

กรมคุมประพฤติ ร่วมกับ
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน สืบเสาะและพินิจ ผู้กระทำผิดหญิง

คู่มือ
แนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดหญิง
กรมคุมประพฤติ
ร่วมกับ
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๕๙

โดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

อนุญาตให้นำเนื้อหาในเอกสารนี้ไปใช้และเผยแพร่ โดยมีให้ผลิตซ้ำเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า รวมทั้งให้อ้างอิง
แหล่งที่มาจากกรมคุมประพฤติและสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

พิมพ์ที่ : กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

คำนำ

กระบวนการสืบเสาะและพินิจของกรมคุมประพฤติในประเทศไทยเป็นขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดีของศาลโดยเริ่มต้นเมื่อศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังทางสังคมของจำเลย สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี และเหตุอันควรปรานี ก่อนศาลมีคำพิพากษา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานและบรรทัดฐานระหว่างประเทศแล้วจะพบว่า ในการดำเนินการดังกล่าวข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง หรือ ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ได้ให้ความสำคัญกับบริบทด้านความอ่อนไหวทางเพศภาวะ (gender sensitivity) และเน้นย้ำให้มีการคำนึงถึงประวัติส่วนตัว ภูมิหลัง ที่มา และปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลให้ผู้หญิงกระทำความผิด เพื่อใช้ในการพิจารณากำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดหญิงต่อไป

กรมคุมประพฤติ ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ได้พัฒนาคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดหญิงฉบับนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ โดยมุ่งให้การแสวงหาข้อเท็จจริงโดยพนักงานคุมประพฤติครอบคลุมถึงข้อมูลเชิงลึกด้านครอบครัวและสังคมของผู้กระทำผิดหญิง รวมถึงประเด็นที่มีความละเอียดซับซ้อน อาทิ ประวัติการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทางเพศ ภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวและบุตร ปัญหาสุขภาพ นอกจากนี้ คู่มือฉบับนี้ยังครอบคลุมถึงกระบวนการพูดคุยสอบถามเพื่อหาข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นต้องใช้เทคนิคที่เหมาะสม และมีความเข้าใจต่อปัญหาความอ่อนไหวทางอารมณ์ของผู้กระทำผิดหญิง ทั้งนี้ หน่วยงานผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ ส่งเสริมให้การดำเนินคดีของผู้กระทำผิดหญิงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้กระทำผิดที่เข้ามาสู่ระบบงานของกรมคุมประพฤติต่อไป

กรมคุมประพฤติ

ร่วมกับ

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑	ความเป็นมาและความสำคัญ	๙
๑.๒	วัตถุประสงค์	๑๒
๑.๓	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
๑.๔	ขอบเขตของแนวทางการปฏิบัติงาน	๑๒
๑.๕	ข้อตกลงเบื้องต้น	๑๒

บทที่ ๒ แนวคิดงานสืบเสาะและพินิจ

๒.๑	ความหมาย	๑๓
๒.๒	วัตถุประสงค์	๑๓
๒.๓	หลักการในการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจ	๑๓
๒.๔	แนวคิดการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจต่อผู้กระทำผิด	๑๗
๒.๕	การสืบเสาะและพินิจของศาล	๑๘

บทที่ ๓ แนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจ

๓.๑	แผนภูมิแสดงขั้นตอนและวิธีการสืบเสาะและพินิจ	๒๒
๓.๒	แนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง	๒๓
๑.	การรับคดี	๒๓
๒.	การแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย	๒๔
๓.	การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินจำเลย	๒๖
๔.	การจัดทำรายงานเสนอต่อศาล	๒๖

บทที่ ๔ เทคนิคทักษะการปฏิบัติงานกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง

๔.๑	การสอบปากคำตามแบบบันทึกถ้อยคำจำเลย (แบบ ค.ป. ๓)	๓๓
๔.๒	เทคนิคทักษะที่จำเป็นในการสอบปากคำ	๕๖
๔.๓	เทคนิคการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง	๖๓
๔.๔	สรุปหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อกำหนดเหตุรอกการกำหนดโทษ / รอกการลงโทษจำคุกในกรณีผู้กระทำผิดหญิง	๗๐
๔.๕	หลักการประเมินจำเลยเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด	๗๒

ภาคผนวก

- ▶ ภาคผนวก ก. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๗๙
  - มาตราของประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบเสาะและพินิจ ๘๐
  - พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ ๘๔
  - คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอกการกำหนดโทษ ๙๐

- ▶ ภาคผนวก ข. ข้อกำหนดกรุงเทพ ๙๓
  - ข้อกำหนดกรุงเทพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่มีใช้การคุมขัง ๙๔

- ▶ ภาคผนวก ค. ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ๙๙
  - แบบบันทึกข้อมูลจำเลย ค.ป. ๓ ๑๐๐
  - แบบประเมินจำเลย ค.ป.๔ ก. ๑๑๗
  - แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า ๑๒๐
  - แบบประเมินปัจจัยในการรอกการกำหนดโทษ/รอกการลงโทษ ๑๒๒

- ▶ ภาคผนวก ง. ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง ๑๒๕
  - ความหมายของเพศสภาวะ ๑๒๖
  - แนวคิดเกี่ยวกับเพศสภาวะ ๑๒๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีไม่ใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures of Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติให้เป็นมาตรฐานสากลด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำผิดหญิงที่ประเทศสมาชิกพึงนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติโดยมีขอบเขตที่สำคัญ ๔ ส่วน คือ

๑. ข้อกำหนดทั่วไป
๒. ข้อกำหนดที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังที่มีลักษณะพิเศษ
๓. มาตรการที่มีไม่ใช้การคุมขัง และ
๔. การวิจัย การวางแผนการประเมินผล และการสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน

ข้อกำหนดกรุงเทพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่มีไม่ใช้การคุมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ ๕๗-๕๘ ข้อ ๖๑ และข้อ ๖๔ ได้วางอยู่บนแนวคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดหญิงส่วนหนึ่งไม่เป็นภัยต่อสังคม และการลงโทษจำคุกไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลเหล่านี้และยังเป็นอุปสรรคต่อการกลับคืนสู่สังคม นอกจากนี้ผู้หญิงบางส่วนได้รับโทษจำคุกจากการกระทำผิดเป็นผลทางตรงและทางอ้อมจากการเลือกปฏิบัติ และเอาเปรียบโดยสามีหรือคู่ครอง ครอบครัว และชุมชน ดังนั้น ผู้กระทำผิดหญิงจึงควรได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม โดยพิจารณาถึงภูมิหลังและสาเหตุการกระทำผิด และควรได้รับการดูแลช่วยเหลือในชุมชน เพื่อให้หลุดพ้นจากปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำผิด การหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำผิดหญิงในกรณีที่มีการจำคุกนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรม จะช่วยให้เด็กไม่ต้องรับผลกระทบทางลบจากการที่มารดาถูกคุมขัง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการอยู่ในสภาพแวดล้อมของเรือนจำและลดผลกระทบระยะยาวที่อาจมีต่อเด็กในอนาคต

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพ เพื่อยกระดับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพ ด้านมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงในชั้นพิจารณาและพิพากษาคดี เนื่องจากเป็นจุดหักเหที่สำคัญในการกำหนดชะตาชีวิตของจำเลย หากศาลพิจารณาคดีโดยใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงภูมิหลังที่มารวมทั้งปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนหล่อหลอมให้บุคคลกระทำความผิด และพิพากษาคดีตัดสินให้ใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังได้ จำเลยจะได้รับโอกาสที่มีต้องถูกคุมขังในทัณฑสถาน และไม่มีตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิต กล่าวคือ จำเลยจะมีโอกาสในการกลับตัวเป็นพลเมืองดีมากขึ้น ซึ่งหากศาลจะสามารถใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางได้เช่นนี้ ศาลจำเป็นจะต้องได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ครบถ้วนและสมบูรณ์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวน อัยการ และพนักงานคุมประพฤติ

นอกจากนี้ การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้กระทำผิดหญิงในกระบวนการยุติธรรมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนและสอดคล้องกับความแตกต่างทางเพศ โดยในทุกขั้นตอนเน้นการปฏิบัติด้วยความเข้าใจเพศสภาพ และคำนึงถึงภาระหน้าที่ในการดูแลของผู้กระทำผิดหญิง ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ต้องตระหนักถึงเพศสภาพทางกายภาพ จิตภาพ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดหญิงอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (Holistically) และยังต้องรู้ถึงวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องและคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิดหญิง

กระบวนการสืบเสาะและพินิจของกรมคุมประพฤติเป็นขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล โดยเริ่มต้นเมื่อศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังทางสังคมของจำเลย สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี และเหตุอันควรปรานี ก่อนศาลมีคำพิพากษา โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล แล้วนำมาวิเคราะห์ประเมิน และทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาล เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลย ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและพินิจ คือการเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังทางสังคมของจำเลยว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล เพื่อกลั่นกรองผู้กระทำผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและแนวโน้มในการแก้ไขปรับปรุงตนเองในชุมชนของผู้กระทำผิดเป็นหลัก เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน

แนวทางการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดหญิงภายใต้กรอบแนวคิด ตามบทบัญญัติแห่งข้อกำหนดโตเกียว (Tokyo Rules) และข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) มีขั้นตอนหลัก ๓ ขั้นตอน กล่าวคือ (๑) ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย โดยเฉพาะจำเลยผู้หญิง แนวทางการปฏิบัติงาน

ให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม และความจำเป็นสำหรับผู้กระทำผิดในการได้รับการแก้ไขฟื้นฟูของจำเลยผู้หญิง เมื่อพิจารณาภูมิหลังและภาวะในการเลี้ยงดูของจำเลยผู้หญิงส่วนใหญ่ ย่อมตระหนักดีว่าผู้หญิงหลายคนคือเหยื่อความรุนแรงทางเพศ มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพจิตหรือการใช้สารเสพติด เนื่องจากอาชญากรรมที่พวกเขาทำมักจะเชื่อมโยงกับปัจจัยเหล่านี้ นอกจากนี้ ผู้หญิงเหล่านี้ควรได้รับความช่วยเหลือ การสนับสนุน และการดูแลเพื่อลดผลกระทบทางจิตใจจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้รับการรักษากรณีที่พบความผิดปกติทางจิต และการใช้สารเสพติด เพื่อที่จะช่วยให้พวกเขาได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดี ห่างไกลจากอาชญากรรมได้ในอนาคต (๒) ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อถ่วงดุลผู้กระทำผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม และแนวโน้มในการแก้ไขปรับปรุงตนเองในชุมชนของผู้กระทำผิดเป็นหลัก ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวให้ตระหนักถึงภาระในการเลี้ยงดูที่ผู้หญิงมี คำนึงถึงผลกระทบของการจำคุก มารดาที่มีต่อบุตรของเธอหรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาจต้องมีภาระในการเลี้ยงดู ในด้านของบุตร การจำคุก มารดาอาจก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวต่อพัฒนาการและด้านจิตใจ ตลอดจนเป็นปัจจัยให้บุตร มีแนวโน้มกระทำผิดและถูกจำคุกได้มากขึ้น (๓) การเสนอความเห็นในรายงานสืบเสาะและพินิจ โดยการพิจารณานำเสนอถึงเหตุบรรเทาโทษต่าง ๆ อาทิ ภาระการเลี้ยงดูของผู้กระทำผิดหญิง การเป็นมารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภาวะการณ์ทางสังคม รวมถึงประวัติการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เหตุผลในการกระทำผิด และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นไว้ในรายงานสืบเสาะและพินิจ เพื่อประกอบดุลพินิจพิจารณาของศาล

ดังนั้น กระบวนการทำงานของพนักงานคุมประพฤติในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิงจึงจำเป็นต้องเน้นให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้หญิง โดยพิจารณาถึงภูมิหลัง สภาพแวดล้อมและความรับผิดชอบในการดูแลผู้อื่น พิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จัดให้มีมาตรการทางเลือกที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะด้านเพศภาวะ เพื่อเลือกใช้ ในทางปฏิบัติ เป็นการตอบสนองความต้องการพิเศษของกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะบางกลุ่มที่ไม่ถือเป็น การเลือกปฏิบัติ ในทางกลับกันการตอบสนองต่อความต้องการพิเศษ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติบุคคลเหล่านี้จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ตามหลักความเท่าเทียม ของบุคคล การคุ้มครองความเป็นมารดาไม่ควรถูกพิจารณาว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา กรมคุมประพฤติร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) จึงได้จัดทำคู่มือเล่มนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดหญิง ของพนักงานคุมประพฤติในประเทศไทย

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติในกรณีผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามการอนุมัติข้อกำหนดกรุงเทพ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
๒. เพื่อให้ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิงได้รับการปฏิบัติในกระบวนการสืบเสาะและพินิจอย่างเป็นมาตรฐานและเป็นธรรม
๓. เพื่อให้ศาลมีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุม สำหรับการพิจารณาคดีของผู้กระทำผิดหญิง

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผู้กระทำผิดหญิงได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นธรรมตามบริบทที่ถูกต้อง
๒. ผู้กระทำผิดหญิงได้รับการดูแลช่วยเหลือในชุมชนอันเป็นการลดผลกระทบทางลบจากการที่มารดาถูกคุมขังและเป็นการลดโอกาสการกระทำผิดของเด็กในอนาคต

๑.๔ ขอบเขตของแนวทางการปฏิบัติงาน

แนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจที่กล่าวถึงต่อไปนี้เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติในกระบวนการดำเนินงานภายใต้หลักเกณฑ์มาตรฐานการสืบเสาะและพินิจที่มีอยู่ และประกอบกับคำนึงถึงหลักการตามบทบัญญัติแห่งข้อกำหนดโตเกียว (Tokyo Rules) และข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง

๑.๕ ข้อตกลงเบื้องต้น

แนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดหญิงของพนักงานคุมประพฤติที่จัดทำขึ้นนี้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่เน้นเสริมการทำงานของพนักงานคุมประพฤติที่ยังคงปฏิบัติงานตามแนวทางคู่มือการสืบเสาะและพินิจที่มีอยู่เดิม โดยแนวทางที่จัดทำขึ้นนี้ได้มีการเพิ่มเติมแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิงที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและความต้องการในมุมมองของเพศสภาพของผู้หญิง เพื่อให้การทำงานครอบคลุมเป็นไปตามบทบัญญัติข้อกำหนดกรุงเทพ

บทที่ ๒

แนวคิดงานสืบเสาะและพินิจกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

๒.๑ ความหมาย

การสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังทางสังคมของจำเลย สภาพความผิดและเหตุอื่น อันควรปรานีก่อนศาลมีคำพิพากษา โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล แล้วนำมาวิเคราะห์ ประเมินและทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาล เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจ ในการพิจารณาพิพากษาคดีว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล

๒.๒ วัตถุประสงค์

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ วรรคแรก สามารถสรุปวัตถุประสงค์ การสืบเสาะและพินิจเป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคมของจำเลยว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล
๒. เพื่อถ่วงดุลผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมความประพฤติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมและแนวโน้มในการแก้ไขปรับปรุงตนเองในชุมชนของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก
๓. เพื่อประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน

๒.๓ หลักการในการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจ

หลักการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจ อยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานแห่งชาติว่าด้วยการปฏิบัติงาน ของกรมคุมประพฤติ และมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งพนักงานคุมประพฤติต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑. การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยเหตุที่ว่าการสืบเสาะและพินิจเป็นกระบวนการในการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยเพื่อวิเคราะห์และประเมินทำเป็นรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะเสนอต่อศาลเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาให้เหมาะสมกับจำเลยแต่ละบุคคล ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาตามลำดับปรากฏเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าการสืบเสาะและพินิจได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากศาลที่ใช้งานว่า สามารถช่วยให้ศาลได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามความจริง เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้นพนักงานคุมประพฤติและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ เพื่อให้การสืบเสาะและพินิจเป็นที่ยอมรับและเชื่อถืออย่างปราศจากข้อเคลือบแคลงสงสัยจากศาลและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ และราชทัณฑ์ ตลอดจนจำเลย และผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี อีกทั้งสาธารณชนโดยทั่วไป
๒. การเก็บรักษาความลับ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องถือเป็นข้อมูลที่ได้มาและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณากลับกรองจำเลยและเสนอเป็นรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะต่อศาลอันเป็นไปตามการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๒๑ ได้กำหนดบทลงโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับไว้ในกรณีที่พนักงานคุมประเวตินำข้อเท็จจริงอันเป็นความลับที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ดังนั้นพนักงานคุมประเวติจึงต้องปกปิดข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจไว้เป็นความลับ ไม่นำไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ของตน เว้นแต่ในกรณีของการปรึกษาหารือในการปฏิบัติงาน และการศึกษาวิจัยในทางวิชาการเท่านั้น
๓. การวางตัวเป็นกลาง พนักงานคุมประพฤติเป็นเพียงผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจเพื่อค้นหาและตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยแล้ววิเคราะห์และประเมินเพื่อทำเป็นรายงานเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังของจำเลย พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองของจำเลย ตลอดจนความต้องการของจำเลยเกี่ยวกับวิธีการคุมความประพฤติเพื่อเสนอประกอบดุลพินิจในการพิพากษาของศาล ดังนั้นพนักงานคุมประเวติจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ค้นหาและตรวจสอบข้อเท็จจริงของจำเลยและจัดทำรายงาน พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะต่อศาลด้วยความเป็นกลาง ไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึกของตนเป็นเกณฑ์ตัดสิน ปฏิบัติงานโดยปราศจากความลำเอียงที่เกิดจากความชอบหรือไม่ชอบเป็นการส่วนตัวและไม่ปฏิบัติงานในลักษณะเลือกที่รักมักที่ชังทั้งต่อตัวจำเลย ผู้เสียหาย และบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี ทั้งนี้จะต้องเป็นไป

โดยยึดหลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยแต่ละรายเป็นสำคัญ มิใช่เป็นการกระทำ โดยเห็นแก่ประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ในกรณีของคดีที่มี บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเป็นผู้เสียหายของคดี พนักงานคุมประพฤติจะต้องคำนึงถึง บทบาทของตนในการอำนวยความสะดวกเบื้องต้นเกี่ยวกับการเจรจาตกลงชดใช้ค่าเสียหาย โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลาง

๔. การยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ แม้ว่าจำเลยจะเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย และอยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่จำเลยก็ยังคงมีสถานภาพเป็นมนุษย์ซึ่งเป็น ปัจเจกบุคคลผู้หนึ่งที่มีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย ดังนั้นการดำเนินการ สืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะต้อง เป็นไปโดยยอมรับในความเป็นมนุษย์ด้วยการให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของจำเลยนั้น การสอบปากคำและการปฏิบัติใด ๆ กับจำเลยจึงต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังและคำนึงถึง หลักการนี้อย่างเคร่งครัด ซึ่งการดำเนินงานด้วยการให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรี แห่งความเป็นมนุษย์นี้มิได้จำกัดอยู่เฉพาะการปฏิบัติต่อจำเลยเท่านั้นแต่ครอบคลุมถึง การสอบปากคำ และการดำเนินการใด ๆ กับผู้เสียหาย พยาน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการสืบเสาะและพินิจด้วย ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางอ้อม ต่อการส่งเสริมให้เกิดการให้ความร่วมมือในการสืบเสาะและพินิจจากผู้เสียหาย พยาน และ บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นด้วยอีกทางหนึ่ง
๕. การยอมรับในศักยภาพที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดีของจำเลย ในการสืบเสาะและพินิจ เพื่อกลับรกรงผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการควบคุมและสอดส่องนั้น พนักงานคุมประพฤติจะต้องให้การยอมรับในศักยภาพของจำเลยในการปรับปรุงแก้ไขตนเอง เพื่อกลับตนเป็นพลเมืองดี โดยคำนึงถึงแนวโน้มในการแก้ไขปรับปรุงตนเองในชุมชนของ จำเลยเป็นสำคัญ ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติจะต้องเปิดใจให้กว้างในการยอมรับและให้โอกาส แก่จำเลยด้วยใจเป็นธรรมและปราศจากอคติใด ๆ
๖. การนำเสนอข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุผลและมีหลักฐาน เนื่องจากรายงาน การสืบเสาะและพินิจจะมีบทบาทสำคัญในการให้คุณหรือให้โทษต่อการใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาพิพากษาและเลือกใช้วิธีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งกับจำเลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในรายงานการสืบเสาะและพินิจนั้น ดังนั้นการนำเสนอข้อเท็จจริง จากการสืบเสาะและพินิจในรายงานการสืบเสาะและพินิจ จึงจำเป็นต้องเป็นไปอย่างตรงไป ตรงมาตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุผลและมีหลักฐานยืนยันได้ มิใช่เป็นการคาดเดาหรือ กะเกณฑ์เอาตามความรู้สึกของพนักงานคุมประพฤติเองซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหาย ต่อจำเลย ต่อพนักงานคุมประพฤติ และต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยส่วนรวม

๗. การปฏิบัติงานอย่างมีระบบแบบแผน การปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจถือเป็นการปฏิบัติงานในวิชาชีพ ที่มีระบบระเบียบและขั้นตอนวิธีการเฉพาะ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาในการปฏิบัติงานแต่ละคดี ดังนั้นพนักงานคุมประพฤติผู้ปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจจึงต้องคำนึงถึงหลักการ ในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและวิธีการของการสืบเสาะและพินิจอย่างเคร่งครัด ภายใต้การวางแผนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๘. การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ในขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพฤติ อาจจะต้องแสวงหาข้อเท็จจริง หรือดำเนินการอื่นใดกับพยาน / ผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ดังนั้นการปฏิบัติงานในขั้นตอนดังกล่าว พนักงานคุมประพฤติจะต้องให้ความเคารพสิทธิ และความเป็นส่วนตัวของเด็กหรือเยาวชน โดยจะต้องป้องกันผลกระทบในทางเลวร้าย ที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กหรือเยาวชนจากการที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบเสาะ และพินิจ ทั้งนี้เนื่องจากการที่เด็กหรือเยาวชนมีความสามารถน้อยในการปกป้องสิทธิของตนเอง และมีความอ่อนไหวทางด้านจิตใจ / อารมณ์ ดังนั้น การที่เด็กหรือเยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบเสาะและพินิจในฐานะเป็นผู้เสียหาย / พยาน อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนเกิดความวิตกกังวลหรือเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากการให้ถ้อยคำที่เป็นผลร้ายต่อจำเลย และได้รับผลกระทบทางจิตใจจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

ฉะนั้น การสอบปากคำหรือดำเนินการอื่นใดกับพยาน / ผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชน จะต้องดำเนินการโดยปกปิดมิให้มีการเผยแพร่ให้ผู้อื่นล่วงรู้หรือสามารถบ่งชี้ตัวเด็ก หรือเยาวชน พนักงานคุมประพฤติควรจะต้องอำนวยความสะดวกให้ความเชื่อมั่นและความอุ่นใจแก่เด็กหรือเยาวชน มิให้เกิดความวิตกกังวลหรือได้รับความอับอาย เสื่อมเสีย ชื่อเสียง หรือได้รับผลกระทบด้านอารมณ์ / จิตใจในเชิงลบ รวมทั้งต้องปกป้องมิให้เด็ก หรือเยาวชนเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายด้วย

๙. การดูแลช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายตามหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แม้ว่าการสืบเสาะ และพินิจจะมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับประวัติ ภูมิหลังทางสังคมของจำเลยว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล และกลั่นกรองผู้กระทำผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ ในการแก้ไขฟื้นฟู แต่กระนั้นในการปฏิบัติงานพนักงานคุมประพฤติต้องคำนึงถึงและ ให้ความสำคัญกับตัวผู้เสียหายในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิด โดยสมควร มุ่งเฉพาะการแสวงหาและการนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยและพฤติการณ์ แห่งความผิดเพียงประการเดียว พนักงานคุมประพฤติผู้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจจึงต้อง ปฏิบัติงานอยู่บนพื้นฐานของการรับฟังผู้เสียหาย และแสวงหาหรือมีการดูแลช่วยเหลือ

เยียวยาผู้เสียหายตามหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยให้ความสนใจต่อความต้องการ และความจำเป็นของผู้เสียหาย (ซึ่งตกอยู่ในสภาพเป็นเหยื่ออาชญากรรมหรือการกระทำ ความผิด) ทั้งด้านวัตถุ สิ่งของ การเงิน อารมณ์ความรู้สึกของผู้เสียหาย รวมทั้งสังคมด้วย

ดังนั้น การดำเนินการสืบเสาะและพินิจจึงต้องดำเนินการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้ฝ่ายจำเลยและฝ่ายผู้เสียหายได้มีโอกาสพบปะและเจรจาร่วมกันโดยมีเป้าหมาย อยู่ในการแสวงหาข้อตกลงร่วมกันในการเยียวยาและ / หรือชดใช้ค่าเสียหาย และประสาน สัมพันธภาพระหว่างจำเลยและผู้เสียหายที่สูญเสียไปจากการกระทำผิดของจำเลย ให้กลับฟื้นคืนเหมือนเดิม ทั้งนี้ ผลหรือข้อตกลงจากการประชุมประสานสัมพันธภาพ ตามหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ สามารถถือเป็นปัจจัยสำหรับการวิเคราะห์ ตัวผู้กระทำผิดในแง่ความสำนึกผิดบาปต่อผลร้ายซึ่งเกิดจากการที่ตนเป็นต้นเหตุ อันจะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในการปรับปรุงตนเอง และสามารถเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยรายนั้นได้อย่างเหมาะสม

๒.๔ แนวคิดการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจต่อผู้กระทำผิดคดีเป็นผู้หญิง

จากหลักการข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ในการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งถือว่าเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานคุมประพฤติจะต้องปฏิบัติงานภายใต้ หลักการต่าง ๆ อันได้แก่ การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้การสืบเสาะและพินิจเป็น ที่ยอมรับเชื่อถือจากศาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งการปฏิบัติงานสืบเสาะ และพินิจนั้น ต้องกระทำด้วยความเป็นกลาง ยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของจำเลย และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับในศักยภาพที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดีของจำเลยและนำเสนอ ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุผลและมีหลักการ

นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญกับหลักการภายใต้ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ที่เน้นความสำคัญของการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้กระทำผิดหญิงในกระบวนการยุติธรรมที่จำเป็น ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนและสอดคล้องกับความแตกต่างทางเพศ โดยในทุกขั้นตอนเน้นการปฏิบัติด้วยความเข้าใจเพศสภาพและคำนึงถึงภาระหน้าที่ในการดูแลของ ผู้กระทำผิดหญิง ทั้งนี้ผู้ที่มิบทบาทสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ต้องตระหนักถึงเพศสภาพทางกายภาพ จิตภาพ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดหญิงอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (Holistically) และยังต้องรู้ถึง วิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องและคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิดหญิง

ดังนั้น การทำงานของพนักงานคุมประพฤติจะต้องปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจอย่างมีระบบระเบียบ และปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีการเฉพาะอย่างเคร่งครัด เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและ พินิจอย่างสมบูรณ์

๒.๕ การสั่งสืบเสาะและพินิจของศาล

ประเภทคดีที่ศาลจะสั่งสืบเสาะและพินิจ ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑ วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ ความว่า

“ในคดีที่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาศาล มีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัยอาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอันอันควรปรานี พร้อมทั้งเสนอความเห็นตามมาตรา ๖ (๓) แล้วรายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติดังกล่าว จำกัดอำนาจศาลมิให้สืบเสาะและพินิจเฉพาะคดีที่ปรากฏต่อศาลว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน ซึ่งมีโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ นอกนั้นศาลมีอำนาจสั่งให้สืบเสาะและพินิจทุกคดี แต่ก็เป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งหรือไม่ก็ได้

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

- (๑) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ
- (๒) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ
- (๓) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอันอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะลงโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้” จึงเห็นได้ว่าคดีที่ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษนั้นต้องเป็นคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือเคยรับโทษจำคุกแต่พ้นโทษแล้วเกิน ๕ ปี แล้วความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ วรรคแรก ลักษณะคดีโดยทั่วไปที่จะศาลจะสั่งสืบเสาะและพินิจ จึงเป็นดังนี้

๑. คดีที่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือพ้นโทษจำคุกมาแล้วกว่า ๕ ปี โดยความผิดครั้งหลังได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
๒. คดีที่ศาลเห็นว่าจะลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน ๕ ปี เพราะหากพนักงานคุมประพฤติได้ทำรายงานสืบเสาะและพินิจพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อศาลว่าจำเลยสมควรจะได้รับโอกาสปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เป็นพลเมืองดี และศาลมีความเห็นตามที่พนักงานคุมประพฤติเสนอศาลก็จะสามารถพิจารณาการลงโทษหรือการกำหนดโทษได้
๓. คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพแล้ว เนื่องจากการสืบเสาะและพินิจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลย มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ความหนักเบาของพฤติการณ์แห่งคดี แนวโน้มเกี่ยวกับพฤติกรรมของจำเลย เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่จะทำให้จำเลยกระทำความผิด และเพื่อพิจารณาว่าสมควรจะนำวิธีการคุ้มครองความประพฤติมาใช้กับจำเลยหรือไม่ และถ้าสมควรจะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับจำเลยแต่ละราย การสืบเสาะและพินิจจึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ เพราะหากเป็นกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธตามกฎหมายยังถือว่าจำเลยบริสุทธิ์ ถ้ามีการสั่งให้สืบเสาะและพินิจจึงอาจมีผลทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงคดีได้ ดังนั้น โดยทั่วไปศาลจะสั่งให้สืบเสาะและพินิจจำเลยที่ให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องแล้ว

แต่กระนั้น ไม่มีบทกฎหมายใดที่ห้ามมิให้ศาลสั่งสืบเสาะและพินิจคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธ ศาลย่อมมีอำนาจสั่งได้ แต่โดยปกติศาลจะจำกัดประเด็นการสืบเสาะไว้ในเรื่องที่ศาลต้องการทราบเท่านั้น เช่น ประวัติครอบครัว นิสัยความประพฤติ บ้านและสภาพแวดล้อม หรือเหตุอื่นอันควรปรานี ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ความผิดของจำเลย

บทที่ ๓

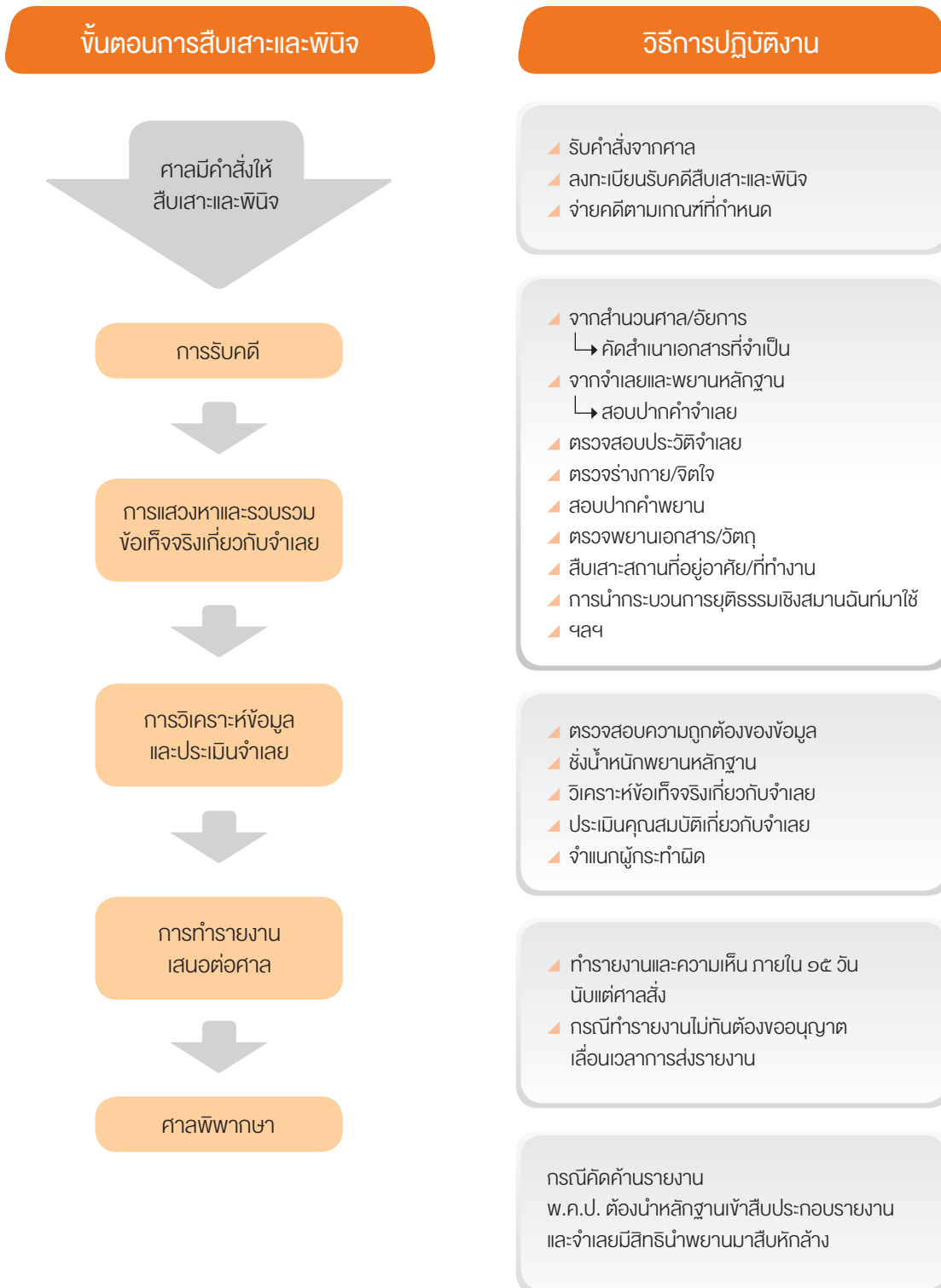
แนวทางและวิธีการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง

จากที่กล่าวไว้ในบทที่ ๑ เกี่ยวกับขอบเขตของการจัดทำแนวทางดังกล่าว ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาแนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติยังคงเป็นไปตามกระบวนการงานที่ได้กำหนดแนวทางไว้ในคู่มือปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจที่มีอยู่เดิม (คู่มือการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๐ เอกสารหมายเลข ๔/๒๕๕๑) ซึ่งแนวทางการปฏิบัติของพนักงานคุมประพฤติที่จะนำเสนอต่อไปนี้ เน้นเฉพาะกระบวนการดำเนินงานของพนักงานคุมประพฤติที่เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง โดยอยู่ภายใต้ข้อกำหนดกรุงเทพในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้การคุมขัง ได้แก่ ข้อ ๕๗, ข้อ ๕๘, ข้อ ๖๑, ข้อ ๖๔

ขั้นตอนในการสืบเสาะและพินิจจะเริ่มต้นเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจเจ้าหน้าที่ธุรการของศาลจะแจ้งคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทราบ โดยเจ้าหน้าที่ธุรการในสำนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับคำสั่งศาลและนำไปลงทะเบียนรับคดีไว้เป็นหลักฐาน ต่อจากนั้น ผู้อำนวยการสำนักงานหรือผู้ที่รับผิดชอบในการจ่ายคดีจึงมอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล โดยมีแผนภูมิแสดงขั้นตอนและวิธีการสืบเสาะและพินิจ ดังนี้

๓.๑ แผนภูมิแสดงขั้นตอนและวิธีการสืบเสาะและพินิจ

๓.๒ แนวทางและวิธีการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจกรณีผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง

กรมคุมประพฤติมีแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจที่เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน ภายใต้ข้อกำหนดโตเกียว (Tokyo Rules) โดยมีคู่มือการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ (ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๐) ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่รองรับทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง เพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) และเป็นการยกระดับการปฏิบัติต่อจำเลยที่เป็นผู้หญิงให้เป็นมาตรฐานสากล จึงได้มีการนำข้อกำหนดกรุงเทพมากำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง อนึ่งแนวทางต่อไปนี้จะเป็นการชี้แจงเพิ่มเติมนอกเหนือจากมาตรฐานงานที่ปฏิบัติอยู่ โดยเน้นย้ำเพิ่มเติมในประเด็นการปฏิบัติต่อจำเลยที่เป็นผู้หญิง ซึ่งรายละเอียดการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การรับคดี
๒. การแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยผู้หญิง
๓. การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินจำเลยผู้หญิง
๔. การจัดทำรายงานเสนอต่อศาล

๑. ขั้นตอนการรับคดี หลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจจำเลยในคดีใดแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจในรายงานกระบวนพิจารณา จากนั้นจะมีคำสั่งถึงพนักงานคุมประพฤติให้สืบเสาะและพินิจ โดยเจ้าหน้าที่ศาลจะแจ้งคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจ (ค.ป.๑) ไปยังสำนักงานคุมประพฤติ เมื่อเจ้าหน้าที่ธุรการคดีได้รับแจ้งคำสั่งจากศาลให้สืบเสาะและพินิจแล้วเจ้าหน้าที่ธุรการของสำนักงานฯ จะลงรับเพื่อทราบคำสั่งและลงทะเบียนพร้อมทั้งกรอกรายละเอียดต่าง ๆ ลงในทะเบียนรับคดีสืบเสาะในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (ตามแนวปฏิบัติเรื่องการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปฏิบัติงานในขั้นตอนธุรการคดี) จากนั้นจึงจัดเตรียมคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจพร้อมเอกสารสำนวนสืบเสาะส่งมอบให้ผู้รับผิดชอบในการจ่ายคดี แนวปฏิบัติที่เน้นย้ำกรณีจำเลยที่เป็นผู้หญิงในขั้นตอนการจ่ายคดี

๑.) ผู้ที่ได้รับมอบหมายควรใช้ดุลยพินิจพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบในการจ่ายคดี ซึ่งอาจพิจารณาจ่ายคดีนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยควรพิจารณามอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติที่เป็นผู้หญิงรับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ต้องพิจารณาองค์ประกอบของประสบการณ์ในการทำงานของพนักงานคุมประพฤติ ความยุ่งยากซับซ้อนของคดี และข้อจำกัดตามบริบทของแต่ละสำนักงานประกอบด้วย

๒.) พนักงานคุมประพฤติผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจจำเลยรายใดแล้ว จะต้องพิจารณาสำนวนที่ได้รับมอบหมายให้ครบถ้วน โดยมีการจัดทำแผนการทำงานสืบเสาะ กำหนดสิ่งที่ต้องดำเนินการมีอะไรบ้างตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง เช่น ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดเพิ่มเติม ควรสอบปากคำพยานใดบ้าง จะออกสืบเสาะบ้านของจำเลย

เมื่อใดอย่างไร จะตรวจสอบเอกสารหรือหาหลักฐานพยานเพิ่มเติมได้อย่างไร โดยกำหนดเป็นตาราง ปฏิบัติงานว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้สามารถตรวจสอบการทำงานได้ว่าดำเนินการไปถึงขั้นใด และควบคุมงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

๒. ขั้นตอนการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย ตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน พนักงานคุมประพฤติจะต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลของจำเลย กล่าวคือ (๑) การรวบรวมเอกสารในสำนวนศาล และเอกสารจากแหล่งอื่นที่สามารถรวบรวมได้ในเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยให้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อประกอบการสืบเสาะและพินิจต่อไป (๒) การสอบปากคำจำเลย ผู้เสียหาย พยาน ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ระหว่างการสอบปากคำจำเลยมีการตรวจสอบรูปพรรณของจำเลย (๓) การตรวจสอบประวัติกระทำความผิดและการตรวจสอบประวัติอื่น ๆ (๔) การตรวจสอบสภาพร่างกายและภาวะแห่งจิต ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมที่ส่งผลให้จำเลยกระทำความผิด (๕) การตรวจสอบพยานเอกสาร และพยานวัตถุ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร ที่จำเลยนำมาแสดงต่อศาลหรือต่อพนักงานคุมประพฤติ (๖) การออกไปสืบเสาะสถานที่ที่จำเลยพักอาศัยหรือที่ทำงานหรือที่มีความเกี่ยวข้องด้วย เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน และชุมชนที่จำเลยอยู่อาศัยว่ามีสภาพแวดล้อมอย่างไร มีผลต่อการกระทำความผิดของจำเลยหรือไม่ เพื่อแสวงหาข้อมูลจากเพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน นายจ้าง และเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้บางคดี ในกรณีที่ทั้งฝ่ายจำเลย และฝ่ายผู้เสียหายสมัครใจ เข้าร่วมการการประชุมประสานสัมพันธ์ภาพ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ โดยเป็นการปฏิบัติงานคู่ขนานไปในระหว่างการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งผลการประชุมประสานสัมพันธ์ภาพ ถือเป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่พนักงานคุมประพฤติเจ้าของคดีจะต้องนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และประเมินตัวจำเลย

แนวปฏิบัติที่เน้นย้ำกรณีจำเลยที่เป็นผู้หญิงในขั้นตอนการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริง

๑) การชี้แจงทำความเข้าใจกับจำเลยผู้หญิงถึงวัตถุประสงค์ที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจ และประโยชน์ที่จำเลยจะได้รับจากการดำเนินการ โดยพนักงานคุมประพฤติให้ความสำคัญกับการอธิบายให้จำเลยเกิดความเข้าใจว่าการให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของศาล การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวจำเลยอย่างครบถ้วน ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาระในการเลี้ยงดูบุตร ความจำเป็นด้านสุขภาพเหตุผล ในการกระทำความผิดและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมตามดุลพินิจของศาล

๒) การสอบปากคำจำเลยผู้หญิงเบื้องต้นตามแบบ ค.ป.๓ พนักงานคุมประพฤติควรให้ความสำคัญในการสอบถามข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้มีการศึกษาและกำหนดกรอบประเด็นไว้เบื้องต้นอย่างละเอียดให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้อง สมเหตุสมผล โดยเฉพาะหัวข้อที่ประวัติภูมิหลังของจำเลยผู้หญิงเกี่ยวกับ

- ๒.๑) ประวัติครอบครัว พนักงานคุมประพฤติให้ความสำคัญแสวงหาเพื่อให้ได้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของจำเลยกับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะกับครอบครัวปัจจุบัน รวมถึงต้องแสวงหาว่าจำเลยมีบทบาทอย่างไรในครอบครัว นอกจากนี้จำเลยมีภาระผูกพันใดบ้าง หรือมีภาระต้องอุปการะบุคคลใดบ้าง เช่น ต้องเลี้ยงดูมารดาที่แก่ชรา บุตรที่ยังเยาว์ บุตรระหว่างการศึกษาเล่าเรียน บุตรที่พิการไม่สมประกอบ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เป็นต้น เพื่อสามารถจะวิเคราะห์ได้ว่าหากมีการลงโทษจำคุกจำเลยแล้วจะส่งผลกระทบต่อครอบครัวบ้าง
- ๒.๒) ด้านสุขภาพร่างกาย โดยเฉพาะกรณีจำเลยตั้งครรถ์ พนักงานคุมประพฤติพิจารณา รายละเอียดเกี่ยวกับ ลักษณะร่างกายทางกายภาพของจำเลย และสอบถามรายละเอียดในประเด็นการตั้งครรถ์ ในกรณีที่พนักงานคุมประพฤติมีความสงสัยเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย พิจารณาทางกายภาพแล้วไม่ปรากฏให้เห็น อาจส่งตัวจำเลยไปให้แพทย์ตรวจสุขภาพร่างกายของจำเลยโดยละเอียด หากจำเลยถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างการพิจารณาคดี หรือหากเป็นกรณีที่จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี พนักงานคุมประพฤติอาจแจ้งให้จำเลยไปพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพและขอรับใบรับรองแพทย์นำมาแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติได้ ทั้งนี้ข้อเท็จจริงแห่งการตั้งครรถ์ของจำเลยเป็นเหตุอันควรปรานีที่พนักงานคุมประพฤตินำเสนอให้ศาลทราบ เพื่อศาลใช้ประกอบในการพิจารณาแนวทางการลงโทษที่เหมาะสมกับจำเลย
- ๒.๓) ด้านภาวะแห่งจิต พนักงานคุมประพฤติควรให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจของจำเลย ที่อาจเป็นผลมาจากความกดดันในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเครียดของผู้หญิงอาจจะเป็นสาเหตุของการกระทำผิดที่รุนแรงภายในครอบครัว เพื่อหลีกเลี่ยงหรือระบายความอัดอั้นตันใจที่ได้รับมา ซึ่งเป็นสาเหตุของการทำร้ายตนเอง เช่น การใช้ยาเสพติด เป็นต้น นอกจากนั้น ผู้หญิงที่เก็บอารมณ์โกรธไว้ภายใน อาจจะนำไปสู่สภาวะซึมเศร้า รู้สึกโทษตัวเอง กระวนกระวายใจวิตกกังวลได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ต้องใส่ใจสอบถาม และหากสังเกตพบว่า มีภาวะที่ไม่ปกติ มีการตอบคำถามที่วกวน ซ้ำไปซ้ำมา พนักงานคุมประพฤติ อาจพิจารณาคัดกรองเบื้องต้น โดยใช้แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า เพื่อเป็นการรับรู้สภาวะจิตของจำเลยในขณะนั้น และนำมาสู่การวิเคราะห์ประเมินจำเลยเกี่ยวกับสภาวะการปรับตัว และนำเสนอความเห็นต่อศาลต่อไป
- ๒.๔) กรณีที่สอบถามเบื้องต้นแล้วพบว่า จำเลยผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรง หรือต้องเผชิญความรุนแรงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือถูกคุกคามด้วยวิธีอื่นใดก็ตาม ได้รับผลกระทบก่อเกิดความเครียด พนักงานคุมประพฤติพิจารณาให้จำเลย ทำแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า เพื่อเป็นการรับรู้สภาวะจิตของจำเลยในขณะนั้น และนำมาสู่การวิเคราะห์

ประเมินจำเลยเกี่ยวกับสภาวะการปรับตัวและนำเสนอความเห็นต่อศาลต่อไป นอกจากนี้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในเบื้องต้น เช่น การให้ ข้อมูลสถานที่ช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรง หรือมีการติดต่อประสานงานไปยัง หน่วยงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบเพื่อส่งต่อให้ดูแลต่อไป

๓. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินจำเลย ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนหลังจากที่พนักงาน คุมประพจน์ได้แสวงหาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำเลยเสร็จสิ้นแล้ว แต่ก่อนที่จะจัดทำรายงาน การสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพจน์จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดและประเมินจำเลย เพื่อให้สามารถลงสรุปวิธีการปฏิบัติต่อจำเลยที่เหมาะสม

แนวปฏิบัติที่เน้นย้ำกรณีจำเลยที่เป็นผู้หญิงในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินจำเลย

๑) พนักงานคุมประพจน์ประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย ทั้งความเป็นปัจเจกบุคคลของจำเลย ซึ่งได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพจน์ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมถึงพฤติกรรมการกระทำผิด ซึ่งได้แก่ ลักษณะการกระทำผิด ความรุนแรง ของการกระทำผิด ผลของความรุนแรง ทศนคติต่อการกระทำผิดของจำเลย การบรรเทาผลร้าย ตลอดจนความต้องการของผู้เสียหาย (ถ้ามี)

๒) พนักงานคุมประพจน์วิเคราะห์เหตุปัจจัยต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงวิเคราะห์ให้เห็นถึงภาระหน้าที่ ในครอบครัวที่จำเลยต้องรับผิดชอบ หรือกรณีที่จำเลยที่ตั้งครรภ์ และจำเลยที่มีบุตรวัยเพียงพียง โดยพิจารณาว่าจะใช้วิธีการลงโทษจำคุกต่อจำเลยแล้วจะเกิดผลกระทบ กับใครได้บ้างและอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์ถึงวิธีการปฏิบัติที่จะใช้กับจำเลย นอกเหนือจากเหตุปัจจัยต่างที่ข้างต้นแล้ว ต้องคำนึงถึง ปัจจัยของการกระทำผิดประกอบการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุและผล เพื่อให้ทราบว่าจำเลยมีพฤติกรรม ที่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือไม่ เพื่อดูว่าสังคมจะได้ประโยชน์อะไร หรือเกิดผลกระทบอะไรกับสังคม ทั้งนี้หากมีโอกาส โดยการใช้มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก จะต้องสามารถวิเคราะห์จำแนก ให้ได้ว่าจำเลยจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมอะไร และมีกิจกรรมแก้ไขอย่างไร และหาก พิจารณาและเห็นว่าจำเลยมีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำสูงและเป็นอันตรายต่อสังคม วิธีการ คุมประพจน์ก็ย่อมไม่เหมาะสม

๔. การจัดทำรายงานการสืบเสาะและพินิจ รายงานรูปแบบมาตรฐาน คือ รายงานที่มีรายละเอียดต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ และพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพจน์ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑ ซึ่งได้แก่เรื่อง อายุ ประวัติ ความประพจน์ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลยตลอดจน สภาพความผิดและเหตุอื่นอันควรปรานี

แนวปฏิบัติที่เน้นย้ำกรณีจำเป็นสำหรับผู้หญิงในการเสนอความเห็นในรายงานสืบเสาะและพินิจ

๑) พนักงานคุมประพฤติสามารถนำเสนอให้เห็นถึงเหตุอื่นอันควรปราณี ที่นอกเหนือจากเหตุดังกล่าวคือ พฤติการณ์คดีไม่มีความรุนแรง จำเลยกระทำความผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะความจำเป็นให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานทุกฝ่ายด้วยดี มีความสำนึกในผลของการกระทำผิด มีการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความ หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เป็นต้น นอกจากนี้ในข้อกำหนดกรุงเทพได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวจำเลยที่สามารถแสดงข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณา ได้แก่

- จำเลยมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว มีบุตรในวัยพึ่งพิง เช่น บุตรยังเยาว์ บุตรที่อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน บุตรที่พิการไม่สมประกอบ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งกรณีมีบิดามารดาที่ชราภาพ ญาติพี่น้องที่พิการไม่สมประกอบไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากนี้ประเด็นคู่สมรสมีส่วนช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลย โดยมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่ ห่วงใยกัน ถือเป็นรายละเอียดอันเป็นข้อเท็จจริงที่สนับสนุนประเด็นหลัก
- จำเลยอยู่ระหว่างตั้งครรภ์
- สุขภาพร่างกาย และภาวะแห่งจิต ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตอาจมีส่วนผลักดันให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิดได้ เช่น กรณีความรุนแรงในครอบครัว จำเลยที่เป็นหญิงถูกทำร้ายร่างกายจากสามีสืบเนื่องมาเป็นเวลานานจนทำให้จำเลยที่เป็นหญิงต้องทุกข์ระทม มีสภาพจิตใจที่บีบคั้นจนมีอาการผิดปกติทางจิตหรือเจ็บป่วยทางกายต้องทำการรักษาอย่างต่อเนื่อง

๒) พนักงานคุมประพฤติสามารถเสนอความเห็นเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อจำเลยพร้อมกับกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ และเสนอวิธีการแก้ไขฟื้นฟูต่อศาล ทั้งนี้ทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล เนื่องจากปัจจัยและสาเหตุแห่งการกระทำผิดแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังนั้นพนักงานคุมประพฤติต้องเสนอความเห็นที่สอดคล้องเชื่อมโยงอย่างมีเหตุมีผลตามหลักการ โดยมีตัวอย่างการเสนอความเห็นเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อจำเลยที่เป็นผู้หญิง ดังนี้

๒.๑) กรณีจำเลยอยู่ระหว่างการตั้งครรภ์ แนวทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล

- ▶ เสนอวิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่เหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่าโอกาสที่จำเลยจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีน้อยมาก ยังคงมีโอกาที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก หรือเป็นอันตรายแก่สังคมจะมีมากกว่า ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติควรเสนอในรายงานความเห็น

ถึงมาตรการในการปฏิบัติและดูแลจำเลยต่อศาลด้วย เช่น จำเลยมีภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด หรือการให้เข้ารับการแนะนำจากแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้คำปรึกษาปัญหาด้านจิตใจ เป็นต้น เพื่อศาลใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

- ▶ เสนอให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ วิธีการคุมความประพฤติน่าจะเหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยยังไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยยังไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน และยังสามารถปรับปรุงแก้ไข หรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ประกอบกับจำเลยอยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์ จึงสมควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องเสนอความเห็นพร้อมเงื่อนไขและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลย ที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุปัญหาของการกระทำผิด และกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น จำเลยตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ ไม่มีบุคคลในครอบครัวที่คอยดูแลช่วยเหลือ เป็นต้น กิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูช่วยเหลือตามสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งต่อในกระบวนการควบคุมและสอดส่อง ได้แก่ การให้คำปรึกษาเพื่อดูแลสภาพจิตใจอย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านอาชีพเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตัวเองได้ การพิจารณาส่งต่อสถานที่ดูแลเฉพาะด้าน เป็นต้น

๒.๒) กรณีจำเลยมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว มีบุตรในวัยพึ่งพิง เช่น บุตรยังเยาว์ บุตรที่อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน บุตรที่พิการไม่สมประกอบ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งกรณีมีบิดามารดาที่ชราภาพ ญาติพี่น้องที่พิการไม่สมประกอบ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นต้น แนวทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล

- ▶ เสนอวิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่เหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่า โอกาสที่จำเลยจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีน้อยมาก ยังคงมีโอกาสดังกล่าวกลับไปกระทำความผิดอีก หรือเป็นอันตรายแก่สังคมจะมีมากกว่า ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติควรเสนอในรายงานความเห็นถึงมาตรการในการปฏิบัติและดูแลจำเลยต่อศาล เช่น มาตรการในการดูแลบุตรในวัยที่พึ่งพิงโดยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กโดยเฉพาะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการให้คำแนะนำ ปรึกษาทางด้านจิตใจแก่จำเลยเพื่อสร้างแรงจูงใจ การมีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง เป็นต้น เพื่อศาลใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

- ▲ เสนอให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์ แล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยยังไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยยังไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน และยังสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ประกอบกับจำเลยมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว มีบุตรในวัยที่พึ่งพิงจึงสมควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องเสนอความเห็นพร้อมเงื่อนไขและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลย ที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุปัญหาของการกระทำความผิด และกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหาตามสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งต่อในกระบวนการควบคุมและสอดส่อง ได้แก่ การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านอาชีพให้แก่จำเลยเพื่อให้สามารถมีรายได้ดูแลบุคคลในครอบครัว ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตร ให้แนะนำหรือประสานส่งต่อให้หน่วยงานที่ดูแลเฉพาะด้านช่วยเหลือต่อไป เป็นต้น

๒.๓) กรณีจำเลยเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรง โดยตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว อาจถูกทำร้ายร่างกายจากสามีสืบเนื่องมาเป็นเวลานานจนทำให้จำเลยที่เป็นหญิงต้องทุกข์ระทม มีสภาพจิตใจที่บอบช้ำจนมีอาการผิดปกติทางจิต หรือเจ็บป่วยทางกาย ต้องทำการรักษาอย่างต่อเนื่องหรือต้องเผชิญความรุนแรงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือถูกคุกคามด้วยวิธีอื่นใดก็ตาม ได้รับผลกระทบก่อเกิดความเครียด เป็นต้น แนวทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล

- ▲ เสนอวิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่เหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่า โอกาสที่จำเลยจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีน้อยมาก ยังคงมีโอกาสที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก หรือเป็นอันตรายแก่สังคมจะมีมากกว่า ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติควรเสนอในรายงานความเห็นถึงมาตรการในการปฏิบัติและดูแลจำเลยต่อศาล เช่น มาตรการในการดูแลช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตใจแก่จำเลยจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือจัดให้เข้ารับการรักษาร่างกายจากแพทย์ เป็นต้น เพื่อศาลใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

- ▲ เสนอให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์ แล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยยังไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยยังไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน ประกอบกับสาเหตุของการกระทำความผิดมีผลสืบเนื่องมาจากตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเป็นเวลานาน จนทำให้จำเลยที่เป็นหญิงต้องทุกข์ระทม เจอสภาวะที่บอบช้ำทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ

และยังสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ จึงสมควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องเสนอความเห็นพร้อมเงื่อนไขและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลย ที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุปัญหาของการกระทำผิดและกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหาตามสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งต่อในกระบวนการควบคุมและสอดส่อง ได้แก่ จัดให้เข้ารับ การตรวจร่างกายจากแพทย์ จัดให้ได้รับการดูแล ช่วยเหลือรับคำแนะนำปรึกษาทางด้าน จิตใจแก่จำเลยจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือส่งต่อให้หน่วยงาน ที่ดูแลเฉพาะด้านช่วยเหลือต่อไป นอกจากนี้จัดให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของสำนักงาน คุมประพฤติเพื่อสร้างแรงจูงใจ สร้างความเข้มแข็งในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ อาจพิจารณาให้มีการทำงานบริการสังคมเพื่อสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือ ชดใช้ และเยียวยาแก่สังคม เป็นต้น

- ๒.๔) กรณีจำเลยเป็นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยมีพฤติกรรมในการทำร้ายบุคคล ในครอบครัว หรือมีลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายทั้งร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

นอกจากนี้กรณีจำเลยกระทำความรุนแรงต่อบุคคลอื่น ในลักษณะของการกระทำที่เป็น ความผิดเกี่ยวกับความผิดต่อร่างกาย ได้แก่ การใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับ เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ การทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ รวมถึงการทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส เป็นต้น

ทั้งนี้ มีแนวทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล

- ▶ เสนอวิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่เหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติ วิเคราะห์แล้วเห็นว่า โอกาสที่จำเลยจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็น พลเมืองดีมีน้อยมาก ยังคงมีโอกาที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก หรือเป็น อันตรายแก่สังคมจะมีมากกว่า ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติควรเสนอในรายงานความเห็น ถึงมาตรการในการปฏิบัติและดูแลจำเลยต่อศาล เช่น มาตรการในการดูแล ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตใจแก่จำเลยจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น เพื่อศาลใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป
- ▶ เสนอให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ ผนวกกับมาตรการแทรกแซง (Intervention) เพื่อจัดการกับสาเหตุของปัญหา หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์ แล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยยังไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยยังไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน ประกอบกับสาเหตุของการกระทำผิด มีผลสืบเนื่องมาจากการที่ต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำมาก่อนเป็นเวลานาน

จนทำให้จำเลยที่เป็นหญิงต้องทุกข์ระทม เจอสภาวะที่บีบคั้นทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ จึงนำมาสู่การเป็นผู้กระทำความรุนแรงขึ้น ซึ่งยังอยู่ในวิสัยที่สามารถปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูพฤติกรรมของตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ จึงสมควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องเสนอความเห็นพร้อมเงื่อนไขและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลย ที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุปัญหาของการกระทำผิด และกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งต่อในกระบวนการควบคุมและสอดส่อง ได้แก่ การละเว้นการกระทำที่เป็นเหตุเกิดความรุนแรงในครอบครัว จัดให้ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ รับคำแนะนำปรึกษาทางด้านจิตใจจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือส่งต่อให้หน่วยงานที่ดูแลเฉพาะด้านช่วยเหลือต่อไป นอกจากนี้จัดให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของสำนักงานคุมประพฤติเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เรียนรู้การจัดการกับความขัดแย้ง นอกจากนี้อาจพิจารณาให้มีการทำงานบริการสังคมเพื่อสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือ ชดใช้และเยียวยาแก่สังคม เป็นต้น

นอกจากนี้อาจพิจารณามาตรการแทรกแซง (Intervention) อื่น ๆ เพื่อจัดการกับสาเหตุของปัญหา อาทิ เสนอให้มีการห้ามเข้าไปในที่พำนักของครอบครัว หรือห้ามเข้าใกล้ตัวบุคคลในครอบครัว โดยนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ (EM) ในกรณีที่จำเลยจะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อบุคคลในครอบครัว เป็นต้น ทั้งนี้ เงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นสามารถมาใช้กับกรณีจำเลยกระทำความรุนแรงกับบุคคลอื่นได้ด้วย

๒.๕) กรณีจำเลยมีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยอาจมีพฤติกรรมเป็นผู้เสพหรือผู้จำหน่ายยาเสพติดรายย่อย เป็นต้น แนวทางการเสนอความเห็นให้พิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายบุคคล

- ▶ เสนอวิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่เหมาะสมกับจำเลย หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่า โอกาสที่จำเลยจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีน้อยมาก ยังคงมีโอกาที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก หรือเป็นอันตรายแก่สังคมจะมีมากกว่า ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติควรเสนอในรายงานความเห็นถึงมาตรการในการปฏิบัติและดูแลจำเลยต่อศาล เช่น การบำบัดอาการติดยาเสพติด การให้คำแนะนำ หรือคำปรึกษาทางด้านจิตใจแก่จำเลยเพื่อสร้างแรงจูงใจการเลิกยาเสพติด และให้มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง เป็นต้น เพื่อศาลใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

- ▶ เสนอให้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก ได้แก่ หากพนักงานคุมประพฤติวิเคราะห์แล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยยังไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยยังไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน ทั้งนี้สาเหตุของการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจสืบเนื่องมาจาก สภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ รายได้ ฐานะทางครอบครัว ภาวะรับผิดชอบเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว ซึ่งยังคงสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเอง ให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ จึงสมควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องเสนอความเห็นพร้อมเงื่อนไขและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลยที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุปัญหาของการกระทำผิด และกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหาดตามสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งต่อในกระบวนการควบคุมและสอดส่อง ได้แก่ การส่งเข้ารับการบำบัดอาการติดยาเสพติดในกรณีที่มีอาการติดยา การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านอาชีพให้แก่จำเลยเพื่อให้สามารถมีรายได้ดูแลบุคคลในครอบครัว ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีของบุตร นอกจากนี้จัดให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ของสำนักงานคุมประพฤติเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา รวมถึงอาจพิจารณาให้มีการทำงานบริการสังคมเพื่อสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือ ชดใช้และเยียวยาแก่สังคม เป็นต้น

บทที่ ๔

เทคนิคทักษะการปฏิบัติงานกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้หญิง

๔.๑ การสอบปากคำตามแบบบันทึกถ้อยคำจำเลย

การสอบปากคำที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดผู้หญิงตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) เป็นการสอบปากคำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจำเลยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการสืบเสาะและพินิจ และเพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบข้อมูลจากจำเลยกับข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการสอบปากคำจำเลยตามแนวทางการปฏิบัติสามารถแบ่งการสอบปากคำจำเลยได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. การสอบปากคำจำเลยเบื้องต้น เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของจำเลยครอบคลุมทั้งประวัติครอบครัว การศึกษา การทำงาน การสมรส นิสัยความประพฤติ การเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การกระทำผิด และยังเป็นจุดเริ่มต้นในการหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์คดี มูลเหตุจูงใจ ตลอดจนความรู้สึกสำนึกของจำเลย

๒. การสอบปากคำจำเลยเพิ่มเติม ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงทั้งหมดแล้ว ก่อนที่จะนำข้อเท็จจริงทั้งหมดมาประมวล แล้วเขียนเป็นรายงาน ควรจะดำเนินการสอบปากคำจำเลยอีกครั้งหนึ่ง หรือมากกว่านั้นเพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม และเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงที่สืบเสาะได้ว่าจำเลยจะยอมรับ หรือปฏิเสธประการใด เพื่อการให้โอกาสจำเลยแก้ข้อกล่าวหา

๓. การสอบปากคำจำเลยร่วมและคู่คดี ต้องดำเนินการสืบเสาะทั้งกระบวนการด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีและอื่น ๆ ให้ได้รายละเอียดมากที่สุด

แนวทางปฏิบัติ

การสอบปากคำและการบันทึกถ้อยคำจำเลย ในกรณีจำเลยผู้หญิงที่จำเป็นต้องมีมาตรการที่ควรคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของเพศภาวะเป็นการเฉพาะ สิ่งที่พนักงานคุมประพฤติให้ความตระหนักในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับสำหรับจำเลยผู้หญิงที่อยู่ในประเภทเปราะบาง (Vulnerable) รวมทั้งบุตรติดมารดาให้มีความเหมาะสมและมีมนุษยธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นที่พนักงานคุมประพฤติผู้หญิงควรดำเนินการกับจำเลยผู้หญิง เพื่อเป็นการลดความกดดันกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ และเป็นการสร้างความไว้วางใจนำไปสู่กระบวนการพูดคุยที่ละเอียดอ่อน เข้าใจถึงความต้องการของจำเลยผู้หญิง ดังนี้

๑. การเตรียมการก่อนพบจำเลย โดยการศึกษาเอกสารที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นเสียก่อน ตลอดจนศึกษาองค์ประกอบของฐานความผิดที่ถูกฟ้อง เพื่อจะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น และสามารถวางประเด็นได้คร่าว ๆ ว่าจะสอบถามจำเลยในเรื่องใดบ้าง

๒. การตระหนักถึงเรื่องการเตรียมสภาพอารมณ์และจิตใจของพนักงานคุมประพฤติ ให้มีสมาธิและอารมณ์ที่มั่นคง เพื่อให้มีความพร้อมในการจดจำ สามารถลำดับเรื่องราวต่างๆที่จำเลยเล่าให้ฟังได้ และให้การทำงานมีมาตรฐานนำไปสู่การปฏิบัติต่อจำเลยอย่างมีคุณค่า เหมาะสม และเป็นธรรม

๓. อธิบายให้จำเลยทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจ และประโยชน์ที่จำเลยจะได้รับจากการดำเนินการ ควรชี้แจงให้จำเลยเกิดความเข้าใจว่าการให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของศาล การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวจำเลยอย่างครบถ้วน ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาระในการเลี้ยงดูบุตร ความจำเป็นด้านสุขภาพ เหตุผลในการกระทำความผิดและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมตามดุลพินิจของศาล

๔. สร้างสัมพันธภาพด้วยการสร้างความเป็นกันเอง พุดคุยด้วยท่าทีใสใจ สนใจ มีความปรารถนาดี เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่ได้พบจำเลย การสร้างสัมพันธภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความไว้วางใจ และยอมเล่าประวัติภูมิหลังของตน ให้ทราบตามความเป็นจริง

๕. สอบปากคำจำเลยเบื้องต้นตามแบบ ค.ป.๓ ซึ่งใช้เทคนิคเป็นการพุดคุยให้ได้ใจความก่อน ไม่ควรเป็นการจดตามคำบอก และพยายามหลีกเลี่ยงการอ่านแบบฟอร์ม ค.ป.๓ ให้จำเลยฟัง นอกจากนี้ การรับรู้สิ่งที่จำเลยสื่อสารออกมาด้วยวิธีการรับฟังอย่างตั้งใจ การสังเกต การทวนประโยค การรู้จักแยกประเด็นการตรวจสอบความเข้าใจ เป็นต้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้จำเลยได้รับรู้ว่าพนักงานคุมประพฤติเข้าใจเขา

๖. การสอบปากคำที่มีคุณภาพ สิ่งสำคัญที่พนักงานคุมประพฤติต้องทราบ คือ ข้อเท็จจริงที่ศาลรับฟังเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ในทางที่เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อจำเลย ดังนั้น ประเด็นสำคัญของแต่ละหัวข้อก็คือประเด็นที่ศาลนำไปใช้ประกอบดุลพินิจตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ในทางที่เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อจำเลยนั่นเอง ซึ่งมีหลายกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้ ข้อเท็จจริงที่ศาลนำมาใช้พิจารณาก่อนมีดุลพินิจคือการลงโทษหรือการกำหนดโทษ ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก คือ

- ๑) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม
- ๒) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิด
- ๓) เหตุอันสมควรปราณี

๔.๑.๑ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในเรื่องประวัติครอบครัว

การสอบปากคำในเรื่องประวัติครอบครัว	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในเรื่องประวัติครอบครัว</p> <p>เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวงจรชีวิตครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ที่มีในครอบครัว และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง การแสดงออกต่อกันเมื่อเกิดปัญหา การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว การแก้ไขปัญหาในครอบครัว</p> <p>แนวคิดเดิมเชื่อว่าถ้าสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาของครอบครัว ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดีก็จะช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยได้ แต่ถ้าครอบครัวมีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ก็จะเป็นสิ่งที่ผลักดันให้จำเลยไปกระทำความผิดยากแก่การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม</p> <p>ข้อสังเกต</p> <p>๑. การกระทำความผิดเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เรื่องครอบครัวเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเสริมการจะนำเรื่องนี้มาเป็นประเด็นพิจารณาและตีตราว่าจำเลยมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำหรือยากต่อการแก้ไขฟื้นฟู เป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมต่อจำเลย เพราะจำเลยเองก็คงเลือกเกิดในครอบครัวที่ดี มีความพร้อมไม่ได้เช่นกัน ซึ่งในทางปฏิบัติศาลเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้เพราะเข้าใจถึงเหตุปัจจัยดังกล่าว</p> <p>๒. อายุจำเลยขณะกระทำความผิดนั้นมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจของศาล ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเป็นเหตุยกเว้นโทษ เหตุลดโทษ ไว้ในมาตรา ๗๓ ถึง มาตรา ๗๗ การที่จำเลย มีอายุน้อย ย่อมมีวุฒิภาวะน้อย ความรับผิดชอบ ชั่วดีย่อมมีตามวิสัยของจำเลยคือน้อยกว่าคนที่มียามากกว่า ในทาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ขณะกระทำความผิดจำเลยยังเยาว์หรือไม่ • อายุ อาชีพ ของบิดามารดา กรณีจำเลยอ้างว่าต้องรับอุปการะบิดามารดา ที่ชราภาพและไม่ได้ประกอบอาชีพ • จำนวนและอายุของ บุตร ธิดา อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียนชั้นใด และอยู่ในความอุปการะของจำเลยหรือไม่ • ญาติพี่น้องที่จำเลยอ้างว่ารับอุปการะ เช่น ผู้พิการ ผู้มีจิตผิดปกติ • ความสัมพันธ์ในครอบครัว กรณีที่เป็นข้อเท็จจริงสนับสนุนประเด็นอื่น <p>(เช่น จำเลยอ้างว่าต้องรับอุปการะบิดามารดาที่ชราภาพ และไม่ได้ประกอบอาชีพ แต่ปรากฏว่าจำเลยขาดการติดติดต่อกับบิดามารดา มาเป็นเวลานาน ย่อมแสดงว่าอาจมีข้อเท็จจริงใดที่เป็นเท็จหรือจำเลยปิดบังไว้)</p>

การสอบปากคำในเรื่องประวัติครอบครัว

ตัวอย่างประเด็น

ปฏิบัติข้อเท็จจริงเรื่องอายุเป็นประโยชน์ต่อจำเลย โดยตรง ศาลอาจใช้ดุลยพินิจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๖

๓. ข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประวัติของบุคคลในครอบครัว อาชีพของบิดามารดา คู่สมรส เหล่านี้มิใช่ประเด็นสำคัญในการที่ศาลจะนำมาพิจารณาในการใช้ดุลยพินิจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ พนักงานคุมประพฤติควรสอบปากคำเพียงพอสังเขป

๔. กรณีบิดามารดาที่ชราภาพ ญาติพี่น้องที่พิการไม่สมประกอบไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มิใช่ประเด็นที่สำคัญในหัวข้อนี้เพราะไม่ใช่เหตุที่เกี่ยวกับตัวจำเลย แต่ถือเป็นเหตุอื่นอันควรปรานี ซึ่งศาลสามารถนำไปใช้ประกอบดุลยพินิจได้เช่นกัน

๔.๑.๒ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อสถานภาพการสมรส

การสอบปากคำในหัวข้อสถานภาพการสมรส

ตัวอย่างประเด็น

ประเด็นที่สำคัญ คือ จำเลยมีภาระต้องอุปการะบุคคลใดบ้าง เช่น บุตรที่ยังเยาว์ บุตรที่อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน บุตรที่พิการ ไม่สมประกอบไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้ ศาลให้ความสำคัญมากเพราะเป็นข้อเท็จจริงที่มีน้ำหนักศาลสามารถนำไปใช้ประกอบดุลยพินิจได้ ส่วนประเด็นเรื่องคู่สมรสมีส่วนผลักดันให้กระทำความผิด หรือมีส่วนช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยหรือไม่ อาชีพของคู่สมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว ถือเป็นรายละเอียดอันเป็นข้อเท็จจริงที่สนับสนุนประเด็นหลัก

- จำเลยมีภาระต้องอุปการะบุตรที่ยังเยาว์ / อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียนหรือไม่
- จำเลยเป็นกำลังสำคัญในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวหรือไม่

สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อ ๕๗... “บทบาทการเป็นมารดาซึ่งมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบดูแลการเลี้ยงดูบุตร”...

ข้อสังเกต

๑. ในกรณีจำเลยรับว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ราบรื่น ต้องสอบถามให้ชัดเจนว่า ที่ว่าความสัมพันธ์ไม่ดีนั้นเป็นอย่างไร มิใช่รายงานให้ศาลทราบเพียงว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยและสามีไม่ราบรื่น” จะต้องมีเหตุผลที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเกิดจากสาเหตุใด ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนในข้อเท็จจริงที่รายงานศาล

๒. สิ่งที่พนักงานคุมประพฤติต้องระวังคือการวางตัวเป็นกลางไม่นำความรู้สึกของตนเอง หรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของพนักงานคุมประพฤติไปเป็นมาตรฐานในการวัดความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับคู่ครองว่าดีหรือไม่ดี จะต้องดูข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป เนื่องจากครอบครัวย่อมมีความสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ เช่น บางครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นผู้นำหารายได้เลี้ยงดูสามีและบุตรส่วนสามีมีหน้าที่ทำงานบ้าน ในกรณีนี้จะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้ชัดเจนว่าครอบครัวเป็นอย่างไร บางครอบครัวสามีภรรยาทะเลาะตบตีต่อกันด้วยถ้อยคำหยาบคายกันเป็นประจำ แต่ก็ยังรักใคร่กันดี พนักงานคุมประพฤติจะรายงานศาลว่าจำเลยทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายและต่อกันด้วยคำหยาบคายเป็นประจำ เมื่อศาลอ่านรายงานย่อมมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตัวจำเลย เช่นนี้แล้วย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน พนักงานคุมประพฤติต้องสอบปากคำให้ได้ความชัดเจนถึงสาเหตุที่ทะเลาะกัน สาเหตุที่ทำให้ร้ายร่างกายกัน และคู่ครองจำเลยยังรักห่วงใยในตัวจำเลยหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของจำเลยกับครอบครัวมากขึ้น

๔.๑.๓ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อประวัติการถูกดำเนินคดี

การสอบปากคำในหัวข้อประวัติการถูกดำเนินคดี	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในหัวข้อประวัติการถูกดำเนินคดี</p> <p>ประวัติการกระทำความผิดของจำเลยมีความสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ของศาลเป็นอย่างยิ่ง</p> <p>ข้อสังเกต</p> <p>๑. หากจำเลยเคยมีประวัติการกระทำความผิดมาก่อนจะต้องตรวจสอบว่าลักษณะของการกระทำความผิดของคดีที่ผ่าน ๆ มากับคดีปัจจุบันนั้น มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันหรือไม่ เช่น คดีเดิมเป็นคดีลักทรัพย์ คดีใหม่เป็นคดียักยอก ก็ถือว่ามี ความเชื่อมโยงกันคือเป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์ และหากจำเลยเคยถูกจับกุมคดีเสพยาบ้ามาก่อน ก็อาจมีความเกี่ยวข้องกันด้วย อาจเป็นไปได้ว่าจำเลยลักทรัพย์ไปขาย เพื่อนำเงินไปซื้อยาบ้าเสพ โดยในกรณีนี้จะต้องดูช่วงระยะเวลาที่ถูกจับกุมว่ามีความน่าจะเป็นไปได้หรือไม่ หากคดีเดิมเป็นคดีขับรถประมาท คดีใหม่เป็นคดีลักทรัพย์ อย่างนี้ก็ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน</p> <p>๒. การตรวจสอบประวัติการกระทำความผิดยังบ่งบอกว่าจำเลยมีการกระทำความผิดติดนิสัยหรือไม่ ซึ่งถือว่ามี ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ในกรณีนี้ต้องดูเรื่องระยะเวลาประกอบด้วย เช่น คดีเดิมถูกจับ ความผิดฐานลักทรัพย์ เมื่อ ๗ ปีที่ผ่านมา และปัจจุบันถูกจับในคดีลักทรัพย์อีก อย่างนี้จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดติดนิสัยก็ยังไม่ควรนัก เนื่องระยะเวลาผ่านมานานมากแล้ว ซึ่งถ้าคดีเก่ากับคดีใหม่ไม่เกี่ยวข้องกันเลย เช่นคดีเก่าเป็นคดีทำร้ายร่างกาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำเลยเคยถูกดำเนินคดีมาก่อนหรือไม่ • ถ้าจำเลยเคยถูกดำเนินคดีมาก่อน จำเลยยังอยู่ในเงื่อนไขที่จะได้รับประโยชน์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ หรือไม่

ส่วนคดีใหม่เป็นคดีลักษณะ เช่นนี้ย่อมชัดเจนว่า ไม่เป็นการกระทำความผิดจนติดนิสัย แต่ถ้ามีคดีเก่าหลายคดีและคดีเหล่านั้น ก็ไม่ใช่ฐานความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกันทั้งการก่อคดีก็เว้นระยะกันไม่มากแล้ว ดังนั้นอาจถือได้ว่าจำเลยมีพฤติกรรมที่ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายได้

๓. ความผิดที่เป็นการกระทำโดยประมาท เช่น ความผิด ฐานขับรถประมาทฯ เป็นความผิดที่มีได้เกิดจากเจตนา ไม่ว่าจะเป็ครั้งแรกหรือครั้งหลังก็ตาม ไม่อาจกล่าวได้ว่าจำเลยไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย เพราะข้อเท็จจริงปรากฏชัดแจ้งว่าจำเลยไม่มีเจตนา ดังนั้นจึงควรระมัดระวังในเรื่องนี้

ในกรณีที่จำเลยเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน ในความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท หรือคดีที่เป็นความผิดลหุโทษ ศาลยังใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษจำคุกจำเลยได้ เช่น จำเลยเคยต้องโทษจำคุกในคดีขับรถประมาทมาก่อน หากคดีปัจจุบันเป็นคดีขับรถประมาทศาลก็อาจใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษได้ มิใช่ถือว่าจำเลยเป็นผู้ไม่ได้รับประโยชน์ฯ

๔. กรณีที่มีกฎหมายออกมาภายหลังเป็นคุณกับจำเลย เช่น พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ จะต้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่าจำเลยได้รับประโยชน์ตามกฎหมายฉบับใด อยู่ในเงื่อนไขที่จะได้รับประโยชน์หรือไม่

๕. หากปรากฏว่าจำเลยเคยมีประวัติการกระทำความผิดมาก่อน หากพิจารณาแล้วว่าศาลอาจรับฟังประวัติในส่วนนี้จนเป็นผลร้ายต่อตัวจำเลยเกินควร พนักงานคุมประพฤติอาจหาข้อมูลที่เป็นสาเหตุในการกระทำความผิดในคดีดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นผลดีต่อตัวจำเลยรายงานให้ศาลทราบได้ มิใช่ว่าจำเลย

การสอบปากคำในหัวข้อประวัติการถูกดำเนินคดี

ตัวอย่างประเด็น

มีประวัติการกระทำความผิดมาก่อนแล้วจะเสนอว่า การคุมประพฤติไม่เหมาะสมไปเลยเสียทีเดียว ในทางตรงข้ามแม้จำเลยไม่เคยมีประวัติการกระทำความผิดมาก่อน แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีประวัติภูมิหลังที่มีความเสี่ยงในการกระทำความผิดสูง นิสัยความประพฤติมีความเสื่อมเสียอย่างยิ่ง สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีมีความรุนแรง เช่นนี้แล้ว ไม่สมควรที่จะใช้วิธีการคุมความประพฤติ

๖. หากผลการตรวจสอบประวัติอาชญากร CDS ปรากฏว่าจำเลยมีประวัติการกระทำความผิด จะต้องถามให้แน่ชัดว่าจำเลยเป็นบุคคลคนเดียวกับที่ ปรากฏผลการตรวจสอบ เนื่องจากประวัติในส่วนนี้จะส่งผลร้ายต่อตัวจำเลยโดยตรง ถ้าไม่ได้ถามเพื่อยืนยันตัวบุคคลไว้ก่อนแล้ว หากจำเลยคัดค้านในศาล ย่อมสร้างความลำบากให้พนักงานคุมประพฤติ อย่างแน่นอน และถ้าจำเลยอ้างว่าบุคคลดังกล่าว ไม่ใช่จำเลย พนักงานคุมประพฤติควรสอบถามถึงความเกี่ยวข้องระหว่างจำเลยกับบุคคลดังกล่าว เนื่องจากในทางปฏิบัติพบว่าบุคคลที่แอบอ้างชื่อ จำเลยเป็นญาติหรือเป็นเพื่อนจำเลยเอง

๔.๑.๔ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ

การสอบปากคำในหัวข้อประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ	ตัวอย่างประเด็น
<p>การแสวงหาข้อเท็จจริงในหัวข้อประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ เป็นข้อเท็จจริงส่วนหนึ่งของประวัติจำเลย</p> <p>การแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องนี้นอกจากใช้วิธีการสอบปากคำจำเลยและพยาน แล้วยังใช้วิธีการตรวจสอบสารเสพติดในปัสสาวะตามแนวปฏิบัติเดิม ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การตรวจกรองขั้นต้น (Screening Test) ๒. การตรวจยืนยัน (Confirmation Test) <p>ปัสสาวะที่ตรวจกรองขั้นต้นแล้วไม่พบสารเสพติดหรือไม่พบข้อสงสัย สามารถรายงานผลการตรวจได้ว่า “ไม่พบ” (Negative) ในรายที่ตรวจกรองขั้นต้นแล้วพบยาเสพติดหรือมีข้อสงสัย อาจจำเป็นต้องมีการตรวจในขั้นตอนที่ ๒ คือ การตรวจยืนยัน เพื่อผลการตรวจที่ถูกต้องแน่นอน และให้เกิดความยุติธรรมแก่จำเลย</p> <p><u>ถ้าจำเลยรับสารภาพต่อพนักงานคุมประพฤติว่าได้เสพยาเสพติดชนิดที่ตรวจพบจริงและได้ลงลายมือชื่อรับรองผลการตรวจสอบแล้ว พนักงานคุมประพฤติสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังคำรับสารภาพของจำเลย ประกอบผลการตรวจกรองขั้นต้นเป็นพยานหลักฐานเสนอในรายงานการสืบเสาะและพินิจได้ โดยไม่ต้องส่งปัสสาวะไปตรวจยืนยันอีก</u></p> <p>การเก็บปัสสาวะของจำเลยไปตรวจหาสารเสพติดให้โทษนั้น จะต้องคำนึงถึงระยะเวลาที่ศาลกำหนดด้วย เช่น ศาลสั่งสืบเสาะจำเลยความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เฮโรอีน) โดยให้เวลาสืบเสาะ ๒๐ วัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำเลยเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้โทษหรือไม่ • ถ้าจำเลยเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ มีพฤติการณ์การเกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดให้โทษอย่างไร เป็นผู้เสพหรือผู้จำหน่าย

การสอบปากคำในหัวข้อประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ	ตัวอย่างประเด็น
<p>จำเลยมาพบพนักงานคุมประพฤติในครั้งแรก พนักงานคุมประพฤติเก็บปัสสาวะไว้ การเก็บเพิ่มเติมในครั้งที่ ๒ หรือ ๓ อาจห่างกันครั้งละประมาณ ๕-๖ วัน อย่างไรก็ตามก็คดีที่จำเลยกระทำความผิดในฐานความผิดอื่นที่ไม่ใช่คดียาเสพติดให้โทษ พนักงานคุมประพฤติอาจเทียบเคียงใช้วิธีเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพฤติการณ์การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต้องรายงานเสนอต่อศาลเสมอ</p>	

๔.๑.๕ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อสุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา

การสอบปากคำในหัวข้อสุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในหัวข้อสุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา</p> <p>ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ได้กำหนดให้ศาลคำนึงถึง สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา ประกอบดุลพินิจรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยในส่วนพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๖ (๑) ส่วนมาตรา ๖ (๒) ได้บัญญัติให้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจหน้าที่ส่งตัวจำเลยให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ</p>	<p>สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ ๑๙...“การตรวจร่างกายของผู้หญิง ต้องคำนึงถึงและเคารพต่อศักดิ์ศรีของผู้หญิง ต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรม/ความเป็นมืออาชีพ เพื่อให้การตรวจได้อย่างเหมาะสม”</p>

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ กภาวะแห่งจิต และสติปัญญา

ตัวอย่างประเด็น

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งระยะเวลาการปฏิบัติงานที่จำกัด ตลอดจนถึงงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ พนักงานคุมประพฤติจึงไม่สามารถส่งตัวจำเลยทุกรายให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกายและจิตใจได้ ดังนั้นแนวทางการสืบเสาะและพินิจจึงยังคงใช้วิธีการเดิมคือใช้วิธีการสังเกตโดยพนักงานคุมประพฤติเป็นหลัก

การตรวจสุขภาพร่างกาย เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยให้พนักงานคุมประพฤติเข้าใจถึงอิทธิพลของสุขภาพร่างกายของจำเลย ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น โดยพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพภายนอกของจำเลย น้ำหนัก ส่วนสูง อวัยวะครบถ้วนหรือไม่ สมประกอบหรือทุพพลภาพ ในอวัยวะส่วนใด ระบบประสาทรับรู้ ทางตา หู หรือระบบอื่นๆ ของร่างกายระบบใดระบบหนึ่งผิดปกติบกพร่องหรือไม่ มีตำหนิแผลเป็นรอยสักที่ใด ทั้งนี้ยังรวมถึงการสังเกตร่องรอยอาการบาดเจ็บ รุนแรง จากอุบัติเหตุ หรือการผ่าตัดรักษาอาการบาดเจ็บ อย่างไม่อย่างหนึ่งให้เห็นได้ชัดเจน ตลอดจนร่องรอยของการเสพยาเสพติดหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้โทษบางชนิด

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสุขภาพ

๑. ในกรณีจำเลยเป็นหญิงพนักงานคุมประพฤติควรสอบถามว่า จำเลยอยู่ระหว่างตั้งครรภ์หรือไม่ เนื่องจากเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ประเมินและทำความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯฯ ข้อ ๖๔

สุขภาพ

- จำเลยเป็นโรคที่หากต้องโทษจำคุกแล้วจะเป็นอันตรายต่อจำเลยเองหรือผู้ต้องโทษอื่นหรือไม่
- การกระทำความผิดเกิดจากความผิดปกติทางด้านสุขภาพของจำเลยหรือไม่
- จำเลยมีร่างกายพิการ ไม่สมประกอบหรือไม่

สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ ๖๔

“ต้องสนับสนุนการใช้โทษที่มีใช้ การจำคุกแก่หญิงที่ตั้งครรภ์ และหญิงที่มีบุตรวัยพึ่งพิง เมื่อเป็นไปได้และเหมาะสม โดยพิจารณาใช้โทษจำคุกเมื่อเป็นความผิดที่ร้ายแรงหรือรุนแรง หรือเมื่อหญิงนั้นแสดงลักษณะที่เป็นภัยอันตรายต่อเนื่องและหลังจาก คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กแล้วเท่านั้น ทั้งต้องมีการเตรียมการที่เหมาะสมเพื่อดูแลเด็กดังกล่าว”

<p style="text-align: center;">การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ กวาะแห่งจิต และสติปัญญา</p>	<p style="text-align: center;">ตัวอย่างประเด็น</p>
<p>๒. ข้อเท็จจริงบางกรณีถือว่าเป็นคุณต่อจำเลยที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจ มิใช่เหตุที่จะอ้างว่าวิธีการคุ้มครองความประพฤติไม่เหมาะสมไม่สมควรรอการลงโทษจำคุก แต่กรณีถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติเพราะเรื่องสุขภาพของจำเลยเอง ดังนั้นศาลอาจใช้วิธีรอการลงโทษจำคุกโดยไม่กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ หรือใช้วิธีการอื่นใดตามความเหมาะสมได้</p> <p>๓. ลักษณะร่างกายภายนอก เช่น รอยสัก รอยเข็มฉีดยา เป็นข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การค้นหาข้อเท็จจริงอื่น ๆ รอยสักบางชนิดมีสัญลักษณ์บ่งบอกว่ามาจากเรือนจำ หรือมาจากทัณฑสถาน จำเลยบางคนสักเลขวันที่ที่ออกจากเรือนจำ จำเลยบางคนสักชื่อพ่อแม่ ชื่อคนรักตามร่างกาย จำเลยบางคนสักถ้อยคำสั้น ๆ แต่มีความหมาย เช่น “พ่อ” “แม่” “เช็ดจนตาย” “เจ็บแล้วจำ” วันที่ ชื่อคน ถ้อยคำต่าง ๆ ที่สักไว้ตามร่างกายจำเลย มักจะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับตัวจำเลย และมักจะมีความหมายแฝงที่นำไปสู่การค้นหาข้อเท็จจริงในหัวข้ออื่นๆ</p> <p>ดังนั้น การบันทึกรูปร่างลักษณะร่องรอยต่าง ๆ ไว้ แต่ไม่สามารถหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับร่องรอยดังกล่าว ก็ย่อมไม่มีข้อเท็จจริงที่ศาลสามารถนำไปใช้ประกอบดุลพินิจได้</p> <p>๓. ร่องรอยการใช้ของมีคมกรีดตัวเองแสดงได้ว่า ในขณะที่จำเลยจะต้องมีแรงกดดัน บีบคั้นทางจิตใจอย่างสูงจนถึงขั้นต้องทำร้ายตัวเอง ควรสอบถามถึงสาเหตุที่จำเลยกระทำเพราะบางครั้งพบว่าแรงกดดันมาจากปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาคนรัก</p>	

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ กวះแห่งจิต และสติปัญญา

ตัวอย่างประเด็น

ซึ่งจะเชื่อมโยง ไปหาข้อเท็จจริงเชิงลึกในหัวข้ออื่น ๆ เช่นเดียวกับการดูร่องรอยเข็มฉีดยาตามร่างกาย ซึ่งนอกจากจะดูเพื่อให้รู้ว่าจำเลยเคยเสพยาเสพติดที่ใช้เข็มฉีดยาเป็นอุปกรณ์ในการเสพยาแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงประเด็นสาเหตุการเสพยาเสพติดได้อีกด้วย ทั้งสองกรณีนี้ไม่ได้ดูเพียงเพื่อให้ทราบลักษณะทางกายภาพของร่องรอยต่าง ๆ

๔. กรณีจำเลยอ้างว่าเป็นโรคติดต่อร้ายแรงอาจแพร่ระบาดต่อผู้ต้องโทษคนอื่นหากไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง จำเลยป่วยเป็นโรคประจำตัวจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง มิฉะนั้นอาจได้รับอันตรายถึงชีวิต ข้ออ้าง ในกรณีเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อตัวจำเลย ถ้าจำเลยมีความพร้อมแจ้งให้จำเลยไปพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพและขอรับใบรับรองแพทย์นำมายื่น เพื่อจะได้แนบท้ายในรายงานการสืบเสาะและพินิจ

การตรวจภาวะแห่งจิต

ในเบื้องต้นพนักงานคุมประพฤติอาจสังเกตการแสดงออก และการตอบสนองของจำเลยจากการสนทนา หากมีการตอบสนองที่แตกต่างจากบุคคลปกติพึงกระทำ สมควรพิจารณาส่งตัวไปเข้ารับการตรวจวินิจฉัยจากจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา

การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ จากทฤษฎีความกดดันมาอธิบายความแตกต่างระหว่างเพศกับการกระทำผิดว่าเพศชายและเพศหญิงนั้นประสบปัญหาเรื่องความเครียดแตกต่างกัน คนละด้าน ความเครียดในผู้ชายจะนำไปสู่การกระทำผิดรุนแรงทางด้านร่างกายและทรัพย์สิน ขณะที่ความเครียดในผู้หญิงจะนำไปสู่การกระทำผิด

ภาวะแห่งจิต

- ในปัจจุบันจำเลยมีภาวะความผิดปกติทางจิตหรือไม่
- การกระทำความผิดของจำเลยเกิดจากภาวะความผิดปกติทางจิตหรือไม่ เช่น ประสาทหลอน คิดว่าผู้เสียหายจะทำร้ายตน จึงได้ทำร้ายผู้เสียหาย, จำเลยมีความผิดปกติชอบลักทรัพย์ของคนอื่น เป็นต้น

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา

ตัวอย่างประเด็น

ที่รุนแรงภายในครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงหรือระบายความอัดอั้นตันใจที่ได้รับมา ซึ่งเป็นสาเหตุของการทำร้ายตนเอง เช่น การใช้ยาเสพติดเป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ยังมีการระบายอารมณ์ความเครียดแตกต่างกัน แม้ว่าทั้งหญิงและชายจะรู้สึกโกรธเหมือนกัน เพศหญิงนั้นจะเก็บอารมณ์โกรธไว้ภายในจนนำไปสู่สภาวะซึมเศร้า รู้สึกโทษตัวเอง กระวนกระวายใจวิตกกังวล ฯลฯ ขณะที่เพศชายจะแสดงความโกรธนั้นออกมาเป็นลักษณะของกิริยาที่ก้าวร้าว ต่อต้าน นำไปสู่การทำลายสิ่งของและร่างกาย และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นงานวิจัยยังพบอีกว่าการที่เพศชายมีความเครียดหรือโมโหแล้วมีการกระทำผิดทางด้านร่างกาย หรือทรัพย์สินนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านทักษะในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน (Differences Coping Skill)

การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) โอกาสในการกระทำผิด (Opportunities) การควบคุมทางสังคม (Social Control) และแนวโน้มในการกระทำผิด (Disposition to Engage in Crime) หรือการควบคุมตนเอง (Self-Control)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาวะแห่งจิต

๑. ความผิดปกติทางจิตเกิดได้จากหลายสาเหตุที่พบได้มากในทางปฏิบัติอาการผิดปกติทางจิตมักเกิดจากการใช้ยาเสพติดหรือสิ่งเสพติดมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็น ยาบ้า สารระเหย บ้างก็เกิดจากการเสพติดสุรามาเป็นระยะเวลาเวลานาน หากสอบปากคำ

นอกจากนี้ จากการสอบถามเบื้องต้น จำเลยเป็นผู้หญิงที่ต้องเผชิญความรุนแรงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ หรือถูกคุกคามด้วยวิธีอื่นใดก็ตาม ได้รับผลกระทบก่อเกิดความเครียด พนักงานคุมประพฤติพิจารณาให้จำเลย ทำแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า เพื่อเป็นการรับรู้สภาวะจิตของจำเลยในขณะนั้น และนำมาสู่การวิเคราะห์ประเมินจำเลยเกี่ยวกับสภาวะการปรับตัวและนำเสนอความเห็นต่อศาลต่อไป

(แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า รายละเอียดตามเอกสารภาค ผนวก ก)

(ประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอยู่ที่การกระทำผิดเกิดจากความผิดปกติทางจิต มิได้เกิดจากกมลสันดานอันชั่วร้ายของจำเลย เกี่ยวกับเรื่องนี้มีระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๖๕ คือ

“ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมี

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา

ตัวอย่างประเด็น

ในเรื่องดังกล่าวจะวิเคราะห์ได้ว่าความผิดปกติเกิดจากอะไร ที่สำคัญคือจำเลยต้องมีภาวะทางจิตผิดปกติต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาานาน มิใช่ว่าพอกระทำ ความผิดก็อ้างว่ามีความผิดปกติทางจิตเพื่อให้ได้รับ ประโยชน์ในทางคดี ในกรณีนี้สามารถสอบปากคำ พยาน เพื่อหาข้อเท็จจริงได้ ซึ่งไม่ว่าความผิดปกติจะ เกิดจากสาเหตุใดก็ตามหากจำเลยกระทำความผิด เพราะความผิดปกติทางจิตแล้ว จำเลยย่อมได้ประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๕

๒. ข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีความผิดปกติทางจิตนั้น ถือเป็นคุณต่อจำเลยที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจ มิใช่เหตุที่จะอ้างว่าวิธีการคุมความประพฤติไม่เหมาะสมไม่สมควรรอการลงโทษจำคุก แต่ถือว่าเป็น อุปสรรคต่อการกำหนดเงื่อนไข คุมความประพฤติ เพราะภาวะทางจิตที่ผิดปกติ ดังนั้นศาลอาจใช้วิธี รอการลงโทษจำคุกโดยไม่กำหนดเงื่อนไข เพื่อคุม ความประพฤติ หรือใช้วิธีการอื่นใดตามความเหมาะสมได้

๓. ในทางปฏิบัติให้พิจารณาริยาท่าทางจำเลย จากการสอบปากคำ แล้วบันทึกไว้ว่ามีความผิดปกติ หรือไม่ ถ้ามีความผิดปกติให้บันทึกรายละเอียดพอ สังเกต โดยเทียบเคียง กับคนปกติ เช่น “จำเลยแสดง ท่าทางเศร้าซึมเหม่อลอย ไม่ตอบสนองต่อสภาพต่าง ๆ ตอบคำถามวกวน ไม่มีเหตุไม่มีผล พุดจาในลักษณะ เพ้อเจ้อ หรือแสดงออกทางการกระทำหรือทางอารมณ์ อย่างรุนแรงฉุนเฉียว ตลอดจนปรากฏลักษณะของ อาการประสาทหลอนทางตา เห็นภาพหลอนต่าง ๆ หรือประสาทหลอนทางหูได้ยินเสียงต่าง ๆ ” เป็นต้น

จิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิต ฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ สำหรับความผิดนั้น แต่ถ้า ผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถ บังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับ โทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาล จะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้”)

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา

ตัวอย่างประเด็น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสติปัญญา

๑. เรื่องสติปัญญามักเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาอบรม และการประกอบอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามการวัดระดับสติปัญญาของบุคคล มิได้พิจารณาเพียงว่าการศึกษาสูง มีอาชีพการงานที่ดี แล้วจะต้องมีสติปัญญาดีเสมอไป หรือจำเลยที่มีบุคลิกภาพไม่กระตือรือร้น เชื่องซึม ตอบคำถามช้า ก็ยังไม่อาจสรุปได้ว่าจำเลยมีสติปัญญาไม่ดีเช่นกัน ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงให้พนักงานคุมประพฤติบันทึกเพียงว่าปรากฏความผิดปกติหรือไม่

๒. การพิจารณาว่าจำเลยเป็นผู้โหดเหี้ยมเบาปัญญาหรือไม่ จะต้องดูข้อเท็จจริงเป็นกรณีไปมิใช่พิจารณาเพียงวุฒิการศึกษา ตัวอย่างเช่น จำเลยจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แต่วางแผนยกยอกเงินนายจ้างด้วยกลวิธีอันแยบยล กรณีก็ไม่ถือว่าจำเลยเป็นผู้โหดเหี้ยมเบาปัญญา

แต่อีกกรณีหนึ่ง จำเลยจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ เดินเข้าไปลักทรัพย์จากร้านค้าต่อหน้าต่อตาพนักงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานขายของร้านค้า โดยไม่มีพฤติการณ์ของการใช้กำลังข่มขู่หรืออาวุธ กรณีเช่นนี้อาจถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้โหดเหี้ยมเบาปัญญาได้ แต่แม้จำเลยจะได้รับประโยชน์ในเรื่องนี้ ถ้าข้อเท็จจริงจากการสืบเสาะปรากฏว่าจำเลยมีพฤติกรรมลักทรัพย์ของผู้อื่นเป็นประจำก็อาจแสดงได้ว่าจำเลยมีความผิดปกติทางจิต หรือจำเลยอาจมีนิสัยลักขโมยก็เป็นได้ ดังนั้น การพิจารณาในเรื่องนี้พนักงานคุมประพฤติจะต้องดูพฤติการณ์ต่าง ๆ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่มี

สติปัญญา

- การกระทำความผิดของจำเลยเกิดจากภาวะความผิดปกติทางสติปัญญาหรือไม่
- ในปัจจุบันจำเลยมีภาวะความผิดปกติของสติปัญญาหรือไม่ (ข้อเท็จจริงในเรื่องสติปัญญา ยังถือเป็นเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ กล่าวคือ

มาตรา ๗๘ “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมาย อื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษ ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้ เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โหดเหี้ยมเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงาน หรือให้ความรู้แก่ศาล อันเป็นผลประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่า มีลักษณะทำนองเดียวกัน”)

การสอบปากคำในหัวข้อ สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา	ตัวอย่างประเด็น
<p>๓. สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และสติปัญญา ที่มีความผิดปกติ ถือเป็นประเด็นสำคัญ ดังนั้น หากปรากฏความผิดปกติ พนักงานคุมประพฤติควรสอบปากคำให้ได้ข้อเท็จจริงโดยสังเขปว่ามีความผิดปกติอย่างไร เพียงใด และถ้าจำเลยอ้างว่าจำเลยมีความผิดปกติทางสุขภาพ ภาวะแห่งจิต หรือสติปัญญา ถือเป็นข้ออ้างที่ทำให้จำเลยได้รับประโยชน์ พนักงานคุมประพฤติจะต้องส่งตัวจำเลยให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ตรวจสอบความผิดปกติดังกล่าวด้วย</p>	

๔.๑.๖ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อการศึกษาอบรม และอาชีพ

การสอบปากคำในหัวข้อการศึกษาอบรม และอาชีพ	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในหัวข้อการศึกษาอบรม และอาชีพ ข้อสังเกต</p> <p>๑. การสอบปากคำในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพนี้ มีสิ่งที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก คือต้องพิจารณาให้รอบคอบว่า การแสวงหาข้อเท็จจริง จะเกิดผลเสียต่อจำเลยตามมาภายหลังหรือไม่ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> • บางสถาบันการศึกษามีความเข้มงวดมาก ถ้าทราบว่า จำเลยกระทำความผิดก็จะลงโทษในสถานหนักให้ออกจากการเรียน ซึ่งจะส่งผลเสียต่อจำเลยในระยะยาว ในกรณีนี้ต้องผ่อนปรนโดยให้จำเลยนำหลักฐานทางการศึกษามาแสดงเอง • ในเรื่องการประกอบอาชีพก็เช่นเดียวกัน นายจ้างบางรายเมื่อทราบว่าจำเลยถูกจับกุมดำเนินคดีอาจให้ 	<ul style="list-style-type: none"> • จำเลยอยู่ระหว่างการศึกษาหรือไม่ • จำเลยจบการศึกษาชั้นใด (สำหรับความผิดบางฐานความผิดจะแสดงให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดโดยควรทราบว่าเป็นความผิดหรือไม่) • จำเลยประกอบอาชีพโดยสุจริต และเป็นกิจจะลักษณะหรือไม่

การสอบปากคำในหัวข้อการศึกษาอบรม และอาชีพ	ตัวอย่างประเด็น
<p>จำเลยออกจากงาน ถ้าหากจำเลยเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ก็ย่อมทำให้ครอบครัวจำเลยได้รับความเดือดร้อนอย่างแน่นอน ควรให้จำเลยนำหลักฐานการประกอบอาชีพมาแสดงเอง ดังนั้นควรพิจารณาให้รอบคอบประกอบด้วยความเมตตาและความปรารถนาดีด้วยความจริงใจต่อจำเลยเสมอ มิใช่มุ่งแต่แสวงหาข้อเท็จจริงโดยไม่สนใจผลร้ายที่จะเกิดแก่ตัวจำเลย</p> <p>๒. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา สถานที่ประกอบอาชีพ รายได้ เพื่อนร่วมงาน ถือเป็นรายละเอียดที่ที่สนับสนุนข้อเท็จจริงหลัก ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด เช่น ในเรื่องของที่ตั้งสถาบันการศึกษา สถานที่ประกอบอาชีพ มักเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยในขณะนั้น</p> <p>๓. จำเลยบางรายให้ถ้อยคำว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป พนักงานคุมประพฤติจะต้องสอบถามให้ได้ข้อเท็จจริงว่าการรับจ้างทั่วไปนั้น ทำอะไร มีรายได้อย่างไร เนื่องจากการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมีความใกล้เคียงกับการไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ ซึ่งถือเป็นผลเสียต่อจำเลย</p> <p>๔. การประกอบอาชีพ ประเด็นสำคัญอยู่ที่อาชีพในปัจจุบัน จำเลยประกอบอาชีพอะไร สุจริตหรือไม่ อาชีพเป็นกิจจะลักษณะหรือไม่ ซึ่งข้อเท็จจริงนี้จะไปเกี่ยวข้องกับรายได้ อันจะเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยต้องรับภาระอุปการะบุคคลอื่นว่ามีความเป็นไปได้เพียงใด</p> <p>ตลอดจนเรื่องการบรรเทาความเสียหาย คือ จำเลยมีความสามารถในการชดใช้ความเสียหายได้หรือไม่เพียงใด เช่นผู้เสียหายเรียกเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยไม่มีงานทำหรือทำงานได้เงินเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท แต่ตกลงว่าจะผ่อนชำระเดือนละ</p>	

การสอบปากคำในหัวข้อการศึกษาอบรม และอาชีพ

ตัวอย่างประเด็น

๑๕,๐๐๐ บาท ก็ต้องสอบปากคำจำเลยให้รู้ที่มาของเงินด้วยว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด บางกรณีปรากฏว่าจำเลยตกลงชำระค่าเสียหาย ทั้งที่รู้มาก่อนแล้วว่าจำเลยเองไม่สามารถชำระค่าเสียหายตามจำนวนที่ตกลงได้ แต่เป็นการกระทำเพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยในสถานเบา

๕. การศึกษาอบรม และการประกอบอาชีพนั้นไม่จำเป็นต้องมีอยู่ก่อนการกระทำความผิด แม้หลังกระทำความผิดจำเลยเพิ่งจะเข้ารับการศึกษาก่อนหรือเพิ่งเริ่มประกอบอาชีพ จำเลยก็ยังได้รับประโยชน์จากข้อเท็จจริงเหล่านี้ เพราะไม่มีกฎหมายบังคับไว้ว่าข้อเท็จจริงเหล่านี้จะต้องเกิดก่อนการกระทำความผิด แต่ข้อเท็จจริงเหล่านี้ศาลจะใช้ดุลยพินิจประกอบข้อเท็จจริงอื่นเองว่าจำเลยควรได้รับประโยชน์หรือไม่

๖. ในส่วนของการประกอบอาชีพ จำเลยบางคนเปลี่ยนงานอยู่เสมอ มักมีเหตุผลที่ทำให้ต้องเปลี่ยนงานเป็นประจำ จำเลยบางรายเปลี่ยนงานบ่อยเพราะขาดความหนักแน่น ขาดความอดทนในการทำงาน ทำผิดกฎระเบียบ รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย จำเลยบางรายไม่สามารถเข้ากับเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างได้ ในขณะที่จำเลยบางรายมีพฤติกรรมล็กเล้กขโมยน้อยในที่ทำงานของตนจนต้องเปลี่ยนที่ทำงานอยู่ร่ำไป

๗. กรณีที่จำเลยไม่ได้ทำงานสาเหตุเพราะอะไร และจำเลยดำรงชีพอยู่ได้อย่างไร ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของจำเลยจะชี้ให้เห็นความรับผิดชอบของจำเลย และฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้จำเลยกระทำความผิดในบางฐานความผิด เช่น ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ปัญหาทางเศรษฐกิจก็มีส่วนทำให้จำเลยกระทำความผิด

๔.๑.๗ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในห้วงข้อนิสัย และความประพฤติ

การสอบปากคำในห้วงข้อนิสัย และความประพฤติ	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในห้วงข้อนิสัย และความประพฤติ</p> <p>“นิสัย” หมายความว่า ความประพฤติที่เคยชิน</p> <p>“ประพฤติ” หมายความว่า ความเป็นไปอันเกี่ยวข้องด้วยการกระทำหรือปฏิบัติตน</p> <p>เมื่อพิจารณาตามความหมายแล้วจะเห็นได้ว่าสิ่งที่จะเรียกว่าเป็นนิสัยได้นั้นก็คือ ความประพฤติที่กระทำเป็นประจำจนเคยชินนั่นเอง ส่วนความประพฤตินั้นไม่ใช่สิ่งที่ทำเป็นประจำจนเคยชินแต่เป็นกระทำเพียงครั้งคราว</p> <p>ข้อสังเกต</p> <p>๑. การที่จะระบุได้ว่าจำเลยมีนิสัย ความประพฤติ เช่นไร พิจารณาจากรูปแบบการใช้ชีวิต หรือวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยจำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงจากตัวจำเลยเองและพยาน มิใช่อาศัยเพียงข้อเท็จจริงในคดี เช่น จำเลยทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อปกป้องตนเองจากการถูกทำร้าย จะสรุปว่าจำเลยมีอารมณ์ร้อนยอมไม่ถูกต้อน เนื่องจากในภาวะเช่นนั้นวิญญูชนย่อมต้องปกป้องตนเอง จำเลยความผิดฐานลักทรัพย์ยังไม่อาจสรุปได้ว่าจำเลยมีนิสัยลักขโมย จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบด้วย ในกรณีที่ไม่พยานหลักฐานอื่นประกอบ รายงานศาลได้เพียงว่าไม่ปรากฏว่าจำเลยเคยมีพฤติกรรมในด้านดังกล่าว</p> <p>๒. การสอบปากคำเรื่องนิสัยและความประพฤติต้องประเมินว่าสิ่งที่จำเลยตอบนั้น ตอบบนพื้นฐานของความเป็นจริง เป็นความรู้สึกของจำเลย หรือตอบเพราะต้องการเอาตัวรอด โดยทั่วไปในเรื่องที่ไม่ใช่ข้อดีจำเลยมักแบ่งรับแบ่งสู้คือยอมรับบ้างบางส่วน เช่น การสูบบุหรี่ดื่มสุราก็จะบอกว่าเป็นครั้งคราว ทั้งที่สูบบุหรี่ดื่มสุรา</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำเลยมีนิสัย ความประพฤติที่เป็นส่วนดี หรือเสื่อมเสียหรือไม่ เพียงใด <p>นิสัยความประพฤติในส่วนดี ก็ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลยพินิจได้เช่นกัน ในส่วนการพิจารณาว่านิสัยความประพฤติของจำเลยมีความเสื่อมเสียหรือไม่เพียงใด พิจารณาตามหลักกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • นิสัยและความประพฤติในส่วนดี เป็นส่วนที่ศาลรับฟังประกอบดุลยพินิจได้ มิใช่ว่าจะเสนอรายงานเฉพาะในส่วนที่ไม่ดีเท่านั้น

การสอบปากคำในหัวข้อนิสัย และความประพฤติ	ตัวอย่างประเด็น
<p>เป็นประจำทุกวัน ส่วนข้อมูลที่ส่งผลร้ายต่อจำเลยโดยตรง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้จำเลยกระทำความผิด จำเลยมักจะไม่ให้ข้อมูล การจะได้ข้อมูลในส่วนนี้มาจากพยาน เช่น มีนิสัยอันธพาล เกร็ดตมสุราอาละวาดขาดสติ นิสัยลัทธิขโมยน้อย</p> <p>๓. ในบางคดีแม้จะพบความเชื่อมโยงระหว่างนิสัย ความประพฤติที่เสื่อมเสียกับความผิดที่จำเลยถูกดำเนินคดี แต่ยังคงต้องระมัดระวัง ไม่ด่วนสรุปในรายงานการสืบเสาะและพินิจว่าจำเลยมีนิสัย ความประพฤติที่เสื่อมเสีย หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ</p>	

๔.๑.๘ แนวทางประเด็นการสอบปากคำในหัวข้อบ้าน และสิ่งแวดล้อม

การสอบปากคำในหัวข้อบ้าน และสิ่งแวดล้อม	ตัวอย่างประเด็น
<p>การสอบปากคำในหัวข้อบ้าน และสิ่งแวดล้อม</p> <p>ข้อสังเกต</p> <p>๑. โดยทั่วไปจำเลยย่อมต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้สำหรับการสืบเสาะ การส่งประเด็นการออกคำสั่งเรียกพยาน จำเลยบางรายอ้างว่าไม่ทราบที่อยู่ทางทะเบียน เพราะจำไม่ได้บ้าง บัตรประจำตัวประชาชนหายบ้าง เมื่อให้วาดแผนที่จำเลยก็วาดแผนที่ผิดไปจากที่อยู่จริง หรืออ้างว่าวาดแผนที่ ไม่เป็นบ้าง พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นข้อสังเกตว่าจำเลยกำลังปิดบังข้อมูลบางประการ อาจเป็นเพราะไม่ต้องการให้ครอบครัวหรือชุมชนทราบเรื่องที่ตนกระทำความผิด หรือปิดบังข้อเท็จจริงที่อาจเป็นผลเสียต่อจำเลย</p>	<p>๑. จำเลยมีที่อยู่อาศัยเป็นกิจจะลักษณะหรือไม่ ประเด็นในเรื่องนี้ จึงไม่ใช่ลักษณะของบ้านว่าเป็นแบบใด แต่ประเด็นอยู่ที่ว่าจำเลยมีที่อยู่เป็นกิจจะลักษณะหรือเป็นบุคคลเร่ร่อน เพราะมีผลต่อการใช้วิธีการคุ้มครองความประพฤติ ส่วนประเด็นเรื่องภาระค่าใช้จ่ายสำหรับที่พักอาศัย พักอาศัยอยู่กับใครและลักษณะของที่อยู่อาศัย เป็นประเด็นรองที่เชื่อมโยงไปสู่ข้อเท็จจริงในหัวข้ออื่น ๆ</p>

การสอบปากคำในหัวข้อบ้าน และสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างประเด็น

บางประการ การป้องกันไม่ให้จำเลยหลงในเรื่องที่อยู่อาศัยจะต้องทำความเข้าใจกับจำเลยก่อนจำเลยให้ข้อมูลว่า การที่จำเลยมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งเป็นเหตุหนึ่ง ที่ศาลจะนำมาพิจารณาในการรอการลงโทษจำคุกและกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ

หากจำเลยให้ข้อมูลที่เท็จ พนักงานคุมประพฤติไม่พบที่อยู่ตามที่จำเลยแจ้งหรือพบแต่ไม่ใช่ที่อยู่แท้จริงของจำเลย ย่อมแสดงว่าจำเลยอาจไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งซึ่งจะส่งผลเสียต่อตัวจำเลยเอง จำเลยก็จะเห็นประโยชน์ในการให้ข้อมูลที่แท้จริง

๒. กรณีที่จำเลยมีการย้ายที่อยู่หลายครั้งจะต้องสอบถามสาเหตุของการย้ายแต่ละครั้ง แต่ไม่จำเป็นต้องบันทึกรายละเอียดทางกายภาพของสถานที่เคยย้ายไปพักอาศัยอยู่ในการย้ายทุกครั้ง แต่ควรบันทึกเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ซึ่งอาจเกี่ยวพันกับเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพ

๓. บ้านและสภาพแวดล้อมของจำเลยจะเป็นอย่างไร นั้น เป็นลักษณะทางกายภาพในพื้นที่เดียวกันมักมีสภาพปัญหาอย่างเดียวกัน บางพื้นที่ในบางจังหวัดมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด การพนัน อาชญากรรม หากพนักงานคุมประพฤติไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ดังกล่าวก็มักจะไม่ทราบข้อเท็จจริงในส่วนนี้ ซึ่งหากรายงานการสืบเสาะและพินิจเสนอข้อเท็จจริงแตกต่างในทางตรงข้าม ก็จะทำให้รายงานฉบับนั้นขาดความน่าเชื่อถือไปโดยปริยาย

๒. สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยผลักดันให้จำเลยกระทำความผิดหรือทำให้จำเลยไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนดหรือไม่ ประเด็นในเรื่องนี้ไม่ใช่ลักษณะของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นแบบใด แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมหรือผลักดันให้จำเลยกระทำความผิดโดยเฉพาะบางฐานความผิดที่สิ่งแวดล้อมมีผลอย่างมาก เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติด **นอกจากนี้** ในเรื่องสิ่งแวดล้อมยังต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับฐานความผิดด้วย เช่น จำเลยในคดียาเสพติดพักอาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งยาเสพติด ย่อมมีความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำสูง แต่ถ้าจำเลยในความผิดฐานขับรถประมาทพักอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ย่อมไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับฐานความผิด

การสอบปากคำในหัวข้อบ้าน และสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างประเด็น

๔. การกำหนดว่าพื้นที่ใดมีปัญหาในเรื่องใด แม้พนักงานคุมประพฤติจะมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ในความเป็นจริงเป็นการยากในการบอกทุกอย่างใด ถือว่าเป็นปัญหาแล้วเนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ในการวัด และถึงแม้จะถือว่าเป็นปัญหาแล้ว ก็ไม่ควรนำมาใช้เป็นเงื่อนไขหลักในการพิจารณาว่าจำเลยรายใดสามารถใช้วิธีการคุมประพฤติได้หรือไม่ เนื่องจากการเลือกที่อยู่อาศัยมิใช่ว่าบุคคลทุกคนจะเลือกได้อย่างอิสระ ในบางครั้งก็เป็นไปตามครอบครัวดั้งเดิม การศึกษา การประกอบอาชีพ เป็นต้น

๕. ข้อมูลในหัวข้อนี้อาจเชื่อมโยงกับข้อมูลในส่วนอื่นด้วย เช่น เรื่องความเสียหายและการบรรเทาผลร้าย ตัวอย่างในคดีขับรถประมาทคดีหนึ่งมีการเยียวยาความเสียหาย ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท จำเลยก็ตกลงจ่ายตามที่ผู้เสียหายเรียกร้อง แต่เมื่อพนักงานคุมประพฤติดอกสืบเสาะบ้านและสภาพแวดล้อมปรากฏว่าบ้านพักของจำเลยเป็นกระท่อมไม้เก่า ๆ ปลูกสร้างบนที่สาธารณะ ข้อเท็จจริงอย่างนี้อาจทำให้คิดไปได้ว่า ตัวจำเลยเองรู้ตัวว่าไม่มีทางชำระค่าเสียหายได้ และตั้งใจจะผัดนัดชำระหนี้ตั้งแต่ต้นแล้ว จำเลยอาจตกลงชดใช้ค่าเสียหายเพื่อให้ศาลลงโทษในสถานเบา

๔.๒ เทคนิคทักษะที่จำเป็นในการสอบปากคำ

เทคนิคในการสอบปากคำ	ข้อสังเกต/ตัวอย่างประโยค
<p>เทคนิคการตั้งคำถาม</p> <p>พนักงานคุมประพฤติสามารถใช้คำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะข้อมูลทางสังคม มูลเหตุจูงใจ ภูมิหลัง ภาระในการเลี้ยงดูบุตรของจำเลยหญิง การเป็นมารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภาวะการณ์ทางสังคมรวมถึงการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เหตุผลในการกระทำผิด เป็นต้น</p> <p>คำถามแบบเปิด</p> <p>เป็นการเปิดกว้างในเรื่องคำตอบ มิใช่คำตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ เป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยเปิดเผยถึงสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อมูลสำคัญที่อาจจะไม่ได้คิดที่จะถาม พนักงานคุมประพฤติอาจจะได้ทราบถึงสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์มากกว่าการถามคำถามแบบปิด คำถามแบบเปิดมีผลกระทบในทางบวกต่อความรู้สึกของจำเลย เนื่องจากจำเลยมีอิสระมากกว่า ในการบอกเล่าเรื่องราวตามแนวทางของตนเอง เป็นการสื่อให้เห็นว่ามีการให้เกียรติจำเลย นอกจากนี้คำถามแบบเปิดช่วยให้มีการระบายความรู้สึกดีกว่าคำถามแบบปิดทำให้เกิดบรรยากาศของสัมพันธภาพในการโต้ตอบกันระหว่างสอบปากคำ ส่วนคำถามแบบปิดทำให้เกิดความรู้สึกที่ว่าบทบาทของจำเลยเป็นเพียงผู้ให้คำตอบ จำเลยมักจะตอบคำถามด้วยข้อมูลจำกัด คำถามเช่นนั้นทำให้พนักงานคุมประพฤตินี้มีภาระหนัก พนักงานคุมประพฤติที่ถามคำถามแบบปิดจะต้องคิดคำถามต่อไปอยู่ตลอดเวลา ส่วนคำถามแบบเปิดจะปล่อยให้หน้าที่นี้เป็นของจำเลย</p>	<p>อย่างไรก็ตามคำถามแบบเปิดก็มีข้อเสียบ้าง คือ อาจจะเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยที่ต้องการปิดบังข้อมูล ให้ถ้อยคำไม่ตรงต่อความเป็นจริงเบี่ยงเบนประเด็น และใช้เวลาในการสอบปากคำมาก โดยเฉพาะในจำเลยรายที่ยังมีความสับสน ตื่นกลัว และหากพนักงานคุมประพฤติไม่จับประเด็นให้ดีก็อาจพลาดประเด็นสำคัญ</p>

เทคนิคในการสอบปากคำ	ข้อสังเกต/ตัวอย่างประโยค
<p>คำถามแบบปิด</p> <p>คำถามแบบปิดมีความเหมาะสมเมื่อจำเลยไม่แน่ใจหรือมีความสับสนต่อเหตุการณ์ และพนักงานคุมประพฤติต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง คำถามแบบปิดช่วยจำเลยที่พูดน้อยให้เริ่มต้นได้ คำถามแบบปิดช่วยให้ขอบเขตของการสอบปากคำแคบลงและจำกัดไม่ให้พูดถึงเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง พนักงานคุมประพฤติอาจจะใช้คำถามแบบปิดเพื่อให้การปฏิสัมพันธ์ช้าลงและลดความอ่อนไหวทางอารมณ์ของจำเลย ลดความรุนแรงของความรู้สึก ช่วยให้จำเลยใจเย็นลง คำถามแบบปิด เป็นการกระตุ้นความจำของจำเลยเพื่อให้ได้ข้อมูล ในขณะที่คำถามแบบเปิดต้องการให้จำเลยให้ข้อมูลแต่ไม่ได้ให้แนวทางมากนัก พนักงานคุมประพฤติที่มีเวลาจำกัดอาจจะเลือกใช้คำถามแบบปิด</p>	
<p>คำถามนำ</p> <p>คำถามนำเป็นการถ่ายทอดคำพูดเป็นคำถามในวิธีที่ชี้นำจำเลยให้คำตอบที่ผู้ถามต้องการจะใช้คำถามนำเมื่อมีความคาดหวังถึงสิ่งที่จำเลยอาจจะพูด คำถามนำทำให้มีความยากต่อจำเลยในการตอบคำถามอย่างอิสระ พนักงานคุมประพฤติอาจไม่ได้ถามเพื่อต้องการคำตอบแต่เป็นความต้องการการยืนยัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ซึ่งบางครั้งอาจใช้เป็นเทคนิคลวงให้จำเลยบางรายติดกับ เช่น “คุณจะมีตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่านี้ถ้าคุณเลิกดื่มสุรา ใช่หรือไม่” • การเลือกที่จะเน้นก็เป็นการชี้นำคำตอบ เช่น “ถ้าคุณรักภรรยาของคุณจริง ๆ คุณคิดว่า คุณจะทำแบบนั้นหรือไม่” <p>คำว่า “จริง ๆ ” เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลทางอารมณ์ในการทำให้เกิดคำตอบที่เอนเอียง</p>

เทคนิคในการสอบปากคำ	ข้อสังเกต/ตัวอย่างประโยค
<p>คำถามซ้อน</p> <p>เป็นการถามมากกว่าหนึ่งคำถามในเวลาเดียวกัน ในขณะที่ถามคำถามแรก ผู้ถามก็ตัดสินใจว่าคำถามใหม่จะดีกว่า ก่อนที่จำเลยจะตอบคำถาม ผู้ถามก็ถามคำถามที่สอง ทำให้สถานการณ์มีความสับสน บ่อยครั้งที่คำถามที่สองเปลี่ยนกรอบอ้างอิง หรือเนื้อหา คลาดเคลื่อน หรือถามในเรื่องบางอย่างที่ค่อนข้างแตกต่าง เป็นเหตุให้จำเลยมีปัญหาในการตัดสินใจว่าจะตอบคำถามใดในหลาย ๆ คำถามเหล่านั้น อาจเป็นการให้ทางเลือกจำเลยในการตอบคำถามที่เป็นผลเสียต่อจำเลยน้อยที่สุด โดยละเลยคำถามอื่นสำหรับพนักงานคุมประพฤติแล้วคำถามหลายคำถามก่อให้เกิดความเสี่ยงอีกอย่าง คือ การถามคำถามเป็นชุด ๆ พนักงานคุมประพฤติอาจจะลืมว่าจำเลยไม่ได้ตอบคำถามแรก โดยพนักงานคุมประพฤติอาจจำได้เพียงว่าคำถามได้ถูกถามไปแล้ว</p>	<p>“คุณคิดว่าคุณและพ่อของคุณเริ่มขัดแย้งกันตั้งแต่เมื่อไหร่ เป็นมานานแค่ไหน เป็นมาตั้งแต่ตอนที่แม่เสียชีวิตหรือก่อนหน้านั้น คุณเข้า กับพ่อของคุณไม่ได้เสมอมาเลยหรือไม่”</p> <p>“คุณลงโทษเขาอย่างไรเมื่อเขาประพฤติตัวไม่เหมาะสม คุณใช้การพักงานหรือไม่” ซึ่งจำเลยตอบว่า ใช่ กับคำถามที่สอง และไม่ได้ตอบคำถามแรก</p>
<p>คำถามปิดเปื้อนหรือสับสน</p> <p>เป็นคำถามที่ขาดความชัดเจนว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผู้ถามต้องการถาม ซึ่งคำถามแบบนี้เป็นคำถามที่ไม่มีความมั่นใจว่าต้องการถามประเด็นใด นำไปสู่ความไม่เชื่อมโยงกัน ซึ่งจำเลยอาจจะปิดเปื้อนคำตอบ</p>	<p>“คุณคิดอะไร”</p> <p>“คุณคาดการณ์อะไรเกี่ยวกับสิ่งที่เธอต้องการทำ หรือสิ่งที่เธอชอบ”</p> <p>“เพราะเหตุใดคุณจึงคาดการณ์ว่าเธอกำลังกระทำตามแนวทางของเธอ”</p>

เทคนิคในการสอบปากคำ

ข้อสังเกต/ตัวอย่างประโยค

คำถามที่ถามว่า “ทำไม”

คำถามที่ถามว่า “ทำไม” เป็นคำถามที่ยากในการตอบ เนื่องจากเป็นการถามเพื่อหาระดับของความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เป็นเรื่องยากที่จำเลยจะอธิบายสาเหตุและเหตุผลที่มาของพฤติกรรมบางประการที่พนักงานคุมประพฤติสอบถาม โดยเฉพาะเมื่อพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี การถามด้วยคำถามแบบนี้จะทำให้จำเลยเกิดความรู้สึกต่อต้าน จำเลยอาจคิดหาเหตุผลของพฤติกรรมซึ่งอาจจะบิดเบือนความจริง เพื่อปกป้องตนเอง

การตั้งคำถามที่มีคำว่า “ทำไม” โดยปราศจากนัยแฝงถึงการกล่าวโทษจึงเป็นเรื่องยาก จำเลยอาจคิดว่าคำตอบที่ตอบไปนั้น ใช้สำหรับการประเมิน คำว่า “ทำไม” มีทั้งส่วนประกอบเชิงวิจารณ์และส่วนประกอบในการค้นหาข้อมูล ดังนั้นจึงอาจจะเป็นการกระตุ้นให้จำเลยตอบคำถามอย่างต่อต้าน สำหรับคนส่วนใหญ่แล้วการตอบคำถามที่ถามว่า “อะไร” ง่ายกว่าการตอบคำถามว่า “ทำไม” ซึ่งต้องการให้มีการวิเคราะห์ตนเอง ส่วนการถามด้วย “อะไร” ต้องการให้มีการอธิบาย

หากพนักงานคุมประพฤติจำเป็นต้องถามคำถามว่าทำไม สิ่งที่จะอาจจะเป็นประโยชน์คือเริ่มยอมรับปัญหาจากคำถามนั้น ที่จะเกิดกับจำเลย

- เช่น ไม่ควรถามว่า
“ทำไมคุณจึงมีความลำบากในการบอกสามีของคุณเกี่ยวกับสิ่งที่เขาทำซึ่งทำให้คุณรำคาญ”
- แต่ควรถามว่า
“คุณคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นหากคุณสามารถบอกสามีของคุณเกี่ยวกับสิ่งที่เขาทำ ซึ่งทำให้คุณรำคาญ”
- ไม่ควรจะถามว่า
“ทำไมคุณจึงกลัวการตรวจทางการแพทย์”
- แต่ควรจะถามว่า
“อะไรทำให้คุณกลัวเกี่ยวกับการตรวจทางการแพทย์”
- เช่น “ดิฉันรู้ว่าเป็นสิ่งยากที่จะถามว่าทำไมคุณจึงทำ แต่ถ้าคุณมีความเสี่ยง ที่จะคาดเดาแล้วคุณจะพูดว่าอะไร”

ทักษะเพิ่มเติมในการตั้งคำถามที่ได้รวบรวมจากพนักงานคุมประพฤติผู้มีประสบการณ์ รวมถึงข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

เทคนิคในการสอบปากคำ

๑. พนักงานคุมประพฤติควรเตรียมประเด็นคำถามล่วงหน้า
๒. คำถามต้องเป็นที่เข้าใจได้ ไม่กำกวม และสั้นพอที่จะให้จำเลยจำได้ถึงสิ่งที่ถูกถาม คำถามที่ มากกว่า สองประโยคอาจจะยาวเกินไป
๓. คำถามที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทดสอบสมมติฐานบางอย่างเกี่ยวกับเหตุการณ์ของจำเลย มีความเสี่ยงต่อ กลวิธีการยืนยัน ซึ่งแทนที่พนักงานคุมประพฤติจะมีความเป็นกลางต่อความถูกต้องของสมมติฐาน ก็อาจจะมีความคืบหน้าอยู่ในใจ ต่อจากนั้นพนักงานคุมประพฤติก็น่าจะตั้งคำถามที่มักจะทำให้เกิดการยืนยันสมมติฐาน ในทำนองเดียวกันพนักงานคุมประพฤติดาจจะเลยที่จะถามคำถามซึ่งไม่ยืนยันสมมติฐานของพนักงานคุมประพฤติ เช่น ถ้ามีการตั้งสมมติฐานว่าความรุนแรงของคู่สมรสเป็นสิ่งที่เริ่มต้นจากฝ่ายชาย ก็จะมีการถามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของฝ่ายชาย เพื่อเป็นการยืนยัน แล้วจะเลยที่จะถามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของฝ่ายหญิง
๔. คำถามควรจะสะท้อนลักษณะของอารมณ์ของจำเลยในขณะนั้น หากจำเลยรู้สึกสิ้นหวัง คำถามควรจะแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจให้กำลังใจ หากจำเลยรู้สึกวิตกกังวลก็ต้องทำให้มั่นใจมากขึ้น หากจำเลยแสดงความไม่เป็นมิตรก็ต้องรู้และยอมรับในความไม่เป็นมิตร
๕. การเกริ่นนำจะช่วยลดความยึดมั่นในตัวตนของจำเลย ซึ่งทำให้จำเลยมีปฏิกิริยาต่อต้านน้อยลง และมีความไว้วางใจพนักงานคุมประพฤตินมากขึ้น การเกริ่นนำที่ปราศจากการกล่าวโทษจะลดความวิตกกังวลของจำเลยในการตอบคำถาม เช่น “มีใครมาเยี่ยมบ้างไหม”
๖. ควรหลีกเลี่ยงถ้อยคำทั่วไปที่มีความหมายคลุมเครือ เช่น ที่สุด, มาก, มากมาย, บ่อย ๆ ซึ่งทำให้การตีความที่ไม่ถูกต้องในคำตอบเกิดขึ้นได้ง่ายเพราะพนักงานคุมประพฤติไม่อาจทราบมาตรฐานของจำเลย ต่อถ้อยคำเหล่านั้น เช่น “คุณดื่มสุร่าบ่อยหรือไม่” คำว่า “บ่อย” ของพนักงานคุมประพฤติดาจหมายถึง ทุกสัปดาห์ แต่ของจำเลยอาจหมายถึงทุกวัน
๗. รูปแบบของคำถามควรมีความแตกต่างกัน จะถามคำถามโดยตรงบ้างสลับกับคำถามโดยอ้อมและมีการแสดงความเห็นผสมผสานบ้าง แม้จะเป็นชุดของคำถามแบบเปิดก็ควรจะมีคำถามแบบปิดสองสามคำถามอยู่ในนั้นด้วย พนักงานคุมประพฤติควรพยายามใช้รูปแบบใหม่ ๆ สำหรับคำถาม เช่น รูปแบบที่เสนอทางเลือกคำถามที่เสนอทางเลือกจะยกเอาสถานการณ์สมมติซึ่งต้องการการตัดสินใจ พนักงานคุมประพฤติดาจจะใช้การสมมติแต่เป็นสถานการณ์จริงแล้วเชิญชวนให้จำเลยตอบสนองกลับ เช่น “สมมติว่าเธอทำ.....” หรือ “สมมติว่าคุณมี.....” หรือ “คุณคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นถ้าคุณพูดว่า.....”

เทคนิคในการสอบปากคำ

๘. บางคำถามควรจะใช้รูปแบบของการบอกเล่าแทนที่จะเป็นการซักถาม ตัวอย่างเช่น แทนที่จะถามว่า “สาเหตุที่คุณทำร้ายร่างกายเขาคืออะไร” พนักงานคุมประพฤติอาจจะพูดว่า “ผมสนใจในเหตุผลที่ทำให้คุณทำร้ายเขา”

๙. พนักงานคุมประพฤติสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงคำถามได้เสมอเพื่อให้จำเลยมีความรู้สึกต่อต้านน้อยลง การยึดติดอยู่กับรูปแบบการใช้คำถามประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบปากคำ ในการสอบปากคำ มีสิ่งที่ต้องการทราบหลายอย่าง ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการใช้คำถามประเภทใดเพียงประเภทเดียวอาจจะมีความเหมาะสมครั้งนั้นครั้งเดียว พนักงานคุมประพฤติไม่ควรยึดติดหรือพะวงกับรูปแบบของคำถาม แต่ควรคิดถึงคำตอบที่ได้รับ

๑๐. การให้จำเลยเล่าเรื่องให้ฟังมีสิ่งที่คุณควรระวังคือ พนักงานคุมประพฤติต้องจับประเด็นเป็น เช่น ถ้าให้จำเลยเล่าเรื่องสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี เมื่อจำเลยเล่าไปถึงตอนที่เขาบอกว่าแพนเขาห้ามแล้วห้ามอีก พนักงานคุมประพฤติไปถามแทรกขึ้นมาว่า “อ้าว มีแพนด้วยเหรอ เป็นสามีหรือว่าเป็นคู่รักเฉย ๆ หรือจำเลยอยู่กินกันเอง” ก็เท่ากับว่าพนักงานคุมประพฤติทำให้หลุดออกจากประเด็นไปเอง ซึ่งกรณีนี้หากเป็นข้อสงสัยก็ควรบันทึกย่อไว้ รอถามเพิ่มเติมในเรื่องสถานการณ์การสมรส การตอบของจำเลยอาจจะเกี่ยวข้องกับหัวข้ออื่น ๆ พนักงานคุมประพฤติจึงต้องมีความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการ ในการพูดคุยพนักงานคุมประพฤติควรใช้การพูดคุยตามปกติธรรมดา พนักงานคุมประพฤติต้องไม่ตั้งใจตั้งประเด็นให้จำเลยรู้ แต่ใช้วิธีคุยไปเรื่อย ๆ แล้วจึงบันทึกข้อมูลในแต่ละประเด็น

๑๑. คำถามที่ต่างกันไม่ใช่สิ่งที่ดีหรือไม่ดี ประเภทของคำถามมีเพียงเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในขั้นตอนต่าง ๆ หรือประเภทของจำเลยที่ต่างกัน โดยทั่วไปคำถามแบบเปิดมีความเหมาะสมมากกว่าในช่วงเริ่มต้นของการสอบปากคำ ซึ่งตรงจุดนี้จำเลยทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ทุกอย่างและพนักงานคุมประพฤติไม่ทราบสิ่งใดเลย เพราะฉะนั้นพนักงานคุมประพฤติควรจะให้อิสระแก่จำเลยมากที่สุด หลังจากการใช้คำถามแบบเปิดแบบกว้าง ๆ เพื่อช่วยให้จำเลยพูดสิ่งที่ต้องการและจำเป็นต้องสื่อสาร พนักงานคุมประพฤติอาจจะใช้คำถามแบบปิดซึ่งจำกัดมากขึ้นเพื่อเพิ่มรายละเอียดในประเด็นที่ต้องการ

๑๒. การที่พนักงานคุมประพฤติจะใช้คำถามต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องพิจารณาทั้งเรื่องฐานความผิด ทั้งเรื่องการศึกษา สถิติปัญญาของจำเลย หรือพยานที่จะสอบปากคำ และต้องรู้จักจังหวะจะโคนในการถาม ในคำถามที่ต้องการข้อเท็จจริงที่สำคัญต้องทำให้จำเลยไม่ทันได้ตั้งตัว ไม่ทันได้คิดคำตอบ อาจใช้วิธีถามต่อ ๆ กันไปเป็นชุด ๆ โดยไม่ต้องหยุดบันทึก

เทคนิคในการสอบปากคำ

เพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยคิด เมื่อครบประเด็นแล้วจึงบันทึก ส่วนใดที่จำไม่ได้จึงถามจำเลย นอกจากนี้ต้องรู้จักสังเกตอารมณ์ของจำเลย ตัวอย่างเช่น จำเลยที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว มักจะมีความดีใจที่ได้รับอิสรภาพ จะมีความตึงเครียดน้อยกว่าจำเลยที่ถูกขังระหว่างพิจารณาคดี เมื่อจำเลยถูกปล่อยตัวออกมาพนักงานคุมประพฤติควรฉวยโอกาสสอบปากคำให้ได้รายละเอียดเท่าที่จะสามารถทำได้ เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงจังหวะที่จำเลยยังไม่มีโอกาสได้กลับไปพบปะพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิด จึงยากที่จำเลยจะเตรียมซักซ้อมพยานที่จะให้ถ้อยคำต่อพนักงานคุมประพฤติได้

๑๓. ก่อนสอบปากคำ พนักงานคุมประพฤติควรมองภาพรวมของคดี ข้อมูลของจำเลยเท่าที่มี กำหนดแนวทางของประเด็นที่จะสอบปากคำในแต่ละหัวข้อไว้อย่างคร่าว ๆ เพื่อให้การสอบปากคำมีทิศทาง ใช้เวลาน้อยแต่ได้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ ไม่ควรใช้วิธีค้นหาประเด็นระหว่างที่ทำการสอบปากคำเพราะโอกาสที่จะหลงประเด็นมีสูง และไม่ควรมีติดติดกับประเด็นที่ตนเองกำหนดจนละเลยข้อเท็จจริงที่ได้ในภายหลัง จนทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

๑๔. พนักงานคุมประพฤติต้องรักษาความเป็นกลาง และไม่ควรถูกตั้งธงหรือกำหนดความเห็นในการดำเนินการกับจำเลยแต่ละรายไว้ล่วงหน้า เพราะการตั้งธงย่อมส่งผลให้ทิศทางของการสอบปากคำและการดำเนินการอื่น ๆ ขาดความเป็นกลาง

๑๕. ความสอดคล้องของข้อเท็จจริงในแต่ละหัวข้อก็มีความสำคัญ เช่น จำเลยบอกว่าเกิดและเติบโตและ พักอาศัยที่กรุงเทพมหานคร จนกระทั่งอายุ ๒๐ ปี แต่ในหัวข้อการศึกษาอบรมและอาชีพ บอกว่าจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ จากโรงเรียนแห่งหนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ เช่นนี้แล้วย่อมเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงมีความขัดแย้งกันในตัว เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

๔.๓ เทคนิคการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังจากที่พนักงานคุมประพฤติได้แสวงหาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำเลย มาได้ทั้งหมดแล้ว แยกพิจารณาออกได้เป็น ๒ ระดับ ได้แก่

๑. การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็นด้วยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน
๒. การประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย สามารถแบ่งเป็นประเด็นหลักได้ ๒ ประเด็น คือ

- ๑) ความเป็นปัจเจกบุคคลของจำเลยที่เป็นหญิง ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และนอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงประวัติการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำผิด ภาระหน้าที่ ในการดูแลครอบครัวผู้กระทำผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชน โดยพิจารณาจากประวัติภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัว

- ๒) พฤติกรรมการกระทำผิด ซึ่งได้แก่ ลักษณะการกระทำผิด ความรุนแรงของการกระทำผิด ผลของความรุนแรง ทศนคติต่อการกระทำผิดของจำเลยที่เป็นหญิง การบรรเทาผลร้าย ตลอดจนความต้องการของผู้เสียหาย (ถ้ามี)

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปวิธีการปฏิบัติต่อจำเลยผู้หญิงที่เหมาะสม การประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยผู้หญิงในประเด็นความเป็นปัจเจกบุคคลที่พนักงานคุมประพฤติ ควรคำนึงความจำเป็นของผู้หญิง ด้านเพศสภาพทางกายภาพ จิตภาพ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดหญิง อย่างครบถ้วนครอบคลุม รวมทั้ง การประเมินความเสี่ยงด้านความละเอียดอ่อนทางเพศ (Gender- Sensitive Risk Assessment) โดยคำนึงถึง ความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น รวมถึงผลกระทบในทางลบ และความรู้สึกโดดเดี่ยวภูมิหลัง อาชีพ ประวัติการถูกกระทำรุนแรง ประวัติความผิดปกติทางจิต การใช้สารเสพติด รวมถึงภาระในการเลี้ยงดูบุตร และผู้อยู่ในความดูแล เพื่อนำมากำหนดสถานที่คุมขัง และการวางแผนการปฏิบัติ กำหนดให้มีกิจกรรม การแก้ไขฟื้นฟู และการให้บริการที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของเพศหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพที่ ๔๑)

แนวทางปฏิบัติ

๑. พนักงานคุมประพฤติต้องประมวลข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลจำเลย ด้วยการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็นด้วยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน และการประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย ดังนี้

หลักการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงด้วยการชั่งน้ำหนักพยาน

ข้อสังเกต/ตัวอย่างประโยค

(๑) ข้อเท็จจริงที่นำมาวิเคราะห์และประเมิน จำเลยต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดี

(๒) ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นผลร้าย ต่อจำเลยจะต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นมีอยู่จริง มิฉะนั้น มิให้พนักงาน คุมประพจน์รับฟังข้อเท็จจริงที่เป็นผลร้ายไปใช้ วิเคราะห์และประเมินจำเลย หรืออ้างในรายงานและ ความเห็น

(๓) ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นผลดี ต่อจำเลย พนักงาน คุมประพจน์จะต้องนำไปใช้ วิเคราะห์ และประเมินจำเลย และรายงานให้ศาล ทราบเสมอ

(๔) กรณียังเป็นที่ยสงสัยหรือไม่มีพยานหลักฐาน แน่ชัดว่าข้อเท็จจริง อันเป็นผลร้ายต่อจำเลยนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ ให้ถือว่าข้อเท็จจริงอันเป็นผลร้ายมิได้มีอยู่

(๕) กรณีจำเลยให้ถ้อยคำเป็นผลร้ายต่อตนเอง พนักงานคุมประพจน์สามารถรับฟังถ้อยคำจำเลย เพื่อใช้วิเคราะห์และประเมินจำเลยได้ โดยไม่ต้อง มีพยานอื่นให้ถ้อยคำรับรองข้อเท็จจริงนั้น

(ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็น สำคัญ คือ ข้อเท็จจริงที่ศาล รับฟังเพื่อใช้ ประกอบดุลพินิจ ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย อาญามาตรา ๕๖ ในทางที่เป็นคุณ หรือเป็นโทษต่อจำเลย)

๒. หลังจากการวิเคราะห์เบื้องต้นด้วยการชั่งน้ำหนักในแต่ละประเด็นแล้ว พนักงานคุมประพฤติต้องประมวลข้อเท็จจริงทุกประเด็นเกี่ยวกับตัวจำเลยและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ และพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๑๑ ซึ่งได้แก่ “อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอื่นอันควรปรานี”

นอกจากนี้วิเคราะห์ภายใต้เหตุปัจจัยในการสนับสนุนการใช้โทษที่มีใช้การจำคุกแก่หญิงที่ตั้งครรภ์ และหญิงที่มีบุตรวัยพึ่งพิง เมื่อเป็นไปได้และเหมาะสม โดยพิจารณาใช้โทษจำคุกเมื่อเป็นความผิดที่ร้ายแรงหรือรุนแรง หรือเมื่อหญิงนั้นแสดงลักษณะที่เป็นภัยอันตรายต่อเนื่องและหลังจากคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กแล้วเท่านั้น ซึ่งจากการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลดังกล่าวจะทำให้พนักงานคุมประพฤติเข้าใจสาเหตุ แห่งปัญหาและรู้ถึงความต้องการความช่วยเหลือตลอดจนแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำของจำเลยที่เป็นหญิงที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์และการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับใช้เสนอความเห็นต่อศาล และสอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ ๕๗ ข้อ ๕๘ ข้อ ๖๐ และข้อที่ ๖๑

หลักการการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยผู้หญิง

หัวข้อ	แนวทางการวิเคราะห์กรณีจำเลยผู้หญิง
๑. อายุ	พิจารณาจากอายุของจำเลยที่เป็นหญิง เช่น อายุน้อยยังขาดประสบการณ์และยังไม่มีควมรับผิดชอบ หรืออายุมากสติปัญญาอาจเสื่อม หรืออายุมากแต่เพิ่งกระทำผิดครั้งแรก เป็นต้น
๒. ประวัติการกระทำความผิด	ถ้าจำเลยที่เป็นหญิงไม่เคยมีประวัติอาชญากร หรือเคยมีประวัติอาชญากร มาแล้วแต่เป็นความผิดที่ไม่รุนแรงต้องนำมาพิจารณาควคู้ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวด้วย ซึ่งข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญมาก ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สามารถเสนอให้ศาลทราบเพื่อพิจารณารอการลงโทษจำคุก และคุมความประพฤติจำเลยที่เป็นหญิงได้ แต่ทั้งนี้ หากจำเลยที่เป็นหญิงเคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว ในคดีที่มีโทษคดีที่กระทำโดยประมาทหรือคดีความผิดลหุโทษ และยังไม่ได้รับการล้างมลทิน ตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน โดยความผิดครั้งหลังไม่ได้กระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษจะไม่ได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ เนื่องจากศาลจะมีคำพิพากษาอการลงโทษจำเลยที่เป็นหญิงในคดีเช่นนี้ไม่ได้

หัวข้อ	แนวทางการวิเคราะห์กรณีจำเลยผู้หญิง
<p>๓. ประวัติครอบครัวและสถานภาพการสมรส</p>	<p>ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติครอบครัวและสถานภาพการสมรสจะทำให้ทราบถึงสถานะของจำเลยที่เป็นหญิงในปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาการของจำเลยที่เป็นหญิงตั้งแต่วัยเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยที่เป็นหญิงอย่างใกล้ชิด มีใครบ้างและมีอิทธิพลในการผลักดันให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิดหรือไม่เพียงใด หรือในทางตรงข้ามได้มีส่วนในการอุ้มน้ำหนักจำเลยที่เป็นหญิงไม่ให้ก้าวไปในทางชั่วมากน้อยเพียงใด หรือจะช่วยให้จำเลยที่เป็นหญิงกลับตัวได้บ้างหรือไม่เพียงใด โดยทั่วไปความแตกแยกภายในครอบครัวหรือชีวิตที่ขาดความอบอุ่น มักจะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิดหรือมีชีวิตในทางเสื่อมเสีย ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวของจำเลยที่เป็นหญิงว่า มีภาระต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในวัยพึ่งพิง หรือบิดามารดาที่ชราภาพหรือเจ็บป่วยด้วยหรือไม่</p>
<p>๔. บ้านและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมจะแสดงให้เห็นถึงฐานะเศรษฐกิจของจำเลยที่เป็นหญิง และในกรณีที่จำเลยที่เป็นหญิงอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม อยู่ในย่านที่มีแหล่งค้ายาเสพติด สิ่งแวดล้อมมักจะมีส่วนในการทำให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิด แต่ก็มีได้หมายความว่าจำเลยที่เป็นหญิงที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเช่นนี้จะไม่มีทางกลับตัวได้ เพราะเงื่อนไขในการที่จำเลยที่เป็นหญิงจะกลับตนเป็นคนดีนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเพียงประการเดียวเท่านั้น</p>
<p>๕. การศึกษาอบรม</p>	<p>ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอบรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวุฒิภาวะหรือระดับสติปัญญาของจำเลยที่เป็นหญิง ที่จะเป็นแนวทางในการนำไปสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยที่เป็นหญิงได้ต่อไป โดยทั่วไปแล้วจำเลยที่เป็นหญิงที่อยู่ในระหว่างการศึกษาล่าเรียน ถ้ากระทำความผิดไม่ร้ายแรงนัก ก็สามารถเสนอความเห็นต่อศาลให้รอการลงโทษเพื่อให้โอกาสจำเลยที่เป็นหญิงให้มีโอกาสได้รับการศึกษาล่าเรียนต่อไป เพื่อจะได้มีอนาคตที่ดี มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง อีกเหตุผลหนึ่งจำเลยที่เป็นหญิงที่อยู่ในระหว่างศึกษาล่าเรียนเวลาส่วนใหญ่ของจำเลยอยู่ในโรงเรียน และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล</p>

หัวข้อ	แนวทางการวิเคราะห์กรณีจำลองผู้หญิง
	<p>ของครูอาจารย์ภายใต้ระเบียบวินัยของทางโรงเรียน ซึ่งจะสามารถกำกับดูแลจำเลยที่เป็นหญิง เป็นการลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดจำเลยที่เป็นหญิง หวนกลับไปกระทำความผิดอีก</p>
<p>๖. การประกอบอาชีพ</p>	<p>ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของจำเลยที่เป็นหญิงเป็นสิ่งสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบของจำเลยที่เป็นหญิง ปัญหาทางเศรษฐกิจมักจะมีส่วนในการผลักดันให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดในความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์สิน วิ่งราวทรัพย์สิน ฯลฯ เนื่องจากจำเลยที่เป็นหญิง ต้องมีภาระเลี้ยงดูครอบครัวอาจเนื่องมาจากสามีไม่มีงานทำหรือมีงานทำแต่มีรายได้น้อยไม่พอเลี้ยงดูครอบครัว สามีเจ็บป่วยไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือถูกสามีทอดทิ้ง ทำให้เป็นหน้าที่ของจำเลยที่เป็นหญิงในการหาเลี้ยงครอบครัว</p>
<p>๗. นิสัยและความประพฤติ</p>	<p>ลักษณะนิสัยและความประพฤติเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งในการพิจารณาว่าจำเลยที่เป็นหญิงสมควรได้รับโอกาสให้แก้ไขปรับปรุงตัวหรือไม่ ข้อที่พึงพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือ นิสัยและความประพฤติของจำเลยนั้น เป็นสิ่งที่ประเมินได้ยาก เพราะเวลาที่เราพบจำเลยมีไม่มากนัก จึงต้องอาศัยการประเมินของบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะไม่ใช่การประเมินที่ถูกต้องพนักงานคุมประพฤติจึงไม่ควรยืนยันในรายงานว่าจำเลยมีนิสัยและความประพฤติดีมาก แต่ควรใช้คำว่าไม่ปรากฏข้อเสียหายร้ายแรงจะเหมาะสมกว่า</p>
<p>๘. สุขภาพและภาวะทางจิต</p>	<p>ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตอาจมีส่วนผลักดันให้จำเลยที่เป็นหญิงกระทำความผิดได้ เช่น กรณีความรุนแรงในครอบครัว จำเลยที่เป็นหญิงถูกทำร้ายร่างกายจากสามีสืบเนื่องมาเป็นเวลานานจนทำให้จำเลยที่เป็นหญิงต้องทุกข์ระทม มีสภาพจิตใจที่บีบคั้นจนมีอาการผิดปกติทางจิตหรือเจ็บป่วยทางกายต้องทำการรักษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น</p>

หัวข้อ	แนวทางการวิเคราะห์กรณีจำลองผู้หญิง
<p>๙. สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี</p>	<p>จะแสดงถึงความหนักเบาของข้อหา คดีที่กฎหมายกำหนดโทษไว้สูงหรือพฤติการณ์คดีเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง ผลร้ายที่เกิดจากการกระทำความผิดมีมาก หรือในคดีที่ผู้เสียหายประสงค์จะให้จำเลยได้รับโทษถึงจำคุก การเสนอความเห็นในทางที่เป็นคุณกับจำเลยอาจจะขัดกับความรู้สึกของชุมชนหรือผู้เสียหาย ซึ่งอาจจะมีผลต่อความรู้สึกเคารพกฎหมายของบุคคลเหล่านี้ ในภายหน้าพนักงานคุมประพฤติจึงต้องใช้ความพิถีพิถันวิเคราะห์ในคดีเหล่านี้ตัวอย่างรอบคอบ</p> <p>ในทางตรงข้ามคดีที่จำเลยกระทำความผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะความจำเป็นให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานทุกฝ่ายด้วยความสำนึกในผลของการกระทำผิด มีการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือผู้เสียหาย ไม่ติดใจเอาความ จำเลยในคดีเช่นนี้อาจจะมีโอกาสที่จะได้รับการเสนอแนะในทางที่เป็นคุณมากกว่า ถ้าข้อมูลในส่วนอื่น ๆ ไม่ปรากฏข้อเสียหายร้ายแรงมากนัก</p> <p>นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาว่า สภาพความผิดร้ายแรงเพียงไร จำเลยกระทำผิดโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อนหรือไม่ จำเลยพยายามบรรเทาผลของการกระทำผิดหรือไม่ และถ้าศาลจะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลย จะไม่เป็นเหตุให้บุคคลอื่นเอาเป็นตัวอย่างหรือความผิดนั้นไม่เป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของประชาชนอย่างร้ายแรงแล้วก็ควรได้รับการพิจารณา</p>
<p>๑๐. เหตุอื่นอันควรปรานี</p>	<p>ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ไม่ได้ระบุว่าเหตุอื่นอันควรปรานี มีประการใดบ้างต่างกับกฎหมาย ลักษณะอาญาร.ศ.๑๒๗ มาตรา ๕๙ ที่ระบุไว้ชัดว่าได้แก่เหตุเหล่านี้ คือ ผู้กระทำผิดจิตไม่ปกติ ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีคุณความดีมาก่อน ผู้กระทำผิดเมื่อกระทำลงแล้วรู้สึกตัวกลัวผิดและได้พยายามแก้ไขบรรเทาเหตุร้ายที่ตนทำนั้น ผู้กระทำผิดมาลุแก่อ่อนก่อนที่ความผิดของตนได้ปรากฏ ผู้กระทำผิดรับสารภาพ ให้ความสัตย์ความรู้ต่อศาลเป็นประโยชน์ในทางพิจารณาคดี และความชอบอย่างอื่น ๆ ซึ่งศาลพิเคราะห์เห็นว่าเป็นทำนองเดียวกับที่กล่าวมานี้</p>

หัวข้อ	แนวทางการวิเคราะห์กรณีจำลองผู้หญิง
	<p>อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติถึง “เหตุบรรเทาโทษ” ว่าได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้กระทำผิดเป็นผู้ใจเด็ดขาด เบาทัปญญา - ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส - มีคุณความดีมาแต่ก่อน - รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น - ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงาน หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามิลักษณะทำนองเดียวกัน <p>แนวพิจารณาว่า “เหตุอื่นอันควรปรานี” ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ นี้สามารถนำเอา “เหตุบรรเทาโทษ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับ “เหตุอันควรปรานี” ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๕๙ มาเปรียบเทียบและถือว่าเป็นเหตุอย่างเดียวกันได้</p> <p>นอกจากนี้ ในกรณีพิจารณาจำเลยที่เป็นหญิงควรคำนึงถึงเหตุบรรเทาโทษต่อไปนี้ร่วมด้วย ตามบทบัญญัติแห่งข้อกำหนดกรุงเทพ ข้อที่ ๖๐ ข้อที่ ๖๑ และข้อที่ ๖๔</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว มีบุตรในวัยพึ่งพิง ๒. พฤติการณ์คดีไม่มีความรุนแรง ๓. เลี่ยงการใช้โทษจำคุกแก่หญิงตั้งครรภ์ ๔. สุขภาพร่างกาย และภาวะแห่งจิต

๓. หลังจากการวิเคราะห์เบื้องต้นด้วยการชั่งน้ำหนักและประมวลสรุปข้อเท็จจริงของจำเลยในส่วนของ ประวัติภูมิหลังทางสังคมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี รวมทั้งข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจำเลย จนทำให้พนักงานคุมประพฤติมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยเพียงพอแล้ว

๔. พนักงานคุมประพฤติจะต้องทำการประเมินจำเลยด้วยระบบการจำแนกผู้กระทำผิด เป็นกระบวนการแยกผู้กระทำผิดออกตามระดับของแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำหรือความเสี่ยง (Risk) และสภาพปัญหา / ความต้องการ (Needs) ของผู้กระทำผิด ซึ่งในขั้นตอนของการสืบเสาะและพินิจมีเป้าหมายอยู่ที่การตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับใช้เสนอความเห็นต่อศาล และยังใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนการควบคุมดูแลและแผนการแก้ไขฟื้นฟูสำหรับผู้กระทำผิดรายนั้นได้รับโอกาสให้แก้ไขฟื้นฟูในชุมชนในอนาคตอีกด้วย จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้สามารถคัดกรองให้ได้ว่า จำเลยรายใดไม่มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ หรือมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำในระดับต่ำ-ปานกลาง ซึ่งจัดว่าอยู่ในวิสัยที่สมควรจะได้รับโอกาสให้ปรับปรุงแก้ไขตนเองให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้

ทั้งนี้ ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการกรอกข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด ลงในแบบประเมินเหตุรอกการลงโทษ/รอกการกำหนดโทษกรณีผู้กระทำผิดหญิง เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจในการเสนอในรายงานสืบเสาะและพินิจ (รายละเอียดแบบประเมินตาม ภาคผนวก ค.) โดยมีรายละเอียดหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

๔.๔ สรุปหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อกำหนดเหตุรอกการกำหนดโทษ/รอกการลงโทษจำคุกในกรณีผู้กระทำผิดหญิง

เกณฑ์การพิจารณา	ข้อสังเกต
<p>๑. ประวัติภูมิหลัง (เหตุเกี่ยวกับตัวจำเลย) ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม</p> <p>๑.๑ อายุยังน้อย/ชราภาพ</p> <p>๑.๒ ไม่มีประวัติการกระทำผิดมาก่อน / ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน</p>	<p>หมายเหตุ</p> <ul style="list-style-type: none"> นำเอาคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอกการกำหนดโทษ (ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕) มาประกอบการวิเคราะห์ (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารภาคผนวก ค)

เกณฑ์การพิจารณา	ข้อสังเกต
<p>๑.๓ นิสัยความประพฤติไม่ปรากฏข้อเสียหายร้ายแรง</p> <p>๑.๔ อยู่ระหว่างการศึกษาล่าเรียน</p> <p>๑.๕ มีสติปัญญาไม่สมประกอบ / ภาวะแห่งจิตไม่ปกติ</p> <p>๑.๖ สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง / มีโรคประจำตัว / โรคติดต่อร้ายแรง/อยู่ระหว่างตั้งครรภ์</p> <p>๑.๗ ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ</p> <p>๑.๘ เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม / ประกอบคุณงามความดีมาก่อน</p> <p>๒. สภาพความผิด</p> <p>๒.๑ การกระทำผิดของจำเลยมีสาเหตุมาจากความยากจนหรือกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความเสียหายที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย</p> <p>๒.๒ จำเลยได้สำนึกถึงความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น</p> <p>๒.๓ ในกรณีที่มีผู้เสียหายบุคคลดังกล่าวไม่ตั้งใจที่จะดำเนินคดีแก่จำเลย</p> <p>๒.๔ ผู้เสียหายกับจำเลยมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง เช่น ญาติ เพื่อนบ้าน หรือผู้ร่วมงาน และความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดไม่ร้ายแรง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีความเข้าใจที่ดีต่อกันแล้ว</p> <p>๒.๕ เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท และผู้เสียหายเป็นบุคคลในครอบครัวหรือญาติจำเลยหรือตัวจำเลยได้รับผลร้ายอย่างรุนแรงจากการกระทำผิดนั้น</p> <p>๒.๖ จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ให้พิจารณาตามหัวข้อในแบบประเมิน แล้วกรอกข้อมูลว่า “มีหรือไม่มี” (รายละเอียดแบบประเมินตามภาคผนวก ค.) • ข้อเท็จจริงที่ได้นำไปประกอบการวิเคราะห์ ข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่ใช้ประกอบการพิจารณาประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อนำไปประเมินความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อจำเลย

เกณฑ์การพิจารณา	ข้อสังเกต
<p>๒.๗ สภาพความผิดไม่มีความรุนแรง</p> <p>๒.๘ ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด</p> <p>๒.๙ มีการชดใช้ค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจของผู้เสียหาย / มีการวางเงินชดใช้ค่าเสียหาย / มีการคืนของกลาง</p> <p>๒.๑๐ กระทำไปโดยบันดาลโทสะ / ป้องกันเกินกว่าเหตุ</p> <p>๓. เหตุอื่นอันควรปรานี</p> <p>๓.๑ มีภาระต้องอุปการะบุตรที่ยังเยาว์ และ / หรือ อยู่ระหว่างการศึกษาล่าเรียน/มีภาระต้องอุปการะคู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ</p> <p>๓.๒ มีภาระต้องอุปการะบิดามารดาที่ชราภาพ</p> <p>๓.๓ มีภาระต้องอุปการะบุคคลอื่นที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้</p>	

๔.๕ หลักการประเมินจำเลยเพื่อจำแนกผู้กระทำผิด

การประเมินจำเลยเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด	ข้อสังเกต
<p>แนวทางการดำเนินการ</p> <p>(๑) พนักงานคุมประพฤตินำข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะทั้งหมดมาวิเคราะห์และกรอกลงในแบบประเมินจำเลย ดังนี้</p> <p>ส่วนที่ ๑ การประเมินตามเกณฑ์ความเสี่ยงหรือแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ ๖ ด้าน ได้แก่</p>	<ul style="list-style-type: none"> • แบบประเมินจำเลย/ผู้ต้องหา (คป. ๔ ก) (รายละเอียดตามภาคผนวก ค.) • หลักเกณฑ์ คำอธิบาย ความหมาย และเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาประเมินความเสี่ยงแต่ละข้อ เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดในคู่มือการจำแนกผู้กระทำผิดในงานคุมประพฤติ

การประเมินจำเลยเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด	ข้อสังเกต
<p>๑. การกระทำผิดกฎหมายแต่ไม่ถูกดำเนินคดี หรือ ถูกดำเนินคดีแต่ไม่มีโทษจำคุก</p> <p>๒. ประวัติการกระทำผิดที่ศาลพิพากษาจำคุก หรือ รอการลงโทษจำคุก</p> <p>๓. การผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ</p> <p>๔. ประวัติการก่อเหตุรุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือ พฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดความสำนึกหรือ ความรับผิดชอบ</p> <p>๕. การคบค้าสมาคมกับนักเลงอันธพาลหรือกลุ่ม อาชญากรหรือผู้ค้าหรือผู้เสพยาเสพติด</p> <p>๖. ปัจจัยอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิด</p> <p>นอกจากการพิจารณาระดับความเสี่ยงหรือแนวโน้ม การกระทำผิดซ้ำตามเกณฑ์ความเสี่ยงแล้ว การลงสรุป ระดับของความเสี่ยงยังต้องอาศัยการพิจารณาจาก ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความสำนึกผิดในคดีนี้ • การบรรเทาผลร้ายในคดีนี้ • ความรุนแรงของพฤติการณ์คดีนี้ • การมีคดีอื่นอยู่ในระหว่างการดำเนินคดี • ข้อเท็จจริงอื่น ๆ <p>(๒) การประเมินในส่วนที่ ๒ สภาพปัญหาและความต้องการ ๑๐ ด้าน ว่ามีลักษณะตามเกณฑ์ ดังกล่าวหรือไม่อย่างไร</p> <p>ส่วนที่ ๒ สภาพปัญหาและความต้องการ ๑๐ ด้าน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย / สภาพแวดล้อม ๒. ปัญหาเกี่ยวกับผู้อุปการะ / ผู้ดูแล ๓. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือผู้ที่พักอาศัยอยู่ด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> • หลักเกณฑ์คำอธิบายความหมาย และเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาประเมินสภาพปัญหาและความต้องการแต่ละข้อ เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดในคู่มือการจำแนกผู้กระทำผิดในวงคุมความประพฤติ

การประเมินจำเลยเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด	ข้อสังเกต
<p>๔. ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา / อาชีพ</p> <p>๕. ปัญหาทางการเงิน</p> <p>๖. การมีโรคประจำตัวร้ายแรง</p> <p>๗. การมีอาการผิดปกติทางจิต / บุคลิกภาพ / พฤติกรรม</p> <p>๘. ปัญหาการดื่มสุรา</p> <p>๑๐. ปัญหาการใช้ยาหรือสารเสพติด</p> <p>๑๑. ปัญหาอื่น ๆ</p> <p>(๓) การสรุปผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงหรือแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ ด้วยการประมวลทั้งสภาพความเสี่ยงในส่วนที่ ๑ ประกอบการพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการในส่วนที่ ๒ เข้าด้วยกัน โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา / ความต้องการกับการกระทำผิดในเชิงเหตุปัจจัยของการกระทำผิดว่าปัญหา / ความต้องการมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการกระทำผิดในคดีนี้อย่างไร ตลอดจนปัญหา / ความต้องการดังกล่าวจะมีส่วนทำให้ผู้กระทำผิดทวนกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความต้องการกับการกระทำผิดในเชิงพฤติกรรมของการกระทำผิด</p> <p>(๔) จากนั้นจึงประมวลสรุปการวิเคราะห์นั้นลงในส่วนที่ ๓.๑ ผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และสรุปว่าจำเลยมีความเสี่ยงระดับใด</p>	

การประเมินจำเลยเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด

ข้อสังเกต

- ผู้ที่ไม่มีความเสี่ยง หรือไม่มีแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้แก่ ผู้ที่ไม่มีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยงข้อใด ๆ เลย ไม่ว่าจะมิข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบการพิจารณาความเสี่ยงในทางบวกหรือทางลบก็ตาม

- ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับต่ำ หรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้น้อย ได้แก่ ผู้ที่มีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยง ๑ หรือ ๒ ข้อ ที่ต้องไม่มีข้อใดเป็นการผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ (เกณฑ์ความเสี่ยงข้อ ๓) และมีข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบการพิจารณาความเสี่ยงที่เป็นไปในทางบวก

- ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับปานกลาง หรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ปานกลาง ได้แก่ ผู้ที่มีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยง ๑ หรือ ๒ ข้อ ที่ต้องไม่มีข้อใดเป็นการผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ (เกณฑ์ความเสี่ยงข้อ ๓) และมีข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบพิจารณาความเสี่ยงไปในทางลบ

- ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับสูง หรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้มาก ได้แก่ ผู้ที่มีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยง ๒ ข้อ ที่มีข้อใดข้อหนึ่งเป็นการผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ ไม่ว่าจะมิข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบพิจารณาความเสี่ยงในทางบวกหรือทางลบก็ตาม หรือ ผู้ที่มีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยงตั้งแต่ ๓ ข้อขึ้นไป ไม่ว่าจะมิข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบการพิจารณาความเสี่ยงในทางบวกหรือทางลบก็ตาม

อย่างไรก็ตาม การกำหนดเกณฑ์การสรุประดับความเสี่ยง โดยพิจารณาจากจำนวนข้อของเกณฑ์ความเสี่ยงว่าผู้กระทำผิดมีลักษณะตามเกณฑ์ความเสี่ยงเป็นจำนวนเท่าใด ให้ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับใดนั้น หลักเกณฑ์นี้เป็นเพียงหลักทั่วไปที่จะเป็นแนวทางในการพิจารณาลงสรุปความเสี่ยงเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวในทุกกรณีเสมอไป เนื่องจากในบางกรณีผู้กระทำผิดบางรายอาจมีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ความเสี่ยงครบตาม จำนวนข้อที่กำหนดไว้ แต่ข้อเท็จจริงในรายละเอียดของข้อความเสี่ยงนั้น อาจมีเนื้อหาสาระของข้อมูล หรือระดับ/น้ำหนัก/ความรุนแรง หรือความเข้มข้นของปัจจัยแวดล้อมในประเด็นที่เป็นความเสี่ยงนั้น เพียงในระดับเบาบาง เล็กน้อย ไม่รุนแรง หรือไม่เข้มข้นมากพอที่จะส่งผลหรือแนวโน้มให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นได้ตามระดับที่กำหนดไว้ ในกรณีเช่นนี้การลงสรุประดับความเสี่ยงจึงสามารถใช้เหตุผลตามความเป็นจริงและหลักวิชาการ ในการประเมินเชิงวิเคราะห์และลงสรุประดับความเสี่ยงในระดับที่ต่ำกว่าที่ถูกกำหนดไว้ตามจำนวนข้อความเสี่ยงที่มีนั้นก็ได้

การประเมินจำเป็นเพื่อการจำแนกผู้กระทำผิด	ข้อสังเกต
<p>(๕) ให้พนักงานคุมประพฤติลงความเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของจำเลยรายนั้น ลงในส่วนที่ ๓.๒ ความเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อจำเลย ซึ่งมีดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> • ควบคุมในสถานที่ • การแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน • รอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษ • อื่น ๆ <p>(๖) หลังจากพนักงานคุมประพฤติสามารถสรุปผลการประเมินและลงความเห็นเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อจำเลยได้เรียบร้อยแล้ว ให้นำข้อมูลจากส่วนนี้ไปใช้ในการเสนอความเห็นในการจัดทำรายงานสืบเสาะและพินิจ</p>	

ระดับความเสี่ยงกับการกำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ระดับความเสี่ยง	วิธีปฏิบัติต่อจำเลย
<p>๑. ผู้ที่ไม่มีความเสี่ยงหรือไม่มีแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ข้อเท็จจริงอื่น ๆ เป็นไปทางบวกและไม่มีปัญหา • หากข้อเท็จจริงอื่น ๆ เป็นไปทางบวก แต่มีปัญหาหรือข้อเท็จจริงเป็นไปในทางลบ 	<p>รอกการกำหนดโทษ / รอกการลงโทษแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนด้วยการคุมประพฤติ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ระดับการควบคุมและสอดส่องไม่เข้มงวด
<p>๒. ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับต่ำหรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้น้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ข้อเท็จจริงอื่น ๆ เป็นไปทางบวกและไม่มีปัญหาใดรุนแรง 	<p>หากรอกการกำหนดโทษ / รอกการลงโทษให้แก้ไขฟื้นฟูในชุมชนด้วยการคุมประพฤติ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ระดับการควบคุมและสอดส่องไม่เข้มงวด

ระดับความเสี่ยง	วิธีปฏิบัติต่อจำเลย
<p>๓. ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับปานกลางหรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ปานกลาง</p> <ul style="list-style-type: none"> • หากข้อเท็จจริงอื่น ๆ เป็นไปในทางลบ (ปรากฏข้อเสียหาย) ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - จำเลยไม่มีความรับผิดชอบในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เป็นภาระของครอบครัว - จำเลยไม่มีความรับผิดชอบในการดูแลบุตรที่ยังเยาว์หรืออยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน - มีที่พักอาศัยในพื้นที่มีปัญหาเสพติด - ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นกิจจะ - ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน - เทียวเตรในเวลากลางคืน/เล่นการพนัน - เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ - ดื่มสุรามึนเมาแล้วก่อเรื่องราวทะเลาะวิวาท - พกพาอาวุธ - สุขภาพร่างกายแข็งแรง และภาวะแห่งจิตปกติ 	<p>หากรอการกำหนดโทษ/รอการลงโทษให้แก่จำเลยในพื้นที่ชุมชนด้วยการคุมประพฤติ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ระดับการควบคุมและสอดส่องปานกลาง • มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มงวด โดยการเพิ่มความเข้มหรือความถี่ของการมารายงานตัว รวมทั้งการติดตามดูแลหรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู
<p>๔. ผู้ที่มีความเสี่ยงในระดับสูงหรือแนวโน้มที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้มาก กรณีข้อความเสี่ยงมีข้อใดข้อหนึ่งเป็นการผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ และหากข้อเท็จจริงอื่นๆเป็นไปทางบวก (มีเหตุอันควรปรานี) ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำเลยเป็นกำลังหลักในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว - จำเลยมีภาระต้องดูแลบิดามารดาที่ชราภาพ - จำเลยมีภาระต้องดูแลบุตรที่ยังเยาว์หรืออยู่ระหว่างการศึกษาเล่าเรียน - มีที่พักอาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี - อยู่ระหว่างการศึกษาเล่าเรียน 	<p>หากรอการกำหนดโทษ/รอการลงโทษให้แก่จำเลยในพื้นที่ชุมชนด้วยการคุมประพฤติ โดยการกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติอย่างเข้มงวด</p> <p>ทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงสูง ในการกระทำผิดซ้ำ แต่ไม่ใช่ผู้กระทำผิดโดยสันดาน</p>

ระดับความเสี่ยง	วิธีปฏิบัติต่อจำเลย
<ul style="list-style-type: none"> - ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ - นิสัยความประพฤติไม่ปรากฏข้อเสียหาย - มีโรคประจำตัวที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง - ร่างกายพิการ ไม่สมประกอบ - มีความบกพร่องทางจิตและสติปัญญา <p>หากข้อความเสี่ยงร้ายแรง มีความรุนแรงมาก และข้อเท็จจริงอื่น ๆ เป็นไปในทางลบ</p>	<p>มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มงวด โดยการเพิ่มความเข้มหรือความถี่ของการมารายงานตัว รวมทั้งการติดตามดูแลหรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู</p> <ul style="list-style-type: none"> • ควรเสนอจำคุก (เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับผู้อื่นและสังคมโดยรวม)

ภาคผนวก ก.

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตราของประมวลกฎหมายอาญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบเสาะและพินิจ

*มาตรา ๕๖ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(๑) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(๒) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษหรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(๓) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้นหรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้วศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำการกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์

(๒) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติด้านอื่นอันนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

* มาตรา ๕๖ แก้ไขโดย มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๓๑ ก วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๙)

- (๕) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (๕) ให้เข้ารับการฝึกอบรม ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (๖) ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้จะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางด้วยก็ได้
- (๗) ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นให้แก่ผู้เสียหายตามที่ผู้กระทำความ ผิดและผู้เสียหายตกลงกัน
- (๘) ให้แก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม หรือชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการดังกล่าว
- (๙) ให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินตามที่ศาลเห็นสมควรว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือก่อให้เกิด ภัยอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สิน
- (๑๐) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความ ผิดกระทำหรือมีโอกากระทำความผิดซ้ำอีกหรือเงื่อนไขในการเยียวยาผู้เสียหาย ตามที่เห็นสมควร

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคสองนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอ ของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาล เห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใด ตามที่กล่าวในวรรคสองที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้หรือถ้ามีการกระทำผิดทัณฑ์บน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๗ เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือ เจ้าพนักงานว่าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๕๖ ศาลอาจตัดเงื่อนไข ผู้กระทำความผิด หรือจะกำหนด การลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้วันนั้นก็

*มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๒ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอนที่ ๑๒๗ หน้า ๑ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๒)

*มาตรา ๕๘ เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่า ภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๕๖ ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษและศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษา คดีหลังกำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้ในคดีก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง หรือบวกโทษที่รอการลงโทษ ไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง แล้วแต่กรณี

และถ้าภายในเวลาที่ศาลได้กำหนดตามมาตรา ๕๖ ผู้นั้นมีได้กระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรก ให้ผู้นั้นพ้นจากการที่จะถูกกำหนดโทษ หรือถูกลงโทษในคดีนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา ๗๔ เด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้น ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้น ให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไปโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควร ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียก บิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาร สอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้น หรือไม่ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคล ผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(๓) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (๒) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น

(๔) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้หรือถ้า เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าว ใน (๒) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรมและ สั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ ให้บุคคล หรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(๕) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรม เด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (๒) (๓) (๔) และ (๕) นั้น ถ้าในขณะที่ใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้อเอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการหรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอนหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

มาตรา ๗๕ ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวพันกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา ๗๔ หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง

พระราชบัญญัติ วิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๖๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เป็นปีที่ ๓๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วย วิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๖๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติหรือ ซึ่งขัด หรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานคุมประพฤติ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงศาลคดีเด็ก

และเยาวชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรี หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง และถอดถอนพนักงาน คุมประพฤติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่นและ โดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอันสมควรปรานีตามที่ศาลสั่ง เพื่อรายงานต่อศาล

(๒) ส่งตัวจำเลยให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ

(๓) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของจำเลยว่าจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองได้เพียงใด หรือไม่ ตลอดจนความต้องการของจำเลยเกี่ยวกับวิธีการคุมความประพฤติ

(๔) สอดส่อง สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ และตักเตือนผู้ถูกคุมความประพฤติ ในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ

(๕) สอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

(๖) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติ การประกอบอาชีพ และพฤติการณ์ของผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อเสนอต่อศาล

(๗) ทำหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการคุมความประพฤติตามที่ศาลเห็นสมควร

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการดังต่อไปนี้
อีกด้วย คือ

(๑) เข้าไปในสถานที่ที่จำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติอาศัยหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วยในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา ๖

ในกรณีมีความจำเป็นอย่างอื่นที่จะต้องเข้าไปในสถานที่ดังกล่าว ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานคุมประพฤติกระทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งของศาล

(๒) เรียกบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา ๖ มาพบและสอบถามหรือปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำ

(๓) สั่งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองส่งวัตถุหรือเอกสาร อันจะใช้เป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา ๖

มาตรา ๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๖ (๑) หรือ (๒) พนักงานคุมประพฤติดำเนินการขอต่อศาลเพื่อส่งตัวจำเลยมาให้พนักงานคุมประพฤติได้

มาตรา ๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานคุมประพฤติแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง บัตรประจำตัว ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานคุมประพฤติเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๑ ในคดีไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา

การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอันอันควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นตามมาตรา ๖ (๓) แล้วรายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้

เมื่อศาลได้รับรายงานและความเห็นตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติหรือจำเลยมาสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้

มาตรา ๑๒ เมื่อศาลสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๑ ให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจโดยไม่ชักช้า และให้ทำรายงานพร้อมกับความเห็นเสนอต่อศาล ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลสั่ง แต่ถ้าไม่อาจทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปอีกเท่าที่จำเป็นแต่ไม่เกินสามสิบวันก็ได้

มาตรา ๑๓ ศาลมีอำนาจที่จะรับฟังรายงานและความเห็นของพนักงานคุมประพฤติตามมาตรา ๑๑ โดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบ แต่ถ้าศาลจะใช้รายงานและความเห็นเช่นนั้นเป็นผลร้ายแก่จำเลย ให้ศาลแจ้งข้อความเป็นผลร้ายนั้นให้จำเลยทราบ เมื่อจำเลยคัดค้านพนักงานคุมประพฤตินี้สิทธิ นำพยานหลักฐานเข้าสืบประกอบรายงาน และความเห็นก่อนและจำเลยมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานมา สืบหักล้างได้

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ให้รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่ให้รอการลงโทษไว้ และกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา ให้ศาลแจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบเพื่อดำเนินการคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด

มาตรา ๑๕ ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวแก่การควบคุมความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป ให้พนักงานคุมประพฤติทำรายงานเสนอให้ศาลทราบโดยไม่ชักช้า แต่ถ้ารายงานนั้นเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ให้ศาลเรียกผู้ถูกคุมความประพฤติมาเพื่อแจ้งข้อความเป็นผลร้ายนั้นให้ทราบ ในกรณี เช่นว่านี้ ผู้ถูกคุมความประพฤตินี้สิทธิที่จะคัดค้านและนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างได้และให้นำ มาตรา ๑๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติขัดขืนไม่มาศาลตามหมายเรียกหรือตามนัด หรือจงใจไม่รับหมายเรียก หรือได้หนีไปหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกคุมความประพฤติ เพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่มีคำขอหรือคำแถลงตามมาตรา ๕๖ วรรคสาม หรือมาตรา ๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ศาลมีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติมาสอบถามหรือให้การเพื่อประกอบการพิจารณาตามคำขอหรือคำแถลงนั้นได้

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวแก่การควบคุมความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติได้เปลี่ยนแปลงไป หรือผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ

ตามที่ศาลกำหนด และศาลได้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษให้ศาล
แจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบ หากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นผลร้าย
แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติมากขึ้น ผู้ถูกคุมความประพฤตินี้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้
คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๘ วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติ
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเท่าที่พอจะบังคับได้

มาตรา ๑๙ ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือครอบครองสถานที่ที่จำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติอาศัย
หรือทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับข้อขัดข้อง ไม่ยอมให้พนักงานคุมประพฤติเข้าไปในสถานที่นั้น หรือ
ไม่ยอมตอบคำถามของพนักงานคุมประพฤติตามมาตรา ๗ (๑) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๒๐ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานคุมประพฤติ โดยไม่มาพบพนักงานคุมประพฤติ
หรือไม่ยอมสาบานหรือปฏิญาณตนหรือไม่ยอมให้ถ้อยคำตามมาตรา ๗ (๒) หรือไม่ยอมส่งวัตถุหรือ
เอกสารตามมาตรา ๖ (๓) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๒๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานมีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และได้ล่วงรู้
หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นเพราะการปฏิบัติการตามตำแหน่งหน้าที่นำความลับนั้นไปเปิดเผยนอก
อำนาจหน้าที่ของตน โดยประการที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
หกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัติและให้มีอำนาจ
ออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส.โทตระกูลเกียรติ

รองนายกรัฐมนตรี

(๙๖ ร.จ.ตอนที่ ๓๖ (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๒)

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่มาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมาย
อาญาได้บัญญัติถึงวิธีการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดไว้ ให้อำนาจศาลที่จะปล่อยตัวผู้กระทำ
ความผิดไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวโดยศาลพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่ให้รอกำหนดโทษไว้
หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ และกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดนั้น
สมควรมีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติตลอดจนวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ
เพื่อให้ประมวลกฎหมายอาญามีผลใช้บังคับอย่างสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พระราชบัญญัติ วิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “ศาล” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่ในคดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งผู้กระทำความผิดมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น”

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาหรือการดำเนินการใดๆ ที่ได้กระทำไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทนิยามในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๒๒ บัญญัติให้ “ศาล” หมายความว่าศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงศาลเยาวชนและครอบครัว ทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่สามารถนำกฎหมายว่าด้วยวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้กับผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปในคดีอาญาซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ สมควรให้ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถดำเนินการดังกล่าวได้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา เกี่ยวกับวิธีการรอกำหนดโทษ

โดยที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้วิธีการรอกำหนดโทษกับผู้ซึ่งถูกพิพากษาว่ามีความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดยังไม่สมควรต้องรับโทษอันเนื่องมาจากสภาพของผู้กระทำความผิดนั้นเอง ลักษณะและผลของการกระทำ ตลอดจนสถานะแวดล้อมอันเป็นสาเหตุหรือเกี่ยวเนื่องกับผู้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดนั้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว โดยไม่มีประวัติว่าเคยต้องโทษจำคุก ดังนั้น เพื่อให้การใช้วิธีการดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๑ ประธานศาลฎีกาจึงออกคำแนะนำดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในคดีความผิดซึ่งตามบัญญัติมาตรฐานการลงโทษของศาลกำหนดให้รอกำหนดโทษได้ หรือความผิดอื่นใดซึ่งศาลเห็นว่าจำเลยยังไม่สมควรถูกจำคุก หากพฤติการณ์แห่งคดีปรากฏว่า

๑. การกระทำความผิดของจำเลยมีสาเหตุมาจากความยากจนหรือกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความเสียหายที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
๒. จำเลยได้สำนึกถึงความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น และในกรณีที่มีผู้เสียหายบุคคลดังกล่าวไม่ติดใจที่จะดำเนินคดีแก่จำเลย
๓. ผู้เสียหายกับจำเลยมีความสัมพันธ์กันในทางหนึ่งทางใด เช่น เป็นญาติ เพื่อนบ้านหรือผู้ร่วมงาน และความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดไม่ร้ายแรงซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีความเข้าใจที่ติดต่อกันแล้ว
๔. เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท และผู้เสียหายเป็นบุคคลในครอบครัวหรือญาติของจำเลย หรือตัวจำเลยได้รับผลร้ายอย่างรุนแรงจากการกระทำความผิดนั้น หรือ
๕. พฤติการณ์อื่นในทำนองเดียวกับ (๑) ถึง (๔) ซึ่งศาลเห็นว่าจำเลยไม่ควรจะมีประวัติต้องโทษติดตัว ศาลพึงพิจารณาใช้วิธีการรอกำหนดโทษเพื่อให้โอกาสจำเลยกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

ข้อ ๒ นอกเหนือจากเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ วรรคสอง (๑) (๒) (๓) (๔) แล้ว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นตามมาตรา ๕๖ วรรคสอง (๕) ดังต่อไปนี้ให้จำเลยปฏิบัติเพิ่มเติมก็ได้

๑. ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือเยียวยาความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจ ให้แก่ผู้เสียหายโดยวิธีอื่นตามที่จำเลยและผู้เสียหายตกลงกัน
๒. ให้เข้ารับคำแนะนำจากแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านจิตใจหรือทางสังคม ตามที่ศาลกำหนด
๓. ให้ปฏิบัติตามสภานิติบัญญัติตามที่ศาลเห็นสมควรและจำเลยยินยอม
๔. ให้บริจาคเงินเพื่อการกุศลหรือสาธารณประโยชน์ ตามที่จำเลยยินยอม
๕. ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด
๖. ห้ามเข้าไปในสถานที่ที่ศาลกำหนด
๗. ให้ทำทัณฑ์บนว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้อื่น
๘. ไม่เสพสุราหรือยาเสพติดให้โทษ
๙. ไม่ประพฤติตนหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอีก

ข้อ ๓ ในระหว่างรอกำหนดโทษ นอกจากพนักงานคุมประพฤติแล้ว ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลในครอบครัวของจำเลยหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรยอมรับดูแลจำเลยเป็นผู้ควบคุมให้คำแนะนำช่วยเหลือหรือตักเตือนจำเลยด้วยก็ได้

ข้อ ๔ ถ้าภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามข้อ ๑ จำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลได้วางไว้หรือกระทำความผิดขึ้นอีกแต่ศาลมิได้มีคำพิพากษาให้จำคุกในคดีหลัง ศาลอาจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

๑. ตักเตือนจำเลย
๒. เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ
๓. กำหนดโทษแต่รอกำหนดโทษไว้
๔. กำหนดโทษแล้วลงโทษซึ่งรอไว้

ข้อ ๕ ในกรณีที่จำเลยได้กระทำความผิดอีกภายในเวลาที่รอกำหนดโทษไว้ และศาลในคดีหลังจะพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอไว้ตามพฤติการณ์แห่งคดีเท่าที่ปรากฏในสำนวนคดีก่อน เพื่อบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง

หากสำนวนคดีก่อนอยู่ที่ศาลอื่น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังยืมสำนวนจากศาลนั้นหรือจะขอให้ศาลนั้นส่งเอกสารเท่าที่จำเป็นมาทางโทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษก็ได้

ข้อ ๖ ในกรณีที่ต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามคำแนะนำนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือดำเนินการในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

ไพโรจน์ วายุภาพ
ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ข.

ข้อกำหนดกรุงเทพ

ภาคผนวก v.

ข้อกำหนดกรุงเทพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่มีใช้การคุมขัง

ข้อกำหนดที่ ๕๗

บทบัญญัติของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยมาตรการที่มีใช้การคุมขังของสหประชาชาติ (Tokyo Rules) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและบังคับใช้มาตรการต่างๆ ที่มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อผู้กระทำผิดหญิง มาตรการทางเลือกในการหันเหผู้กระทำผิดออกจากระบบ มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนการพิจารณาคดีและมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ควรได้รับการพัฒนาในระบบกฎหมายของประเทศสมาชิก ทั้งนี้โดยนำประวัติในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำผิด และภาระหน้าที่ ในการเลี้ยงดูมาพิจารณาประกอบ

ข้อกำหนดที่ ๕๘

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยมาตรการที่มีใช้การคุมขังของสหประชาชาติ (Tokyo Rules) ข้อที่ ๒.๓ ผู้กระทำผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชน โดยปราศจากการพิจารณาถึงภูมิหลังของผู้กระทำผิดและสายสัมพันธ์ภายในครอบครัว มาตรการทางเลือกสำหรับการจัดการเกี่ยวกับผู้กระทำผิดหญิง อาทิเช่น มาตรการทางเลือกในการหันเหผู้กระทำผิดออกจากระบบ มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังก่อนการพิจารณาคดีและมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ควรได้รับการกำหนดและนำไปบังคับใช้ตามความเหมาะสมเท่าที่จะสามารถกระทำได้

ข้อกำหนดที่ ๖๐

พึงมีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอสำหรับการคิดค้นมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง โดยการใช้องค์ความรู้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมาตรการที่มีใช้การคุมขังผนวกเข้ากับมาตรการแทรกแซง (Intervention) เพื่อจัดการกับสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอาจรวมถึงกิจกรรมการบำบัดและให้คำปรึกษาแก่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว เหยื่อจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การบำบัดรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้มีอาการทางจิต โปรแกรมต่างๆ นี้ ควรออกแบบสำหรับผู้กระทำผิดหญิงเป็นการเฉพาะโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการดูแลบุตรเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดโตเกียวข้อที่ ๒.๓ (Tokyo Rules) ซึ่งถูกอ้างถึงในข้อกำหนดที่ ๕๘ ได้กำหนดว่า : เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น โดยสอดคล้องกับลักษณะและความรุนแรงของการกระทำผิด บุคลิกภาพ และภูมิหลังของผู้กระทำผิดและการป้องกันสังคม และเพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกโดยไม่จำเป็น ระบบงานยุติธรรมทางอาญาควรจัดหามาตรการแบบไม่ควบคุมตัวหลากหลาย ตั้งแต่ขั้นตอนการพิจารณาคดีจนถึงหลังศาล มีคำพิพากษา โดยควรพิจารณาจำนวนและประเภทของมาตรการแบบไม่ควบคุมตัวที่มีอยู่เพื่อให้ศาลสามารถ มีคำพิพากษาที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้คำนึงถึงข้อพิจารณาเรื่องเพศภาวะเป็นการเฉพาะ

ข้อกำหนดที่ ๕๗, ๕๘ และ ๖๐ ได้คำนึงถึง “หลักสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคมและความจำเป็นสำหรับผู้กระทำผิดในการได้รับการแก้ไขฟื้นฟู” ในกรณีของผู้กระทำผิดหญิง เมื่อพิจารณาภูมิหลังและภาระในการเลี้ยงดูของผู้กระทำผิดหญิงส่วนใหญ่ ข้อกำหนดเหล่านี้ตระหนักดีว่าผู้หญิงหลายคนคือเหยื่อความรุนแรงทางเพศ มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพจิตหรือการใช้สารเสพติดเนื่องจากอาชญากรรม ที่พวกเขาอาจมักจะเชื่อมโยงกับปัจจัยเหล่านี้ ในประเด็นด้านความยุติธรรมทางสังคมและความจำเป็นที่ผู้กระทำผิดควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟู หมายถึงว่าผู้หญิงเหล่านี้ควรได้รับความช่วยเหลือ การสนับสนุน และการดูแล เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้รับการรักษากรณีที่พบความผิดปกติทางจิตและมีการใช้สารเสพติด เพื่อที่จะช่วยให้พวกเขาได้เริ่มชีวิตใหม่ที่ดี ห่างไกลจากอาชญากรรมได้ในอนาคต

อีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด คือ การตระหนักถึงภาระในการเลี้ยงดูที่ผู้หญิงมี หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบของการจำคุกของมารดาต่อบุตรของเธอหรือบุคคลอื่นๆ ซึ่งผู้กระทำผิดหญิงอาจต้องมีภาระในการเลี้ยงดู ในด้านของบุตรการจำคุกของมารดาอาจก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวต่อพัฒนาการและด้านจิตใจ ตลอดจนเป็นปัจจัยให้บุตรมีแนวโน้มกระทำผิดและถูกจำคุกได้มากขึ้น

ข้อกำหนดที่ ๖๑

ในการตัดสินใจโทษผู้กระทำผิดที่เป็นหญิงนั้น ศาลควรมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุบรรเทาโทษต่างๆ อาทิ ประวัติการกระทำผิด รูปแบบและสภาพของความผิดที่ได้กระทำลงไม่ใช่ความผิดร้ายแรง ประกอบกับประเด็นในเรื่องภาระที่ต้องดูแลและภูมิหลังของผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง

เหตุผลสำหรับข้อกำหนดนี้

ข้อกำหนดที่ ๖๑ ได้ตีความและสะท้อนถึงแนวทางตามข้อกำหนดที่ ๓.๓ และ ๗.๑ แห่งข้อกำหนดโตเกียว เนื่องจากข้อกำหนดเหล่านั้นนำมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิง เมื่อพิจารณาข้อกำหนดโตเกียว จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจหน้าที่ศาลในการใช้ดุลยพินิจในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดหญิง ดังที่บัญญัติไว้ในข้อกำหนดโตเกียว ข้อที่ ๓.๓ และพิจารณาถึงเหตุบรรเทาโทษต่างๆ ซึ่งอาจปรากฏในรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดโตเกียว ข้อที่ ๗.๑

ข้อกำหนดโตเกียว ๓.๓ :

ดุลยพินิจของศาลหรือหน่วยงานอิสระอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรได้ดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบอย่างเต็มที่และเพียงพอให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

ข้อกำหนดโตเกียว ข้อที่ ๗.๑ :

ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้มีการรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคม ซึ่งจัดทำโดยหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ รายงานนั้นต้องประกอบด้วยข้อมูลทางสังคมของผู้กระทำผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบและพฤติการณ์กระทำผิดปัจจุบัน รวมทั้งควรมีข้อมูลและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี รายงานดังกล่าวต้องเป็นข้อเท็จจริง ปราศจากอคติและแสดงความเห็นที่ชัดเจน

ข้อกำหนดนี้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในเรื่องสัดส่วนของผู้กระทำผิดหญิงที่ก่อคดีความรุนแรงต่อสามี ซึ่งเป็นผลมาจากการถูกทารุณกรรมมาอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะเวลาานาน รวมทั้งมีผู้หญิงอีกจำนวนหนึ่งที่ก่อคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งหลายคนทำไปเนื่องจากการถูกบีบบังคับจากสามีหรือเนื่องจากพวกเขายินยอมที่จะเป็นคนส่งยา (หรือลักลอบค้ายา) เพราะความยากจนและจำเป็นต้องเลี้ยงดูบุตร และบ่อยครั้งที่ทำไปเพราะปราศจากความเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่อาจตามมาจากการกระทำเหล่านั้น ผู้หญิงเหล่านี้หลายคนเป็นมารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง (Single Mothers)

ข้อกำหนดที่ ๖๒

ข้อบัญญัติเกี่ยวกับความละเอียดอ่อนระหว่างเพศ การรักษาภาวะทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Trauma) การบำบัดสารเสพติดในชุมชนสำหรับผู้หญิงเป็นการเฉพาะและการเข้าถึงบริการอื่นๆ จะต้องได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม รวมไปถึงเป็นการหันเหคดี (Diversion) และเพื่อประโยชน์ในการใช้มาตรการทางเลือกในการลงโทษ

ข้อกำหนดที่ ๖๔

ควรมีการนำมาตรการลงโทษโดยไม่ใช้เรือนจำมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงตั้งครรภ์และผู้กระทำผิดหญิงที่มีภาระเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสม เท่าที่จะสามารถกระทำได้ การพิจารณาใช้โทษจำคุกแก่กลุ่มผู้หญิงดังกล่าว ควรกระทำเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าความผิดที่ได้กระทำลงนั้นเป็นความผิดร้ายแรง หรือมีความรุนแรง หรือผู้กระทำผิดยังคงเป็นภัยต่อสังคม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ และต้องเป็นที่แน่ใจว่าได้มีการกำหนดมาตรการรองรับสำหรับการดูแลเด็กกลุ่มดังกล่าว

กลุ่มที่ได้รับโอกาสก่อนในการดำเนินการมาตรการทางเลือกแทนการจำคุก คือ กลุ่มหญิงมีครรภ์ มารดาที่ต้องให้นมเด็กก่อนและมารดาที่มีเด็กเล็ก

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

ค.ป.๓

แบบบันทึกข้อมูลจำเลย

เลขทะเบียนสืบเสาะที่...../๒๕.....

สำนักงานคุมประพฤติ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ให้กรอกข้อมูลและทำเครื่องหมาย / ในช่อง ตามข้อเท็จจริงหรือให้พนักงานคุมประพฤติสอบถามและบันทึกข้อมูล

๑. ประวัติครอบครัวและภูมิหลัง

ชื่อและชื่อสกุลจริง (นาย / นาง / นางสาว).....

ชื่อเล่น / ชื่อรอง / ชื่ออื่น ๆ	เชื้อชาติ ☐ ไทย ☐ อื่นๆ.....	สัญชาติ ☐ ไทย ☐ (อื่นๆ).....
---	---	---

เกิดที่จังหวัด	เกิด วันที่ เดือน พ.ศ.	อายุ .....ปี	ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ คริสต์ ☐ อื่นๆ.....
-------------------------	---------------------------------	-----------------	--

ที่อยู่ปัจจุบัน	ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน
เลขที่.....หมู่ที่..... บ้าน / ตรอก / ซอย..... ถนน..... ตำบล / แขวง..... อำเภอ / เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....โทร..... ☐ บ้านตนเอง ☐ บ้านบิดามารดา ☐ บ้านญาติ ☐ บ้านเพื่อน ☐ บ้านคนรู้จัก ☐ บ้านเช่า เจ้าของบ้านชื่อ..... ชื่อกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน..... พักอาศัยอยู่เป็นระยะเวลา.....ปี	☐ เช่นเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน (ไม่ต้องเขียนรายละเอียด) ☐ ต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน ดังนี้ เลขที่.....หมู่ที่..... บ้าน / ตรอก / ซอย..... ถนน..... ตำบล / แขวง..... อำเภอ / เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....โทร..... ☐ บ้านตนเอง ☐ บ้านบิดามารดา ☐ บ้านญาติ ☐ บ้านเพื่อน ☐ บ้านคนรู้จัก ☐ บ้านเช่า เจ้าของบ้านชื่อ..... ชื่อกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน..... พักอาศัยอยู่เป็นระยะเวลา.....ปี

ที่อยู่อื่นที่ติดต่อได้ / รายละเอียดเพิ่มเติม .....

(ลงชื่อ).....จำเลย

ครอบครัวและผู้ใกล้ชิด

บิดา ชื่อ-ชื่อสกุล.....

เสียชีวิตไปแล้ว.....ปี เนื่องจาก.....

ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันอายุ.....ปี

บิดาประกอบอาชีพ.....รายได้ วัน / เดือน / ปีละ.....บาท

ที่อยู่.....โทร.....

สถานที่ทำงาน.....โทร.....

มารดา ชื่อ-ชื่อสกุล.....

เสียชีวิตไปแล้ว.....ปี เนื่องจาก.....

ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันอายุ.....ปี

มารดาประกอบอาชีพ.....รายได้ วัน / เดือน / ปีละ.....บาท

ที่อยู่.....โทร.....

สถานที่ทำงาน.....โทร.....

ความสัมพันธ์กับบิดามารดา.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)..... จำเลย

พี่น้องร่วมบิดาและมารดาเดียวกันรวมทั้งตัวข้าพเจ้าด้วยจำนวน.....คน

ข้าพเจ้าเป็นบุตรคนที่.....

โดยมีพี่น้องที่สามารถติดต่อได้ คือ

(๑) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....

.....โทร.....

(๒) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....

.....โทร.....

(๓) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....

.....โทร.....

ความสัมพันธ์กับพี่น้อง.....

.....

.....

.....

.....

สถานภาพการสมรส

โสด

ม่าย โดย [ ] จดทะเบียนหย่า [ ] เลิกร้าง [ ] คู่ครองเสียชีวิต

มีครอบครัวแล้ว โดย [ ] จดทะเบียนสมรส [ ] ไม่จดทะเบียนสมรส

เคยมีภรรยา / สามี มาก่อน จำนวน..... คน

โดยมีบุตรกับภรรยา / สามีคนที่..... จำนวน..... คน

บุตรอยู่ในความดูแลของ.....

และมีบุตรกับภรรยา / สามีคนที่..... จำนวน..... คน

บุตรอยู่ในความดูแลของ.....

ภรรยา / สามี คนปัจจุบันชื่อ.....

อายุ.....ปี

ที่อยู่.....

โทร..... อาชีพ.....

รายได้ วัน / เดือน / ปีละ..... บาท สถานที่ทำงาน.....

..... โทร.....

(ลงชื่อ)..... จำเลย

ข้าพเจ้ามีบุตรกับสามี / ภรรยาคนปัจจุบัน.....คน คือ

(๑) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....โทร.....

(๒) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....โทร.....

(๓) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....โทร.....

(๔) .....อายุ.....ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....โทร.....

ข้าพเจ้าใกล้ชิดกับบุตรคนที่.....มากที่สุด

ความสัมพันธ์ในครอบครัว.....

.....

.....

<p>บุคคลที่ข้าพเจ้าต้องอุปการะเลี้ยงดูมี.....คน</p> <p>คือ ☐ บิดา ☐ มารดา</p> <p>☐ คู่สมรส ☐ บุตร.....คน</p> <p>☐ บุคคลอื่น (ระบุ) .....</p> <p>.....</p>	<p>บุคคลที่ให้ความอุปการะช่วยเหลือข้าพเจ้าในปัจจุบัน คือ</p> <p>๑.ชื่อ.....</p> <p>เกี่ยวข้องเป็น.....</p> <p>๒.ชื่อ.....</p> <p>เกี่ยวข้องเป็น.....</p>
---	---

บุคคลในครอบครัวข้าพเจ้า ไม่มี มี ประวัติถูกจับกุมดำเนินคดีอาญา หรือต้องโทษจำคุก คือ

(๑).....เกี่ยวข้องเป็น .....ของข้าพเจ้า

ถูกจับข้อหา.....ผลคดี.....

(๒).....เกี่ยวข้องเป็น .....ของข้าพเจ้า

ถูกจับข้อหา.....ผลคดี.....

บุคคลในครอบครัวข้าพเจ้า ไม่มี มี ประวัติเกี่ยวข้องกับยาและสารเสพติดให้โทษ คือ

(๑).....เกี่ยวข้องเป็น .....ของข้าพเจ้า

เกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดประเภท.....

(๒).....เกี่ยวข้องเป็น .....ของข้าพเจ้า

เกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดประเภท.....

(ลงชื่อ).....จำเลย

ชื่อและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ของบุคคลที่ข้าพเจ้ารู้จักคุ้นเคยใกล้ชิด (เช่น ญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ครู ฯลฯ)

(๑) ชื่อ-ชื่อสกุล.....เกี่ยวข้องกับ.....

รู้จักมานาน.....ปี อาชีพ.....ที่อยู่.....

.....โทร.....

(๒) ชื่อ-ชื่อสกุล.....เกี่ยวข้องกับ.....

รู้จักมานาน.....ปี อาชีพ.....ที่อยู่.....

.....โทร.....

การศึกษา

ไม่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาใด
 จบการศึกษาชั้น.....
เมื่อพ.ศ.....อายุ.....ปี
ชื่อสถานศึกษา.....
อำเภอ.....
จังหวัด.....

ยังศึกษาอยู่ชั้น.....
ชื่อสถานศึกษา.....
อำเภอ.....
จังหวัด.....
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

รายละเอียดเพิ่มเติม.....

การประกอบอาชีพ

ข้าพเจ้าเคยประกอบอาชีพ ดังนี้

ปี พ.ศ.	ลักษณะงาน / สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง	รายได้ต่อวัน / เดือน / ปี	เหตุที่ออกจากงาน / เลิกอาชีพ

(ลงชื่อ).....จำเลย

รายละเอียดเพิ่มเติม .....

.....

.....

.....

.....

ปัจจุบันข้าพเจ้า

ไม่ได้ประกอบอาชีพ เพราะ .....

แต่ข้าพเจ้าได้รับเงินค่าใช้จ่าจาก.....

ประกอบอาชีพ.....ตำแหน่ง.....

รายได้ วัน / เดือน / ปีละ.....บาท ทำงานนี้มานาน.....ปี

ชื่อสถานที่ทำงาน.....โทร.....

ชื่อนายจ้าง / หัวหน้างาน.....โทร.....

นอกจากการทำงานประจำแล้ว ข้าพเจ้า ไม่มีอาชีพเสริมอื่น ๆ อีก

มีอาชีพเสริม คือ.....

สถานที่ทำงาน.....โทร.....

มีรายได้ วัน / เดือน / ปีละ.....บาท

ข้าพเจ้ามีความรู้ความสามารถพิเศษด้าน.....

.....

สถานทางการเงิน / หนี้สิน .....

.....

การรับราชการทหารกองประจำการ

ข้าพเจ้า ไม่เคยรับราชการทหารกองประจำการ เพราะ.....

เคยเป็นทหารกองประจำการเมื่อ พ.ศ.....สังกัด.....

ที่ตั้ง.....

เคยปฏิบัติราชการพิเศษที่.....

ไม่เคย เคย กระทำผิดในระหว่างเป็นทหาร .....ครั้ง คือ.....

.....

(ลงชื่อ).....จำเลย

นิสัยและความประพฤติ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างส่วนใหญ่

☐ ทำงานพิเศษ หรืองานบ้าน	☐ อ่านหนังสือ	☐ นอนพักผ่อนที่บ้าน
☐ ฟัง / เล่นดนตรี	☐ ไปหาเพื่อน	☐ เล่นกีฬา.....
☐ ไปเที่ยว.....	☐ ไม่มีเวลาว่าง	☐ อื่นๆ .....

ข้าพเจ้ามีนิสัย / อารมณ์ความรู้สึก

☐ คล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย	☐ เป็นคนร่าเริง ชอบพบปะผู้อื่น
☐ รู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้	☐ ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ
☐ ใจเย็น รับฟังผู้อื่น	☐ รู้สึกไม่มีความสุข / เศร้าหมอง
☐ เป็นคนเฉยๆ ไม่ชอบพบปะผู้อื่น	☐ หงุดหงิด เอาแต่ใจตนเอง
☐ รู้สึกอ่อนไหวต่อคำวิจารณ์ของผู้อื่น	☐ ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
☐ อารมณ์ร้อน วุ่นวาย โกรธง่าย	☐ มักมีเรื่องทะเลาะบาดหมางกับผู้อื่น
☐ นอนไม่หลับ เพราะคิดมาก หรือกังวลใจ	☐ คิดอะไรลงไปวนมา ตัดสินใจไม่ค่อยได้
☐ มีอาการเจ็บป่วยทางกายโดยหาสาเหตุไม่ได้	☐ ทำอะไรลงไปโดยไม่สามารถควบคุมตัวเองได้
☐ เวลาโกรธ มักจะระบายความรู้สึกกับสิ่งของ สัตว์เลี้ยง บุคคลรอบข้าง หรือทำร้ายตัวเอง	
☐ เคยก่อเหตุทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว หรือบุคคลอื่น	
☐ เคยลักทรัพย์สินของบุคคลในครอบครัว หรือผู้อื่น	
☐ มักจะไม่ทำตาม กฎ ระเบียบ แบบแผนของสังคม	
☐ อื่นๆ.....	

- ข้าพเจ้า**
☐ ไม่สูบบุหรี่	☐ สูบบุหรี่นานๆ ครั้ง	☐ สูบบุหรี่ ประจำวันละ.....ของ
☐ ไม่ดื่มสุรา	☐ ดื่มสุรานานๆ ครั้ง	☐ ดื่มสุรา ประจำวันละ.....ครั้ง
☐ ไม่เล่นการพนัน	☐ เล่นการพนัน.....	

บุคคลที่ข้าพเจ้าคบเป็นเพื่อนโดยทั่วไปไม่มีความประพฤติเสียหายโดย

☐ เป็นเพื่อนร่วมสถานศึกษา	☐ เป็นเพื่อนร่วมงาน	☐ เป็นเพื่อนบ้าน

บางคนมีความประพฤติ เช่น

☐ เสพยาเสพติดเป็นครั้งคราว	☐ เคยถูกจับกุมดำเนินคดี
☐ บางคนเป็นผู้ค้ายาเสพติด	☐ มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นเป็นครั้งคราว

นิสัยความประพฤติอื่นๆ .....

.....

.....

(ลงชื่อ).....จำเลย

สุขภาพและรูปร่าง

สุขภาพร่างกาย แข็งแรง ไม่ค่อยแข็งแรง ทрудโทรม

มีโรคประจำตัว คือ.....

เคยป่วยเป็นโรคทางกายที่ร้ายแรง คือ.....

เคยเข้ารับการรักษาที่.....เมื่อ.....

ผลการรักษา.....

อาการปัจจุบัน.....

สุขภาพจิต / ภาวะทางอารมณ์และบุคลิกภาพ

ปกติ

เคยมีการป่วยทางจิต ประสาท คือ.....

เคยเข้ารับการรักษาที่.....เมื่อ.....

ผลการรักษา.....

อาการปัจจุบัน.....

ข้อสังเกต (เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทำทางของจำเลย) .....

รูปร่าง			รูปร่าง			ศีรษะ			
เตี้ย	สันทัด	สูง	กลม	รูปไข่	สามเหลี่ยม	ทู่	แบน	เกิก	
สิตา		สีผม		สีผิว			ส่วนสูง		น้ำหนัก
ดำ	.....	ดำ	.....	ดำ	ดำแดง	ขาว	.....	..... ซม.	..... กก.

ตำหนิ / พิการ.....

ไม่มี มี ร่องรอยการกรีด ที่.....

ไม่มี รอยเข็มฉีดยาเสพติด ที่.....

ลายสัก / รูป บริเวณ

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

(ลงชื่อ)..... จำเลย

๒. ประวัติการกระทำผิด

ข้าพเจ้า ไม่มี คดีอาญาอื่นๆ ที่ยังอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน หรืออยู่ในชั้นศาลขณะนี้
 มี คดีอาญาอื่นๆ ที่ยังอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน หรืออยู่ในชั้นศาลขณะนี้ ดังนี้

๑. สถานีตำรวจ / ศาล.....ฐานความผิด.....

ข้อมูลเพิ่มเติม.....

๒. สถานีตำรวจ / ศาล.....ฐานความผิด.....

ข้อมูลเพิ่มเติม.....

ข้าพเจ้า เคยมีประวัติการถูกจับกุมดำเนินคดี.....ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....

ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

ครั้งที่ ๒ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....

ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

ครั้งที่ ๓ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....

ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

ครั้งที่ ๔ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....
 ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

ครั้งที่ ๕ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....
 ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

ครั้งที่ ๖ สถานีตำรวจ.....ข้อหา.....

.....

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ใช้ชื่อในการกระทำผิดว่า.....

ผลคดี ได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหา ในชั้นตำรวจ / อัยการ ในชั้นศาล.....
 ได้รับโทษ ศาล.....พิพากษา.....

พ้นโทษจำคุกจาก.....เมื่อ.....

คดีนี้ ผ่าน ไม่ผ่าน ขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ / การควบคุมและสอดส่อง

ผลการคุมความประพฤติ.....

เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติการกระทำผิด.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....จำนวน

การเกี่ยวข้องกับยา และสารเสพติดให้โทษ

ข้าพเจ้าเกี่ยวข้องกับยาและสารเสพติดให้โทษ ดังนี้

ประวัติการเสพ

๑. กัญชา เสพครั้งแรกเมื่อ.....เพราะ.....

โดยวิธี ผสมบุหรี่ยสูบ ใ้ช้บ้อง อื่นๆ .....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงเสพอยู่โดยวิธี.....

เลิกเสพแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

๒. มอร์ฟิน / เฮโรอีน เสพครั้งแรกเมื่อ.....เพราะ.....

โดยวิธี ฉีดเข้าเส้นโลหิต อื่นๆ .....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงเสพอยู่โดยวิธี.....

เลิกเสพแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

๓. แอมเฟตามีน เสพครั้งแรกเมื่อ.....เพราะ.....

.....

โดยวิธี รับประทาน ละลายน้ำแล้วฉีดเข้าเส้นโลหิต สูดควัน อื่นๆ .....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงเสพอยู่โดยวิธี.....

เลิกเสพแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

๔. เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) เสพครั้งแรกเมื่อ.....เพราะ.....

โดยวิธี รับประทาน ละลายน้ำแล้วฉีดเข้าเส้นโลหิต สูดควัน อื่นๆ .....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงเสพอยู่โดยวิธี.....

เลิกเสพแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

๕. ยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภท.....เสพครั้งแรกเมื่อ.....

เพราะ.....

โดยวิธี รับประทาน ละลายน้ำแล้วฉีดเข้าเส้นโลหิต อื่นๆ .....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงเสพอยู่โดยวิธี.....

เลิกเสพแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

(ลงชื่อ).....จำเลย

๖. สาธารณภัย ประเภท.....สุดตมครั้งแรกเมื่อ.....

เพราะ.....

ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการรักษา ยังคงสุดตมอยู่
 เลิกสุดตมแล้วตั้งแต่.....

ก่อนถูกจับกุม / ปัจจุบัน ข้าพเจ้าเสพ วันละ.....ครั้ง ปริมาณการเสพครั้งละ.....

๗. อื่น ๆ (พืชกระท่อม ฝิ่น ฯลฯ) .....

ส่วนใหญ่ข้าพเจ้าเสพยาหรือสารเสพติดที่

บ้านตนเอง ในบริเวณใกล้บ้าน บ้านเพื่อน
 ในแหล่งที่ซื้อขายเสพติด ที่.....
 อื่น ๆ .....

เสพคนเดียว เสพร่วมกับเพื่อน ชื่อ.....

การรับจ้างซื้อขายเสพติด / วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

ข้าพเจ้า ไม่เคย เคย รับจ้างซื้อขายเสพติด / วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภท.....
.....ได้รับค่าจ้างเป็น.....
ครั้งละ.....ระยะเวลารับจ้างซื้อ.....

การจำหน่ายยาเสพติด / วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

ข้าพเจ้า ไม่เคย เคย จำหน่ายยาเสพติด / วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเภท.....
.....ได้รับค่าจ้างเป็น.....
ครั้งละ.....ระยะเวลารับจ้างซื้อ.....

บุคคลใกล้ชิดที่ทราบว่าข้าพเจ้าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษคือ.....

ข้าพเจ้ารู้สึก ผิด / รู้สึกละอาย
 เฉยๆ ไม่ทุกซักร้อนและยังคงเสพเรื่อยมา
 จำหน่ายไม่ต้องการให้ผู้ใดมายุ่งเกี่ยว
 อื่นๆ (ระบุ) .....

บุคคลใกล้ชิด เคย ไม่เคยว่ากล่าวตักเตือน

ข้าพเจ้า ปฏิบัติตาม ไม่ปฏิบัติตาม เพราะ.....

(ลงชื่อ).....จำเลย

ข้าพเจ้าเคยรับการบำบัดรักษาอาการติดยา / สารเสพติดให้โทษมาแล้ว.....ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่	พ.ศ	สถานที่บำบัดรักษา	ยา / สารเสพติด	ระยะเวลา	ผลการบำบัดรักษา (ครบไม่ครบ เลิกเสฟได้นานเท่าใด)
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					

เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติการเกี่ยวข้องกับยาหรือสารเสพติดให้โทษ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)..... จำเลย

---

๓. สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี

จากคำให้การของจำเลย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สาเหตุที่กระทำความผิดในครั้งนี้.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)..... จำเลย

ความเสียหายและการบรรเทาผลร้าย .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง / อื่นๆ (เช่นความสัมพันธ์ระหว่างคู่ความ หรือ เกี่ยวกับรถที่ขับ ฯลฯ)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้าพเจ้ากระทำผิดเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถูกจับกุม / เข้ามอบตัวเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานการณ์ควบคุมตัว

- ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว
  - ต้องขัง.....วัน นับถึงวันพิพากษาคดี
- ที่.....

- ในระหว่างสอบสวน   ในระหว่างพิจารณาคดี

(ลงชื่อ).....จำเลย

จำเลยร่วม / คู่คดี	ชื่อและที่ทำงานนายความ
๑.....	.....
๒.....	.....
๓.....	.....
๔.....	.....
คดีนี้ ☐ ไม่มีผู้เสียหาย ☐ มีผู้เสียหาย จำนวน.....คน	.....

ความรู้สึกต่อการกระทำผิดครั้งนี้

- สำนึกผิด อยากกลับตัวเป็นคนดี
- เฉยๆ ไม่ทุกข์ร้อน
- คิดว่าไม่เป็นความผิด / ไม่เห็นว่าจำเป็นต้องแก้ไข ปรับปรุงตนเองแต่อย่างใด
- คิดว่าตนเองบริสุทธิ์
- อื่นๆ.....

๔ เหตุที่ควรจะได้รับความปรานีจากศาล

ข้าพเจ้าควรจะได้รับปรานีจากศาลให้ลงโทษในสถานเบา โดยข้าพเจ้ามีเหตุอันควรปรานี ดังนี้

- มีภาระต้องเลี้ยงดู บิดา มารดา ภรรยา บุตร อื่นๆ (ระบุ).....
- ไม่เคยมีประวัติถูกจับกุมดำเนินคดีอาญาใดมาก่อน
- ได้ชดใช้ค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้าย จนผู้เสียหายพอใจแล้ว
- อื่นๆ.....

๕. ความต้องการ และความยินยอมของจำเลยเกี่ยวกับวิธีการคุมความประพฤติ

ข้าพเจ้า ไม่ต้องการให้ศาลสั่งใช้วิธีการคุมความประพฤติ เพราะ.....
 ต้องการให้ศาลสั่งใช้วิธีการคุมความประพฤติ และรับรองว่าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

สำหรับเงื่อนไขการทำงานบริการสังคม

ข้าพเจ้า ยินดีทำงานบริการสังคมและงานสาธารณประโยชน์ตามที่พนักงานคุมประพฤติ และข้าพเจ้าเห็นสมควร
 ไม่ยินดีทำงานบริการสังคมและงานสาธารณประโยชน์ เพราะ.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ)..... จำเลย
 (.....)
 (ลงชื่อ)..... พนักงานคุมประพฤติ
 (.....)

แผนที่บ้านปัจจุบันของจำเลย

เลขที่.....หมู่.....บ้าน / ตรอก / ซอย.....ถนน.....

ตำบล / แขวง.....อำเภอ / เขต.....จังหวัด.....

ลักษณะบ้าน.....

.....

.....

ค.ป.๔ ก.

แบบประเมินจําเลย

สํานักงานคุมประพฤติ.....

เลขทะเบียนสืบเสาะที่.....

ชื่อ-ชื่อสกุลจําเลย.....

ส่วนที่ ๑ แนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ (ความเสี่ยง)

เกณฑ์การประเมิน	มี	ไม่มี	ข้อสังเกต
๑. การกระทำที่ผิดกฎหมายแต่ไม่ถูกดำเนินคดี หรือไม่มีโทษจําคุก			
๒. ประวัติการกระทำผิดกฎหมายที่ศาลพิพากษาจําคุก / รอการลงโทษจําคุก			
๓. การผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ			
๔. ประวัติการก่อเหตุรุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือ พฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดความสำนึก / รับผิดชอบ			
๕. การคบค้าสมาคมกับนักเลงอันธพาล / กลุ่มอาชญากร / ผู้ค้าหรือผู้เสพยาเสพติด			
๖. อื่นๆ (ระบุเกณฑ์อื่นที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการกระทำผิด)			

สรุป (จ้อ)

ข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบการประเมินความเสี่ยง	มี	ไม่มี	ข้อสังเกต
• ความสำนึกผิด / การบรรเทาผลร้ายในคดีนี้			
• พฤติการณ์คดีนี้มีความรุนแรง			
• มีคดีอื่นที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา			
• อื่นๆ (ระบุ)			

ส่วนที่ ๒ สภาพปัญหา / ความต้องการ

ข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบการประเมินความเสี่ยง	มี	ไม่มี	ข้อสังเกต
๑. ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย			
๒. ปัญหาเกี่ยวกับผู้อุปการะ / ผู้ดูแล			
๓. ปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว / บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย			
๔. ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา / อาชีพ			
๕. ปัญหาทางการเงิน			
๖. มีโรคประจำตัวร้ายแรง			
๗. มีอาการผิดปกติทางจิต / บุคลิกภาพ / พฤติกรรม			
๘. ปัญหาจากการดื่มสุรา			
๙. ปัญหาการใช้ยา หรือ สารเสพติด			
๑๐. ปัญหาอื่นๆ			

การวิเคราะห์ปัญหา .....

.....

ส่วนที่ ๓ สรุปความเห็น

๓.๑ ความเห็นเกี่ยวกับระดับแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ (สรุปจากส่วนที่ ๑)

สูง   ปานกลาง   ต่ำ   ไม่มี

เหตุผล.....

๓.๒ ความเห็นต่อการปฏิบัติต่อจำเลย

๑ ควบคุมในสถานที่

เรือนจำ   ทณฑสถานบำบัดพิเศษ

สถานกักขัง   สถานพยาบาล / สถานบำบัดรักษา   อื่นๆ ระบุ.....

๒ การแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน

รอกำหนดโทษ หรือ รอกำหนดโทษโดยมีเงื่อนไขควบคุมความประพฤติในระดับ

เข้มงวด   ปานกลาง   ไม่เข้มงวด   อื่นๆ ระบุ.....

๓ รอกำหนดโทษ หรือ รอกำหนดโทษ

๔ อื่นๆ .....

เหตุผล.....

๓.๓ ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขฟื้นฟู

(หากเห็นควรใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน / เลือกตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ การทำงานบริการสังคม	☐ การอบรมเกี่ยวกับ.....
☐ การอบรมธรรมะ	☐ เข้าค่ายจริยธรรม
☐ อุปสมบท	☐ การบำบัดรักษา.....
☐ เข้ากลุ่มจิตบำบัด	☐ กลุ่มให้คำปรึกษาแนะนำ
☐ ช่วยเหลือสงเคราะห์ในด้าน.....	
☐ อื่นๆ (ระบุ)	
☐ เหตุผล.....	

วันที่จัดทำ.....

ลงชื่อ .....

( )

พนักงานคุมประพฤติ

๓.๔ ความเห็นหัวหน้ากลุ่มงาน / ผู้ตรวจรายงาน

- เห็นด้วยกับพนักงานคุมประพฤติทั้งหมด
- ไม่เห็นด้วยบางส่วน คือ.....
- ไม่เห็นด้วยทั้งหมด เหตุผล.....

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสำนวนคดีนี้

.....

.....

วันที่จัดทำ.....

ลงชื่อ .....

( )

หัวหน้ากลุ่มงาน / ผู้ตรวจรายงาน

๓.๕ ความเห็นหัวหน้าสำนักงาน (ถ้ามี)

.....

.....

.....

วันที่จัดทำ.....

ลงชื่อ .....

( )

หัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติ

แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า

ข้อมูลทั่วไป

๑. ชื่อ - สกุล.....
๒. ที่อยู่.....
.....โทรศัพท์.....
๓. เพศ ( ) ๑. ชาย ( ) ๒. หญิง
๔. อายุ..... ปี
๕. การศึกษา ( ) ๑. ไม่ได้เรียน ( ) ๒. ประถมศึกษา ( ) ๓. มัธยมศึกษา
( ) ๔. ต่ำกว่าปริญญาตรี ( ) ๕. ปริญญาตรี
( ) ๖. อื่นๆ ระบุ.....
๖. อาชีพ (ตอบได้มากกว่า ๑ อาชีพ)
( ) ๑. เกษตรกรรม ( ) ๒. รับจ้าง ( ) ๓. ค้าขาย
( ) ๔. รับราชการ ( ) ๕.ว่างงาน
( ) ๖. อื่นๆ ระบุ.....
๗. สถานภาพสมรส
( ) ๑. โสด ( ) ๒. คู่อยู่ด้วย ( ) ๓. คู่แยกกันอยู่
( ) ๔. หม้าย ( ) ๕. หย่า/ร้าง
๘. ในช่วง ๑ เดือนนี้หรือก่อนหน้านี้อ่านมีปัญหาสุขภาพในเรื่องใดบ้าง
(ผ่านการวินิจฉัยโรคจากแพทย์แล้วว่าเป็นโรค)
( ) ๑. ไม่มี ( ) ๒. มี (ถ้ามีถามข้อ ๙ ด้วย)
๙. โรคที่ท่านมีปัญหา (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
( ) ๑. ความดันโลหิตสูง ( ) ๒. โรคปอดหรือหลอดลม
( ) ๓. โรคหัวใจ ( ) ๔. โรคกระดูกและข้อ
( ) ๕. เนื้องอก ( ) ๖. เบาหวาน
( ) ๗. อัมพาต ( ) ๘. โรคทางจิตเวช
( ) ๙. โรคกระเพาะ ( ) ๑๐. อื่นๆ ระบุ.....
๑๐. ปัญหาที่ทำให้ไม่สบายใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดภาวะซึมเศร้า.....
.....

แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า

สอบถามผู้มารับบริการว่าในช่วง ๒ สัปดาห์ที่ผ่านมาท่านมีความรู้สึกดังต่อไปนี้ โดยให้ตอบคำถามในแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าให้ครบทุกข้อ

รายการประเมิน	มี	ไม่มี
๑. รู้สึกจิตใจหม่นหมองหรือไม่ (เกือบตลอดทั้งวัน)	☐	☐
๒. รู้สึกเป็นทุกข์จนอยากร้องไห้	☐	☐
๓. รู้สึกหมดอาลัยตายอยาก	☐	☐
๔. รู้สึกไม่มีความสุข หมดสนุก กับสิ่งที่เคยชอบและเคยทำ	☐	☐
๕. รู้สึกผิดหวังในตนเอง และโทษตนเองในสิ่งที่เกิดขึ้น	☐	☐
๖. รู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง	☐	☐
๗. รู้สึกอยากอยู่คนเดียวไม่อยากจะคุยกับใคร	☐	☐
๘. รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า	☐	☐
๙. คิดอะไรไม่ออก	☐	☐
๑๐. หลงลืมง่าย	☐	☐
๑๑. คิดอะไรได้ช้ากว่าปกติ	☐	☐
๑๒. คิดอะไรก็ผิดพลาด เชื่องช้ากว่าปกติ	☐	☐
๑๓. รู้สึกอ่อนเพลียง่ายเหมือนไม่มีแรง	☐	☐
๑๔. รู้สึกเบื่ออาหาร กินได้น้อยกว่าเดิม	☐	☐
๑๕. นอนหลับๆ ตื่นๆ หลับไม่สนิท	☐	☐

การแปลผล

ตอบ (มี) ตั้งแต่ ๖ ข้อขึ้นไป หมายถึง มีภาวะซึมเศร้า ควรได้รับการบริการการปรึกษา หรือส่งพบแพทย์และคัดกรองความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายควบคู่กันด้วย

แบบประเมินปัจจัยในการรอกการกำหนดโทษ/รอกการลงโทษจำคุก

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	มี	ไม่มี	รายละเอียด
-------	-----------------	----	-------	------------

๑. ประวัติภูมิหลัง (เหตุเกี่ยวกับตัวจำเลย)

อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม

- ๑.๑ อายุยังน้อย / ชราภาพ
- ๑.๒ ไม่มีประวัติการกระทำความผิดมาก่อน / ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน
- ๑.๓ นิสัยความประพฤติไม่ปรากฏข้อเสียหายร้ายแรง
- ๑.๔ อยู่ระหว่างการศึกษาเล่าเรียน
- ๑.๕ มีสติปัญญาไม่สมประกอบ / ภาวะแห่งจิตไม่ปกติ
- ๑.๖ สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง / มีโรคประจำตัว / โรคติดต่อร้ายแรง / อยู่ระหว่างการตั้งครุภ
- ๑.๗ ประกอบอาชีพเป็นกิจจะ
- ๑.๘ เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม / ประกอบคุณงามความดีมาก่อน
- ๑.๙ อื่นๆ (ระบุ).....

รวม

๒. สภาพความผิด

- ๒.๑ จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี
- ๒.๒ สภาพความผิดไม่มีความรุนแรง
- ๒.๓ ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด
- ๒.๔ หลังเกิดเหตุจำเลยพยายามบรรเทาผลร้าย
- ๒.๕ มีการชดใช้ค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจผู้เสียหาย / มีการวางเงินชดใช้ค่าเสียหาย / มีการคืนของกลาง

ลำดับ	เกณฑ์การพิจารณา	มี	ไม่มี	รายละเอียด
-------	-----------------	----	-------	------------

- ๒.๖ ผู้เสียหายไม่ติดใจดำเนินคดีทางแพ่ง / ทางอาญา
- ๒.๗ กระทำไปโดยบันดาลโทสะ / ป้องกันเกินกว่าเหตุ
- ๒.๘ อื่นๆ (ระบุ).....
.....
.....

รวม

๓. เหตุอื่นอันควรปรานี

- ๓.๑ มีภาระต้องอุปการะบุตรที่ยังเยาว์ และ / หรือ อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน / มีภาระต้องอุปการะ คู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ๓.๒ มีภาระต้องอุปการะบิดามารดาที่ชราภาพ
- ๓.๓ มีภาระต้องอุปการะบุคคลอื่นที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้
- ๓.๔ อื่นๆ (ระบุ).....
.....
.....

รวม

สรุป

หมายเหตุ : ใส่เครื่องหมาย / ในช่อง มี หรือ ไม่มี เพื่อแสดงว่าจำเลยมีเหตุตามที่กำหนดไว้หรือไม่

ภาคผนวก ง.

ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง

ภาคผนวก ง.

ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง

ความหมายของเพศภาวะ (Gender)

- ความหมายทั่วไป หมายถึง ความแตกต่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงตามเพศในทางกายวิภาค
- ความหมายทางสังคมวิทยา หมายถึง การจำแนกทางสังคม ซึ่งไม่จำเป็นต้องแบ่งตามลักษณะทางกายวิภาคเสมอไป
- ความหมายในเชิงสังคมวิทยา และจิตวิทยาสังคม “เพศ”(sex) หมายถึงลักษณะทางชีวภาพที่ใช้ในการแบ่งแยกกลุ่มมนุษย์ออกเป็นผู้หญิงผู้ชาย และในกรณีพิเศษ “กระเทย” (hermaphrodite) (ซึ่งมีลักษณะของทั้ง ๒ เพศ อยู่ในคนเดียวกัน) ส่วน “สถานะเพศ” (gender) หมายถึงลักษณะในเชิงสังคมและจิตวิทยาสังคมที่ใช้เป็นพื้นฐานในการแบ่งแยกกลุ่มมนุษย์ว่า “เป็นผู้หญิง” (feminine) “เป็นชาย” (masculine) หรือเป็น “หญิงชาย” (androgynous) (ซึ่งเป็นลักษณะผสมระหว่างลักษณะเด่นของความเป็นชายและความเป็นผู้หญิง) ในทางสังคมวิทยา “สถานะเพศ” ควรใช้กับกรณีที่กำลังกล่าวถึงระบบการแบ่งแยกประเภทที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อกำหนดว่าใคร “เป็นผู้หญิง” ใคร “เป็นชาย” คำว่า “หญิง” (female) และ “ชาย” (male) นั้นควรใช้สำหรับการแยกข้อแตกต่างทางชีวภาพระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย และเด็กหญิงกับเด็กชาย ส่วนคำว่า “เป็นผู้หญิง” “เป็นชาย” ควรสงวนไว้ใช้กับลักษณะการ (traits) ทางพฤติกรรมและนิสัยอารมณ์ (temperament) ที่สังคมถือว่าเหมาะสมสำหรับแต่ละเพศ ลักษณะเหล่านี้ได้รับการเรียนรู้ผ่านทางประสบการณ์ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง (อ้างอิงจากพจนานุกรม ม.ศัพทสังคมนาวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๙)

แนวคิดเกี่ยวกับเพศภาวะ

เพศสภาพ (Gender) คือสิ่งสร้างของสังคม (social construct) “เป็นผู้หญิง” หรือ “เป็นชาย” ของมนุษย์จึงเป็นผลจากการปลูกฝังหรือกล่อมเกลาโดยสังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ จึงคิดว่าความเป็นชายหรือเป็นผู้หญิงนั้นเป็นนิยามความหมายที่ถูกกำหนดขึ้นในฐานะวัตถุทางเพศอันซ่อนเร้นไปด้วยนิติของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจแฝงอยู่ (อ้างอิงจากการบรรยายวิชา ร ๓๐๗ โดยรศ.ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ คณะรัฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์)

เพศสภาพ (Gender) บนความสัมพันธ์ชายหญิงวางอยู่บนฐานความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนกระบวนการทางการเมืองในความหมาย “การเมือง” ที่มีอาณาบริเวณกว้างที่สุดคือการเมืองในเรื่องของการให้นิยามความหมาย อย่างที่ Radical feminist พูดยุ่ว่า “ผู้หญิง” ประสบกับการเอาเปรียบเพราะเพศสภาพของตัวเองในพื้นที่ส่วนตัว (Personal is Political) เรื่องที่ถูกจัดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรักความสัมพันธ์ ครอบครัว การเจริญพันธุ์ และอะไรอีกหลายเรื่องนั้น มีความเป็นการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง (อ้างอิงจากวิศัลย์ศยา กิติรัตนตระกูล. สำนวนวรรณกรรมสตรีนิยม : ฉันทน์ไม่ยอม ฉันทน์ไม่ยอม)

เพศวิถี ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอิสระแต่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบใดแบบหนึ่ง เช่น ในเพศวิถีกระแสหลักก็เป็นการสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมทั้งในแง่ของชนชั้นชาติพันธุ์และชาย-หญิง (อ้างอิงจาก รศ.ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. เพศวิถี : นิยามความหมายและกรอบแนวคิดสัมมนาเรื่องเพศวิถีและการปรับใช้ในงานส่งเสริมสุขภาพทางเพศ, วันที่ ๕/๑๑/๒๕๕๐)

ความเป็นหญิงและชายที่เรียกว่าเพศสภาพนั้นมิได้ถูกกำหนดด้วยส่วนประกอบทางกายภาพและชีวภาพเท่านั้น แต่ถูกกำหนดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งสังคมวางกรอบตลอดจนมีความคาดหวังต่อความเป็นหญิง และชายในแง่มิติต่างๆ ซึ่งไปกำหนดความเชื่อ ทศนคติ ธรรมเนียม ประเพณี กฎ ระเบียบต่างๆ ที่กลายเป็นบรรทัดฐาน (norm) ของสังคมในเมืองของความเป็นหญิงและชาย

“เกิดเพศสภาพ” หรือ “ถูกทำให้มีเพศสภาพ” (gendered) เป็นสิ่งที่มีบริบทเกี่ยวกับวิถีคิดแบบเหตุปัจจัยหรือผลทางวัฒนธรรม บทบาทต่างๆของผู้ชาย-ผู้หญิง เป็นสิ่งที่เรียนรู้ผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) เพศสภาพ หรือ บทบาทหญิง-ชาย และความสัมพันธ์หญิง-ชายเป็นสิ่งที่สังคมสร้างให้เกิดการเรียนรู้และผลิตซ้ำการเรียนรู้ทางเหตุผลปรุงแต่งนั้น ไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณตาม “ธรรมชาติ” แต่อย่างใด

ความแตกต่างระหว่างแนวคิดเรื่องเพศ (sex) ซึ่งเป็นเรื่องชีวภาพ และแนวคิดเรื่องความเป็นหญิง เป็นชาย (gender) ซึ่งแท้จริงคือผลิตทางสังคม กล่าวคือ เพศ (sex) เป็นเพศตามลักษณะทางชีววิทยา ส่วนเพศสภาพ (gender) นั้น เป็นสถานะที่ถูกกำหนดขึ้นมาตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และการแปรผันไปตามปริมาตรแห่งกาลเวลา (อ้างอิงจากสุชีลา ดันชัยนันท์. “ผู้หญิงในทัศนะ จิตร ภูมิศักดิ์และแนวคิดสตรีศึกษา” ๒๕๔๐.น ๒๓.)

ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าบทบาทตามเพศ (sex roles) นั้น มีน้อยมาก ยกตัวอย่าง เช่น บทบาทในการตั้งท้องและคลอดลูก และให้นมลูกของผู้หญิง ส่วนผู้ชายไม่มีบทบาททางด้านนี้ เพราะไม่มีอวัยวะที่เกี่ยวข้อง

โดยตรงกับการตั้งท้อง อุ้มท้อง และคลอดลูก แต่เมื่อคลอดลูกออกมาแล้วผู้หญิงมีหน้าที่ให้นม ในกรณีที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่ในกรณีที่เลี้ยงลูกด้วยนมผง หรือ ผสมผสานกับการเลี้ยงด้วยนมแม่ ผู้ชายก็น่าจะมีส่วนร่วมได้ด้วย เพราะไม่มีลักษณะทางกายภาพชีวภาพใดๆ ที่เป็นอุปสรรคไม่ให้ผู้ชายทำหน้าที่นี้ ฉะนั้นถ้าถือว่า “ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ชาย” การกำหนดเช่นนี้จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดบทบาททาง”เพศสภาพ” (gendered)

Gender หมายถึงเพศทางสังคมหรือเพศที่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม หรือวัฒนธรรมให้แสดงบทบาทหญิงหรือบทบาทชาย ดังนั้นเพศที่ถูกกำหนดโดยสังคมจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละสังคมตามสภาวะการณ์และเงื่อนไขของสังคมที่เปลี่ยนไป เช่นผู้หญิงอาจต้องรับภาระต่างๆ ที่เคยเป็นของผู้ชายและผู้ชายอาจต้องรับบทบาทการดูแลบ้านเรือนเลี้ยงดูบุตรซึ่งเคยเป็นหน้าที่ของผู้หญิง

ซึ่งต่างกับ sex ซึ่งหมายถึงเพศทางสรีระที่เป็นไปโดยธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น บุคคลเกิดมาเป็นเพศหญิง หรือเป็นชายมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และมีหน้าที่ให้กำเนิดสืบทอดเผ่าพันธุ์ก็แตกต่างกัน กล่าวคือ มนุษย์เพศหญิงเท่านั้นที่สามารถตั้งครรภ์และคลอดบุตรได้ ขณะที่มนุษย์เพศชายมีส่วนในการให้กำเนิดโดยเป็นผู้ผลิตตัวอสุจิที่จะมาผสมกับไข่ของเพศหญิงในการก่อกำเนิดทารก

ในภาษาไทยคำที่ใช้แทน Gender ได้แก่ความเป็นหญิงชาย ความเป็นหญิงความเป็นชายเพศภาวะ เพศสภาวะ

บทบาทหญิงชาย หรือบทบาทเพศ (Gender Roles) นอกจากจะเปลี่ยนแปรขึ้นกับสังคมและวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมกัน ได้แก่สถานะของบุคคลในสังคม การศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ยังผันแปรไปตามช่วงชีวิตหรือตามวัยของแต่ละบุคคลด้วย ดังนั้น หากเข้าใจความผันแปรดังกล่าวก็จะเห็นภาพที่แท้จริงของบทบาทความเป็นหญิงชายได้ชัดเจน

กล่าวโดยสรุป บทบาทที่กำหนดโดยสังคมเป็นตัวกำหนดสำคัญในการที่ผู้หญิงหรือผู้ชายจะแสดงออกอย่างไรในสังคมที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ (สรุปโดย เฉลิมพล มาเป้ง / บันทึกนี้เขียนที่ Gotoknow โดยเฉลิมพล, www.fi-dee.com)

เมื่อก้าวถึงเรื่องของเพศ มีการอธิบายด้วยสองมุมมอง หนึ่งนั้นหมายถึงเพศในเชิงกายภาพ (Sex) ที่เป็นลักษณะทางชีววิทยา กับอีกหนึ่งเป็นเพศในแง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมหรือที่เรียกด้วยศัพท์ทางสังคมวิทยาว่าเพศสภาวะ (Gender)

เพศภาวะและความแตกต่างระหว่างแต่ละเพศภาวะเป็นเรื่องที่ถูกตรึงอยู่กับโครงสร้างและสถาบันต่าง ๆ ของสังคม ผูกพันอยู่ในวิถีการคิด การพูด ความเชื่อ ทักษะคติ การจ้างงาน การศึกษา ครอบครัว และแม้แต่ในการใช้เวลาว่าง (อ้างอิงจาก อ.ไตรพัฒน์ วงศ์ประเสริฐสุข คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และสวัสดิการสังคม)

อีกประเด็นหนึ่งที่ถกเถียงกันมากคือ เรื่องเพศสภาวะ (Gender) ซึ่งหมายถึงบทวิเคราะห์เกี่ยวกับความเสมอภาค ความเหมือนและ / หรือความแตกต่างของผู้หญิงจากผู้ชาย และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ ประเด็นความแตกต่างที่เกิดจากเพศภาวะ (the difference that gender makes)

